

เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ"

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วใน 3.3 องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งสิ้น 15 เหตุการณ์ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารโดยชี้ให้เห็นว่าแต่ละเหตุการณ์สื่อสารมีลักษณะเช่นไรในองค์ประกอบทั้ง 10 ประการ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม หัวข้อ 2.1 ทฤษฎีทางชาติพันธุ์วรรณนา แห่งการสื่อสาร

องค์ประกอบที่สำคัญและต้องอาศัยการวิเคราะห์อย่างละเอียดเพื่อให้ได้ โครงสร้างของแต่ละเหตุการณ์ คือการลำดับวัจนกรรม เนื่องด้วยในงานที่ทบทวน และในงานของ Saville-Troike และ Hymes เองก็ไม่ได้ให้รายละเอียดไว้ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งเกณฑ์การวิเคราะห์วัจนกรรม ดังนี้

เกณฑ์ทางความหมาย

ในเรื่องเกณฑ์ทางความหมายนี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาว่าผู้พูดมีเจตนา อย่างไรในการกล่าวคำพูดโดยอาศัยบริบททางภาษาประกอบ นั่นก็คือพิจารณา วัตถุประสงค์ของการสื่อวัจนกรรมของผู้พูดนั่นเอง ว่าผู้พูดต้องการสื่อวัจนกรรมใด เช่น ถ้าผู้พูดกล่าวคำพูดโดยมีเจตนาที่จะให้ผู้ฟังทราบและเข้าใจหลักธรรมะ ข้อเท็จจริง เหตุผล ฯลฯ นั่นก็คือผู้พูดกล่าววัจนกรรม "การอธิบาย" นั่นเอง

เกณฑ์ทางรูปภาษา

ในเรื่องเกณฑ์ทางรูปภาษานี้ ผู้วิจัยจะพิจารณาถึงคำสำคัญของวัจนกรรม (key word หรือ crucial word) เป็นสำคัญว่ารูปภาษาที่ผู้พูดได้กล่าวออกมา

เพื่อแสดงว่าจนกระทั่งนั้นปรากฏค่าสำคัญของจนกระทั่งนั้นๆหรือไม่ ซึ่งบางครั้งผู้วิจัยก็พบว่าบางจนกระทั่งนั้นก็ไม่ปรากฏค่าสำคัญของจนกระทั่งนั้น

ดังนั้นในการวิเคราะห์จนกระทั่งนั้น ผู้วิจัยจึงนำเกณฑ์ทั้ง 2 ประการมาพิจารณาจนกระทั่งนั้นที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร ซึ่งบางจนกระทั่งนั้นผู้วิจัยก็พบว่าในเรื่องเกณฑ์ทางรูปภาพ ซึ่งก็คือการปรากฏของค่าสำคัญของจนกระทั่งนั้น อาจจะไม่สามารถระบุให้เห็นอย่างเด่นชัด จึงจำเป็นต้องอาศัยเกณฑ์ทางความหมายแต่เพียงอย่างเดียว เช่น จนกระทั่งนั้น "การเกริ่น" และ "การแนะนำ"

นอกจากเกณฑ์การวิเคราะห์ดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังใช้เกณฑ์ต่อไปนี้แยกขอบเขตแต่ละจนกระทั่งนั้นออกจากกัน ดังนี้

(1) ผู้วิจัยจะวิเคราะห์จนกระทั่งนั้นจากรูปประโยค อันได้แก่ ประโยคความเดียว ประโยคความรวม และประโยคความซ้อนเท่านั้น แต่จะไม่วิเคราะห์จนกระทั่งนั้นจากอนุภาคยืมอิสระ (dependent clause)

(2) ในการกล่าวประโยค 1 ประโยค อาจปรากฏจนกระทั่งนั้นเพียงจนกระทั่งนั้นเดียว หรือ อาจปรากฏจนกระทั่งนั้นมากกว่า 1 จนกระทั่งนั้นก็ได้เช่นเดียวกันกับที่จนกระทั่งนั้น 1 อาจปรากฏในรูปประโยค 1 ประโยคหรืออาจปรากฏในรูปประโยคมากกว่า 1 ประโยคที่เรียงต่อกันก็ได้

(3) การที่จะทราบได้ว่าขอบเขตของจนกระทั่งนั้นสิ้นสุดลงที่ใดนั้น ได้จากการปรากฏของค่าสำคัญของจนกระทั่งนั้น ถ้าในประโยคถัดไปปรากฏค่าสำคัญของจนกระทั่งนั้นอื่นที่มีใช้จนกระทั่งนั้นเดียวกันกับจนกระทั่งนั้นที่กำลังพิจารณาอยู่ ก็แสดงให้ทราบว่าขอบเขตของจนกระทั่งนั้นที่กำลังพิจารณาอยู่นั้นได้สิ้นสุดลงแล้ว และประโยคต่อไปที่มีค่าสำคัญของจนกระทั่งนั้นอื่น ก็เป็นการแสดงให้ทราบว่าได้เปลี่ยนมากล่าวจนกระทั่งนั้นใหม่

(4) ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะจนกระทั่งนั้นใหญ่ ไม่ศึกษาจนกระทั่งนั้นย่อย นั่นก็คือ ในกรณีทีกลุ่มประโยคกลุ่มหนึ่งกำลังแสดงจนกระทั่งนั้นหนึ่งอยู่ แล้วมีประโยคประโยคหนึ่งแสดงจนกระทั่งนั้นอื่น หลังจากนั้นประโยคที่ตามมาก็กลับไปแสดงจนกระทั่งนั้นแรก จะเห็นได้ว่าถ้าจนกระทั่งนั้นแรกนั้นยังคงมีความต่อเนื่องกันอยู่ หากแต่ถูกแทรกโดยจนกระทั่งนั้นบางจนกระทั่งนั้น ในกรณีนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะจนกระทั่งนั้นแรกเท่านั้น แต่จะไม่ศึกษาจนกระทั่งนั้นที่เข้ามาแทรก เพราะถ้าเรา

สนใจศึกษาวัฒนธรรมย่อยๆ ที่เข้ามาแทรกในวัฒนธรรมใหญ่ จะทำให้เสียรูปแบบในการกล่าวคำพูด รวมทั้งทำให้เจตนาในการสื่อสารของผู้พูดเบี่ยงเบนไปจากเจตนาที่ควรจะเป็น แต่ถ้าหากวัฒนธรรมแรกและวัฒนธรรมที่ 3 ไม่มีความต่อเนื่องกัน ผู้วิจัยก็จะวิเคราะห์ออกมาเป็น 3 วัฒนธรรม ดังเช่นข้อมูลต่อไปนี้

คำว่า "บุญ" นี้ เป็นคำที่ชาวพุทธโดยทั่วไปได้ยินได้ฟังกันมาตั้งแต่จำความได้แล้ว และส่วนมากก็เข้าใจความหมายกันได้ดี พร้อมทั้งผ่านการทำบุญกันมาแล้วทั้งสิ้น กล่าวคือ เข้าใจว่าการตักบาตรพระสงฆ์ การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การบวชพระ การรักษาศีล เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นบุญทั้งสิ้น ซึ่งก็เป็นความเข้าใจที่ไม่ผิด เพราะบุญหมายถึงการกระทำอย่างนั้นก็ได้ แต่คำว่าบุญนั้นมีความหมายกว้างกว่าที่เข้าใจกันเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ บุญยังหมายรวมถึงความดี ความงาม หมายถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่อกุศลแก่ตนเองและผู้อื่น เหล่านี้ล้วนอยู่ในข่ายที่เป็นบุญเหมือนกัน ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า การทำความดีความงามอันเป็นประโยชน์แก่อกุศลแก่ตนเองและผู้อื่นล้วนเป็นการทำบุญทั้งสิ้น

ในพระพุทธศาสนาท่านจัดลำดับแห่งการทำบุญไว้เป็น 3 ประการ คือ การละเว้นไม่ทำความชั่วเสียหาย เช่น ไม่ทำทุจจริตผิดกฎหมาย ไม่ฆ่า ไม่โกง ไม่ละเมิดคุ้มครองผู้อื่น งดเว้นจากอบายมุขต่างๆ เป็นต้นว่า สุรา ยาเสพติด และการพนันต่างๆ ละได้เว้นได้ เช่นนี้จัดว่าได้ทำบุญประการหนึ่ง การทำความดีต่างๆ เช่น ช่วยเหลือแก้อกุศลแก่ผู้อื่นด้วยจิตเมตตา มีความเข้าใจผู้อื่น เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในขณะที่เดี๋ยวกันก็ประกอบความดีเพื่อตนเองไปด้วย เช่น ชยันตทน ประกอบสัมมาอาชีพ มีความมัชฌิสัง ประพฤติเป็นคนอ่อนน้อมถ่อมตน มีความกตัญญูรู้คุณคน เป็นต้น ทำได้ประพฤติดังนี้จัดว่าได้ทำบุญคือความดีอีกประการหนึ่ง บุญประการสุดท้ายก็คือการฝึกฝนใจให้สะอาดบริสุทธิ์ให้ห่างไกลจากกิเลส คือฝึกใจให้เป็นอิสระ ไม่ให้ตกเป็นทาสของราคะความรัก ไม่ให้เป็นทาสโลภะความโลภ ไม่ให้เป็นทาสโทสะความโกรธ และไม่ให้เป็นทาสโมหะความหลง ได้แก่ ฝึกเป็นคนใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว ไม่ตระหนี่ ฝึกเป็นคนใจเย็นไม่อารมณ์ร้ายและอารมณ์ร้อน หรือฝึกเป็นคนมีเหตุผลไม่ถือตัว ไม่ลบหลู่คูหามีนผู้มีพระคุณ ไม่ยกตนข่มผู้อื่น เป็นต้น การฝึกฝนใจและฝึกฝนตนอย่างนี้จัดเป็นการทำบุญอีกประการหนึ่ง

(พระธรรมกิตติวงศ์ วัชรราชโอรสอาราม)

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่ามี 3 วัจนกรรม คือ วัจนกรรม "การอธิบาย" "การสรุป" และ "การอธิบาย" เรียงกันตามลำดับ ทั้งนี้เพราะ วัจนกรรม "การอธิบาย" อันแรกและอันหลังนั้นไม่ต่อเนื่องกัน

ในขณะที่วัจนกรรม "การอธิบาย" ที่ปรากฏในย่อหน้าที่ 2 นั้น ผู้วิจัย วิเคราะห์ว่าย่อหน้านี้ประกอบไปด้วยวัจนกรรมเพียงวัจนกรรมเดียว คือ วัจนกรรม "การอธิบาย" ก็เพราะผู้พูดมีเจตนาที่จะอธิบายหลักธรรมะในเรื่องลำดับของการทำบุญ ว่าการทำบุญมี 3 ประการ คือ การละเว้นไม่ทำความชั่วเสียหาย การทำความดีต่างๆ และการฝึกฝนใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ซึ่งถือได้ว่าวัจนกรรม "การอธิบาย" เป็นวัจนกรรมหลักของผู้พูด ในขณะที่วัจนกรรม "การยกตัวอย่าง" ที่ปรากฏในข้อมูลเป็นวัจนกรรมย่อยที่เข้ามาประกอบวัจนกรรมหลักซึ่งก็คือวัจนกรรม "การอธิบาย" เท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่นำวัจนกรรมย่อย "การยกตัวอย่าง" เข้ามารวมในผลการวิเคราะห์ข้างต้น

อนึ่ง ก่อนที่จะนำเสนอผลการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ ตามองค์ประกอบทั้ง 10 ประการ ผู้วิจัยจะขอก้าวถึงองค์ประกอบบางประการ ที่คงที่ และสามารถอธิบายรวมโดยไม่ต้องแยกกล่าวถึงในภายหลังเมื่อเสนอผลการ วิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ องค์ประกอบที่คงที่มี 4 ประการ ได้แก่ เวลา-สถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ รูปแบบการสื่อสาร และกฎการปฏิสัมพันธ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ก) เวลา-สถานที่

โดยเหตุการณ์สื่อสารต่างๆเกิดขึ้น ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ความถี่คลื่น F.M. 92.5 MHz ในเวลา 8.00-8.45 น. ของวันธรรมสวนะหรือวันพระ ซึ่งเป็นวันขึ้น 8 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ แรม 8 ค่ำ และแรม 15 ค่ำของปีภุช แต่ถ้าเป็นเดือนขาด คือเดือนทางจันทรคติ ที่มี 29 วัน วันสิ้นเดือนก็จะตรงกับวันแรม 14 ค่ำ ดังนั้นวันธรรมสวนะหรือวันพระ ก็จะเปลี่ยนจากวันแรม 15 ค่ำเป็นวันแรม 14 ค่ำของปีภุชแทน ซึ่งในการแสดง พระธรรมเทศนาทางวิทยุสถานการณ์ปรากฏอยู่ในรายการพระธรรมเทศนาทาง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ภาคเช้า

ข) ผู้ร่วมเหตุการณ์

ผู้ร่วมเหตุการณ์ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆในสถานการณ์สื่อสาร"การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" มี 3 ฝ่าย ดังนี้

(1) ฝ่ายเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่ทั้งหมด 3 คน ซึ่งเป็นชาย 2 คนและเป็นหญิง 1 คน แต่ละคนต่างก็ทำหน้าที่ต่างกันไปในการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ โดยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.เพศชาย คนแรก ทำหน้าที่กล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ ดังนั้นเหตุการณ์สื่อสารที่ปรากฏผู้ร่วมเหตุการณ์คนนี้จะจึงได้แก่เหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์"

เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. เพศชาย คนที่ 2 ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์ ดังนั้นเหตุการณ์สื่อสารที่ปรากฏผู้ร่วมเหตุการณ์คนนี้จะจึงได้แก่เหตุการณ์สื่อสารทุกๆเหตุการณ์ ยกเว้นเหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" และ"การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์"

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ที่ไม่แสดงปฏิสัมพันธ์ให้ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการฯจึงต้องทำหน้าที่ เป็นตัวแทนของผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์อีกประการหนึ่งด้วย เช่น ในเหตุการณ์สื่อสาร"การสมาทานอุโบสถศีล" เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ผู้นี้จะสมาทานอุโบสถศีลเพื่อตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็สมาทานอุโบสถศีลแทนผู้ฟังรายการฯ

เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. เพศหญิง ทำหน้าที่กล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ ดังนั้นเหตุการณ์สื่อสารที่ปรากฏผู้ร่วมเหตุการณ์คนนี้จะจึงได้แก่เหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์"

(2) ฝ่ายพระภิกษุองค์เทศก์

ฝ่ายพระภิกษุองค์เทศก์ประกอบด้วยพระภิกษุผู้ทำหน้าที่แสดงธรรม 1 รูป เหตุการณ์สื่อสารที่ปรากฏพระภิกษุองค์เทศก์มีทั้งสิ้น 13 เหตุการณ์ ยกเว้นเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" และ "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" จะสังเกตได้ว่าพระภิกษุองค์เทศก์และเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมจะอยู่ในเหตุการณ์เดียวกันเสมอ

(3) ฝ่ายผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ

ฝ่ายผู้ฟังรายการฯ เป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด แต่อย่างไรก็ดี พบว่าผู้ร่วมเหตุการณ์ฝ่ายนี้จะปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารทุกเหตุการณ์ ทั้ง 15 เหตุการณ์

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าในเหตุการณ์สื่อสารทั้งสิบห้าของสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" จะต้องประกอบไปด้วยฝ่ายผู้ฟังรายการฯ ในขณะที่ผู้ร่วมเหตุการณ์อีก 2 ฝ่ายที่เหลือ คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. และฝ่ายพระภิกษุองค์เทศก์จะปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารบางเหตุการณ์เท่านั้น แต่อย่างไรก็ดี ผู้ร่วมเหตุการณ์แต่ละฝ่ายจะต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่การเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ของตนเสมอ โดยผู้ร่วมเหตุการณ์คนใดมีหน้าที่รับผิดชอบต่อเหตุการณ์สื่อสารใด ก็จะต้องปรากฏตัวและทำหน้าที่ในเหตุการณ์สื่อสารนั้น

อีกประการหนึ่ง ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ทั้ง 3 คนและพระภิกษุองค์เทศก์จะมีได้ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารทุกเหตุการณ์ดังเช่นผู้ฟังรายการฯ แต่พบว่าในแต่ละเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ทั้งสามและพระภิกษุองค์เทศก์ปรากฏเป็นผู้ร่วมเหตุการณ์ ก็พบว่าเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ทั้งสามก็ยังคงเป็นเจ้าหน้าที่คนเดิมและพระภิกษุก็เป็นองค์เดียวกันตลอดในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ของสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ครั้งนั้นๆ ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าในเหตุการณ์สื่อสารของสถานการณ์สื่อสารนี้ในแต่ละครั้งนั้น ผู้ร่วมเหตุการณ์แต่ละฝ่ายก็ยังคงเป็นกลุ่มและ/หรือบุคคลเดิมที่คงที่ไม่เปลี่ยนแปลง

ค) รูปแบบการสื่อสาร

เหตุการณ์สื่อสารต่างๆ สื่อสารโดยใช้เสียงพูด ภาษาที่ปรากฏใช้ในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" มี 2 ภาษา คือ ภาษาไทยและภาษาบาลี อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" แล้วจะพบว่าในสถานการณ์นี้จะมีการสลับภาษา (code switching) ปรากฏทุกครั้งที่และจะมีลำดับการสลับภาษาที่กำหนดชัดเจนว่าเหตุการณ์สื่อสารใดจะใช้ภาษาใด เช่น เมื่อเริ่มสถานการณ์สื่อสาร จะเป็นเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ซึ่งมีการใช้ภาษาไทย ต่อจากนั้นจะเป็นเหตุการณ์

สื่อสาร"การประกาศอุโบสถ" ซึ่งจะมีการสลับภาษามาใช้ภาษาบาลี แล้วจึงตามด้วยภาษาไทย จากปรากฏการณ์การสลับภาษา^{นี้}เอง ก่อให้เกิดการแบ่งรูปแบบการใช้ภาษาในเหตุการณ์สื่อสารได้ 4 แบบ ดังนี้

(1) แบบที่ใช้ภาษาไทยภาษาเดียว

รูปแบบการใช้ภาษาแบบนี้ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร 2 เหตุการณ์ ได้แก่ การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ และการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ

(2) แบบที่ใช้ภาษาบาลีภาษาเดียว

รูปแบบการใช้ภาษาแบบนี้ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร 10 เหตุการณ์ ได้แก่ การอาราธนาอุโบสถศีล การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน การถึงสรณคมน์ การสมาทานอุโบสถศีล การบอกอานิสงส์ของศีล การอาราธนาธรรม การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์ การกล่าวบทอุเทศ การอนุโมทนา และการสาธุการ

(3) แบบที่ใช้ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย

รูปแบบการใช้ภาษาแบบนี้ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร 2 เหตุการณ์ ได้แก่ การประกาศอุโบสถ และการประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา

(4) แบบที่ใช้ภาษาไทยเป็นหลักโดยบางครั้งอาจมีการใช้ภาษาบาลีประกอบ

รูปแบบการใช้ภาษาแบบนี้ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" เหตุการณ์สื่อสารเดียวเท่านั้น

ง) กฎการปฏิสัมพันธ์

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารต่างๆของสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" พบว่ากฎการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมเหตุการณ์แต่ละฝ่ายในแต่ละเหตุการณ์สื่อสารนั้นเป็นกฎที่มีลักษณะที่คงที่ แน่นนอนตายตัว ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย เช่น เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ผู้ทำหน้าที่กล่าวเปิดฯจะต้องเป็นผู้ส่งสารแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยปราศจากการปฏิสัมพันธ์โต้ตอบจากผู้ฟังรายการฯ ซึ่งเป็นผู้รับสาร

ในทุกเหตุการณ์ ผู้ฟังฯเป็นฝ่ายที่ไม่ปรากฏปฏิสัมพันธ์ และพระภิกษุเป็นผู้พูดโดยส่วนใหญ่ ดังนั้น เมื่อมองลักษณะการปฏิสัมพันธ์ในเหตุการณ์สื่อสาร

ต่างๆในสถานการณ์สื่อสาร"การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ"แล้ว อาจกล่าวได้ว่าสถานการณ์สื่อสาร"การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" เป็นการพูดคนเดียว (monologue) ของพระภิกษุมากกว่าเป็นการสนทนาโต้ตอบกัน (dialogue) ถึงแม้ว่าลักษณะการพูดคนเดียวจะปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารมากถึงกว่า 50 % ในจำนวนเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมดในสถานการณ์สื่อสารนี้ แต่เมื่อพิจารณาภาพรวมของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆในสถานการณ์นี้ ก็จะพบว่าสถานการณ์สื่อสาร"การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" เป็นสถานการณ์สื่อสารที่มีการกำหนดการสนทนาโต้ตอบกัน โดยเหตุการณ์สื่อสารที่มีการพูดเพียงฝ่ายเดียวนั้นพบว่าจะเป็นการผลัดกันโต้ตอบทีละเหตุการณ์สื่อสาร เช่น เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.จะมีการขออาราธนาอุโบสถศีลในเหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาอุโบสถศีล" ก่อนที่พระภิกษุจะให้สรณะและให้ศีลในเหตุการณ์สื่อสาร"การถึงสรณะ" และ "การสมาทานอุโบสถศีล" เป็นต้น

ต่อจากนี้ ผู้วิจัยจะเสนอผลการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ ยกเว้น เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ที่จะนำไปกล่าวไว้ในบทที่ 5 โดยจะเรียงกันตามองค์ประกอบ 6 ประการที่เหลือนตามลำดับ ได้แก่ ชนิดของเหตุการณ์ หัวเรื่อง วัตถุประสงค์ เนื้อหาการสื่อสาร การลำดับวัจนกรรม และบรรทัดฐานของการตีความ ดังนี้

4.1 เหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ"

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" เป็นเหตุการณ์สื่อสารแรกที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร"การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" เหตุการณ์สื่อสารนี้ปรากฏหลังเสียงนาฬิกาดัง 6 ที ซึ่งเป็นสัญญาณการเริ่มสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" เมื่อวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารนี้จะพบว่า ถึงแม้ว่าเหตุการณ์สื่อสารนี้จะมีรูปแบบของการกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุหลายรูปแบบ ดังจะได้แสดงไว้ในย่อหน้าถัดไป แต่สามารถสรุปรูปแบบของเหตุการณ์สื่อสารนี้ได้ โดยการนำรูปแบบที่มีจำนวนการปรากฏมากที่สุดมาเป็นรูปแบบของการกล่าวเปิดการแสดงพระธรรม

เทศนาทางวิทฺย ดั่งนี้

เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :

ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
 ลำดับนี้ขอท่านสาธุชน ฟังตั้งจิตสดับพระธรรมเทศนา
 เรื่องการสั่งสมบุญ ซึ่งพระธรรมกิตติวงศ์
วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร
 จะได้แสดงในลำดับต่อไป ฟังตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล
 ๗ กาลบัดนี้ เทอญ"

จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทฺย"
 จะเริ่มต้นโดยการบอกสถานที่ให้ทราบว่ ที่นี้คือที่ไหน ดังวลีว่า

"ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย"

และจะลงท้ายด้วยการบอกให้สาธุชนตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล โดยกล่าวว่า

"ฟังตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ๗ กาลบัดนี้ เทอญ"

อนึ่งรูปแบบที่กล่าวมาข้างต้นเป็นรูปแปรที่ปรากฏใช้มากที่สุด เพราะ
 จากข้อมูลการเทศน์ทั้ง ๑ บทพบรูปแปรนี้ถึง ๖ บทเทศน์ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า
 รูปแปรนี้เป็นรูปแบบพื้นฐานของการกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทฺย

เนื้อหาที่กล่าวในรูปแปรนี้มี ๕ ประการ คือรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่
 การบอกให้ผู้ฟังฟังพระธรรมเทศนา รายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาแสดง
 พระธรรมเทศนา รายละเอียดเกี่ยวกับพระภิกษุองค์เทศน์ และการบอกให้ผู้ฟัง
 สมาทานอุโบสถศีล เรียงกันตามลำดับ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรม
 เทศนาทางวิทฺย" แม้จะมีวจนลีลาแบบตายตัว หากแต่ยังมีรูปแปรของรูปแบบของ
 ภาษาที่ใช้ในการกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทฺยถึง ๔ รูปแปร โดย
 รูปแปรอีก ๓ รูปที่ปรากฏไม่บ่อยนั้นมีดังนี้

รูปแปรที่ ๒

ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันนี้เป็นวันพระ
 ลำดับนี้ขอท่านสาธุชน ฟังตั้งจิตสดับพระธรรมเทศนา เรื่อง กุ สะ นะ โส
 ซึ่งพระราชวราราม วัดนรนาถสุนทริการาม กรุงเทพมหานคร จะได้แสดง
 ในลำดับต่อไป ฟังตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ๗ กาลบัดนี้ เทอญ

รูปแปรนี้ปรากฏในบทเทศน์เพียง 1 บท จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งสิ้น 9 บท เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแปรที่ 1 แล้วจะสังเกตได้ว่ารูปแปรนี้มีการเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับวันว่าวันนี้เป็นวันอะไร ซึ่งปรากฏในรูป อักษรตัวเอียง หลังจากบอกรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่

รูปแปรที่ 3

ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

กระจายเสียงจากอาคารถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร

วันนี้เป็นวันพระ ขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่ ปีระกา

ลำดับต่อไป ขอท่านสาธุชน ฟังตั้งจิตสดับพระธรรมเทศนา

ซึ่งพระเทพศีลวิสุทธ์ วัดอรุณราชวราราม กรุงเทพมหานคร

จะได้แสดงในลำดับต่อไป ในหัวข้อพระธรรมเทศนา เรื่อง ความสวัสดิ

ขอท่านสาธุชน ฟังตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ๗ กาลบัดนี้ เทอญ

รูปแปรนี้ปรากฏในบทเทศน์เพียง 1 บท จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งสิ้น 9 บท เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแปรที่ 1 แล้วจะสังเกตได้ว่ารูปแปรนี้มีการเพิ่มรายละเอียดปลีกย่อย 3 ประการ คือ มีการเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ โดยมีการระบุให้ชัดเจนลงไปว่าสถานที่นั้นๆตั้งอยู่ที่ใด โดยแสดงในรูปอักษร ตัวเอียงขีดเส้นใต้ 2 เส้น ประการที่ 2 มีการเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับวัน โดยมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวันทางจันทรคติตามปฏิทินไทยเพิ่มขึ้นด้วย โดยแสดงในรูปอักษร ตัวเอียงขีดเส้นใต้ 1 เส้น ส่วนสุดท้ายที่มีการเพิ่ม ก็คือการเพิ่มคำว่า "ต่อไป" ในวลี "ลำดับนี้" และการเพิ่มวลี "ขอท่านสาธุชน" เข้าไปข้างหน้า การบอกให้ผู้ฟังสมาทานอุโบสถศีล ซึ่งเป็นผลมาจากการย้ายที่รายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาแสดงพระธรรมเทศนามาไว้ข้างหน้าการบอกให้ผู้ฟังสมาทานอุโบสถศีล โดยแสดงในรูปอักษร ตัวหนาขีดเส้นใต้ 1 เส้น

รูปแปรที่ 4

ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย วันนี้เป็นวันพระ

ลำดับนี้ ขอท่านสาธุชน ฟังตั้งจิตสดับพระธรรมเทศนา

ซึ่งพระราชญาณปริชา วัดราชผาติการาม กรุงเทพมหานคร

จะได้แสดงในลำดับต่อไป ฟังตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ๗ กาลบัดนี้ เทอญ

รูปแปรนี้ปรากฏในบทเทศน์เพียง 1 บท จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งสิ้น 9 บท เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแปรที่ 1 แล้ว จะสังเกตได้ว่ารูปแปรนี้มีการเพิ่มและการลด ดังนี้ ในเรื่องการเพิ่มนั้น มีการเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่แสดงพระธรรมเทศนา ดังในประโยคที่ว่า "วันนี้เป็นวันพระ" ซึ่งปรากฏในรูปอักษรตัวเอียง ส่วนในเรื่องการลดพบที่มีการลดส่วนที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาแสดงพระธรรมเทศนา

จากรูปแปรทั้ง 4 จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการแปรของรูปแบบของเหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ก็คือ เนื้อหาการสื่อสารนั่นเอง

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.1.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด"การเปิดการแสดงพระธรรมเทศนา"

4.1.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการแจ้งให้ทราบว่าต่อไปเป็นรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ

4.1.3 วัตถุประสงค์

เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาได้ทราบว่า ลำดับต่อไปจะเป็นรายการพระธรรมเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

4.1.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของกรกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุเป็นการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ที่มีการแสดงพระธรรมเทศนา เรื่องที่นำมาเทศน์ และพระภิกษุองค์เทศน์ โดยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ผู้ทำหน้าที่กล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ดังนี้

รายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ที่มีการแสดงพระธรรมเทศนา เป็น
การระบุว่า เป็นที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ดังในวลีว่า "ที่นี่ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย"

บางครั้งอาจมีการระบุลงไปให้ชัดเจนว่าเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
ไทยที่กระจายเสียงจากสถานีที่ตั้งอยู่บริเวณใด

ดังในคำว่า "ที่นี่ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

กระจายเสียงจากอาคารถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร"

รายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่น่ามาเทศน์นั้นเป็นการระบุหัวข้อ เรื่อง
ที่น่ามาแสดงพระธรรมเทศนา เช่น "เรื่องการสั่งสมบุญ"

และรายละเอียดเกี่ยวกับพระภิกษุองค์เทศน์ เป็นการระบุนามของ
พระภิกษุองค์เทศน์ รวมทั้งวัดและจังหวัดที่ท่านประจำอยู่ด้วย

เช่น "ซึ่งพระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม

กรุงเทพมหานคร จะได้แสดงในลำดับต่อไป"

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าในข้อมูลบางครั้ง นอกจากจะให้
รายละเอียดทั้ง 3 ประการข้างต้นแล้ว ยังมีการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวันที่แสดง
พระธรรมเทศนาด้วยซึ่งสิ่งนี้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลเท่านั้น โดยรายละเอียด
เกี่ยวกับวันที่แสดงพระธรรมเทศนา จะเป็นการระบุให้ทราบว่าวันที่แสดงพระธรรม
เทศนาเป็นวันพระ ดังในประโยคที่ว่า "วันนี้เป็นวันพระ" ในบางครั้งอาจมี
การระบุให้ทราบถึงวันทางจันทรคติด้วย ดังในประโยคที่ว่า "วันนี้เป็นวันพระ
ขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่ ปีกะกา" ส่วนรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่น่ามาเทศน์
องค์พระภิกษุผู้เทศน์ และ/หรือวันที่แสดงพระธรรมเทศนาที่ระบุวันทางจันทรคติ
จะแปรไปตามการแสดงพระธรรมเทศนาแต่ละครั้ง

นอกจากการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ หัวข้อที่น่ามา
เทศน์พระภิกษุองค์เทศน์ และวันที่แสดงพระธรรมเทศนาแล้ว ยังพบว่าเจ้าหน้าที่
ส.ว.ท. ยังได้บอกให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุตั้งใจฟังพระธรรมเทศนา
โดยการกล่าวว่า "ลำดับนี้ขอท่านสาธุชน ฟังตั้งใจสดับพระธรรมเทศนา"
และยังมีการบอกให้ตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ซึ่งก็คือการสมาทานรักษาศีล 8 ใน
วันอุโบสถหรือวันพระด้วย โดยการกล่าวว่า "ฟังตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ณ
กาลบัดนี้ เทอญ" บางครั้งอาจมีการกล่าววลีว่า "ขอท่านสาธุชน" นำหน้าประโยค
ดังกล่าวว่า "ขอท่านสาธุชน ฟังตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ณ กาลบัดนี้ เทอญ"

4.1.5 การลำดับวignกรรม

วignกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิญญ" มี 2 วignกรรม คือ "การแจ้งให้ทราบ" และ "การแนะนำ" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วignกรรม "การแจ้งให้ทราบ"

วignกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงให้ผู้ฟังทราบถึงรายละเอียดต่างๆก่อนจะเริ่มเทศน์

เช่น " ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย
กระจายเสียงจากอาคารถนนวิภาวดีรังสิต
กรุงเทพมหานคร วันนี้ เป็นวันพระ
ขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่ ประกา "

ในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิญญ" ผู้พูดต้องการแจ้งให้ผู้ฟังทราบว่าขณะนี้ผู้ฟังกำลังฟังรายการวิญญของสถานีไหน ดังนั้นจึงพูดว่า "ที่นี้" แล้วตามด้วยชื่อสถานี ดังวลีที่ว่า " ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย" ซึ่งในบางครั้งอาจพบว่าการแจ้งรายละเอียดของสถานีวิทยุเพิ่มเติมเข้ามาด้วยว่าเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงที่ตั้งอยู่ ณ ที่ใด ดังวลีที่ว่า " ที่นี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกระจายเสียงจากอาคารถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร "

นอกจากนี้ยังพบว่า ในบางครั้งเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ผู้กล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิญญอาจแจ้งให้ทราบด้วยว่าวันนี้เป็นวันพระ โดยการกล่าววว่า "วันนี้เป็นวันพระ" ซึ่งในบางครั้งอาจพบว่าการแจ้งรายละเอียดของวันพระด้วยว่าเป็นวันที่เท่าไรตามปฏิทินทางจันทรคติ ดังประโยคที่ว่า " ขึ้น 15 ค่ำ เดือนยี่ ประกา" และเมื่อพิจารณารูปประโยคที่แจ้งให้ทราบวว่าวันนี้เป็นวันพระแล้วจะเห็นได้ว่าคำวว่า "เป็น" น่าจะเป็นคำสำคัญที่แสดงให้ทราบวว่าเป็นวignกรรม "การอธิบาย" มากกว่าที่จะแสดงวignกรรม "การแจ้งให้ทราบ" แต่เมื่อพิจารณาเจตนาของผู้พูด ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ผู้ทำหน้าที่กล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิญญ ประกอบกับบริบททางภาษาที่แวดล้อมแล้วจะเห็นได้ว่าผู้พูดต้องการที่จะแจ้งให้ผู้ฟังรายการวิญญทราบวว่าวันนี้เป็นวันพระ เนื่องจากผู้พูดคงจะคิดว่าผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิญญบางคนอาจจะทราบวว่าวันนี้เป็นวันพระ แต่ผู้ฟังบางคนอาจจะไม่ทราบ ดังนั้นจึงต้องมีการบอกให้ผู้ฟัง

ทราบว่าวันนี้เป็นวันพระ ทั้งนี้เพื่อเป็นการบอกเป็นนัยๆว่าวันนี้มีรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ และยังเป็น การเตือนเป็นนัยๆว่าผู้ฟังต้องตั้งใจรักษาศีลให้บริสุทธิ์ในวันพระ

2) วัจนกรรม "การบอกให้ทำ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะบอกให้ผู้ฟังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ในที่นี้เป็นการบอกให้ผู้ฟังรายการตั้งใจฟังพระธรรมเทศนาและสมาทานอุโบสถศีล ดังจะเห็นได้จากคำว่า "ฟัง" ซึ่งหมายถึง "ควร"

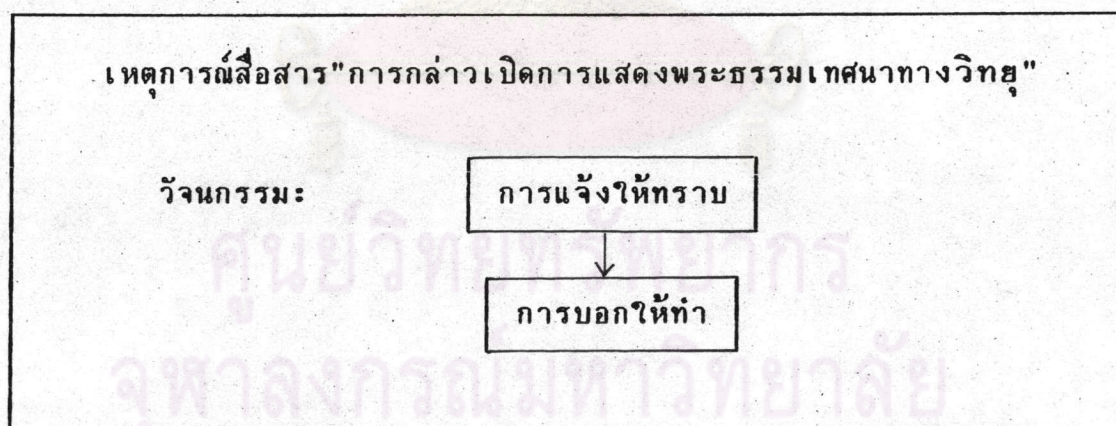
ในประโยค " ขอท่านสาธุชน ฟัง ตั้งจิตสดับพระธรรมเทศนา "

" ฟัง ตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ณ กาลบัดนี้ เทอญ "

วัจนกรรมทั้งสองข้างต้นจะเรียงลำดับ โดยเริ่มต้นจากวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" แล้วจึงตามด้วยวัจนกรรม "การแนะนำ" ดังในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร

"การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ"

4.1.6 บรรทัดฐานของการตีความ

ในการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย จะต้องแจ้งให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุทราบว่า ต่อจากนี้ไปจะเป็นการแสดงพระธรรมเทศนาเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดรายการทาง

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ที่ว่าก่อนเริ่มรายการวิทยุทุกรายการของทางสถานีฯ เจ้าหน้าที่สถานีฯ จะต้องประกาศแจ้งให้ประชาชนผู้รับฟังรายการต่างๆของทางสถานีฯทราบก่อนว่ารายการต่อไปเป็นรายการอะไร ด้วยการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับสถานี โดยจะบอกว่านี่คือที่ไหนก่อนเสมอ

เมื่อพิจารณาขอบเขตของสถานการณ์สื่อสารแล้ว พบว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" เป็นจุดเริ่มต้นของสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ของสังคมและวัฒนธรรมไทย โดยมีลักษณะเริ่มต้นที่มีใช้ภาษาแต่เป็นเสียง (vocal nonverbal) ที่เป็นเสียงนาฬิกาตั้ง 6 ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ทุกครั้ง อีกประการหนึ่งเมื่อพิจารณารูปแบบการกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุแล้ว เราอาจพิจารณาได้ว่าเหตุการณ์สื่อสารนี้เป็นเหตุการณ์เริ่มรายการทั่วไป ซึ่งเราอาจพบเหตุการณ์สื่อสารประเภทนี้ได้จากทางสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ ฯลฯ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์สื่อสารนี้เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่เป็นสากล เพราะปรากฏในสถานการณ์สื่อสารอื่นๆด้วย

4.2 เหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ"

เหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 2 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ"

"การประกาศอุโบสถ" หมายถึงการแจ้งให้ทราบเรื่องการรักษาศุโบสถ ซึ่งก็คือการรักษาศีล 8 ของคฤหัสถ์ในวันพระนั่นเอง ทั้งนี้เนื่องจากวันที่มีการแสดงพระธรรมเทศนาเป็นวันอุโบสถหรือวันพระ อันได้แก่วันขึ้น 8 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำ แรม 8 ค่ำ และแรม 15 ค่ำของปีกษัตริย์ แต่ถ้าเป็นเดือนขาด คือเดือนทางจันทรคติที่มี 29 วัน วันสิ้นเดือนก็จะตรงกันวันแรม 14 ค่ำ ดังนั้น วันธรรมสวนะหรือวันพระก็จะเปลี่ยนจากวันแรม 15 ค่ำเป็นวันแรม 14 ค่ำของปีกษัตริย์แทน

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำคำว่า "การประกาศอุโบสถ" มาจากหนังสือ "แบบไหว้พระสวดมนต์ สำหรับอุบาสกอุบาสิกา สำนักวัดราชาธิวาสวิหาร" ซึ่งจัดพิมพ์โดยวัดราชาธิวาสวิหาร ปีพ.ศ.2523 และจากการสนทนาเป็นการส่วนตัวกับคุณเชิงชาย ปัญญาวิธาน เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ผู้ทำหน้าที่ดูแลและดำเนินรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร"การประกาศอุโบสถ" พบว่ารูปแบบการปรากฏของเหตุการณ์สื่อสารนี้มีรูปแบบเดี่ยวดังนี้

อชช โภจนโต ปกขสสุ อญฐมี / ผนฺรสี / จาคุกทสี ทิวโส
 เอวรูป โข โภจนโต ทิวโส , พุกฺเชน ภควตา ปญฺญตฺตสฺส ชมฺมสฺสวณฺสส
 เจว , ตทตฺถาย อุบาสกอุบาสิกาณํ อุโปสถสฺส จ กาลโถ โหติ ,
 หนฺท มยฺ โภจนโต สพฺเพ อีช สมากตา , ตสฺส ภควโต
 ชมฺมานุชฺชมฺมปฏิบัติยา ปุชฺชนตฺถาย , อิมญฺจ รตฺติ อิมญฺจ ทิวสํ
 อญฺฐนฺตสมฺนฺนาคตํ อุโปสถํ อุปาสิสฺสามาติ , กาล ปริจฺเจทํ กตฺวา
 ตํ ตํ เวรมณิ อารมฺมณํ กริตฺวา , อวิกฺขิตฺตจิตฺตา หุตฺวา สกฺกจฺจํ อุโปสถํ
 สมากิเยชฺชยาม , อีทิสฺสญฺหิ อุโปสถกาลํ สมปตฺตานํ อมฺหากํ ชีวิทํ มา
 นีรตฺถกํ โหตุ"

ข้าพเจ้าขอประกาศเรื่องการจะรักษาอุโบสถให้สาธุชนทราบทั่วกันก่อน ,

ขึ้น / แรม 8

วันนี้เป็นวันอุโบสถ ขึ้น / แรม 15 ค่ำ แห่งปีกช , เป็นวันที่สาธุชน อุบาสก

แรม 14

อุบาสิกา , พิงสดับพระธรรมเทศนา , และรักษาอุโบสถพร้อมด้วยองค์ 8 ประการ ,
 บัดนี้ , ขอคุณอันยิ่งใหญ่ , คือการตั้งจิตสมาทานองค์ 8 ประการแห่ง
 อุโบสถนั้น , จงเกิดมีแก่สาธุชนทั้งหลาย , ซึ่งมาประชุมกันอยู่ ณ ที่นี้ , จงตั้งจิต
 กำหนดว่า , เราจะรักษาอุโบสถศีล , สิ้นคืนและวัน , วันนี้ , จงทำความเว้น
 จากโทษนั้นๆ , ให้เป็นอารมณ์ คือ

เว้นจากฆ่าสัตว์ 1 ,

เว้นจากถือเอาสิ่งของ , ที่เจ้าของไม่ได้ให้ , ด้วยอาการแห่งชโมช 1 ,

เว้นจากกรรม , อันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ 1 ,

เว้นจากพูดปด 1 ,

เว้นจากการคั้นน้ำเมา , คือ สุราและเมรัย 1 ,

เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล , คือตั้งแต่เที่ยงแล้วไป 1 ,

เว้นจากการฟ้อนรำขับร้องประโคมดนตรี และดูการเล่น อันเป็นข้าศึกแก่
กุศล , และตัดทรงประดับตกแต่งร่างกาย , ด้วยระเบียบดอกไม้
ของหอมเครื่องล้อมเครื่องทา 1 ,

เว้นจากที่นอนสูงที่นอนใหญ่ , ภายในมีนุ่นและสำลี 1 , ฉะนั้น ,
อย่าให้จิตพุ่งชานส่งไปอื่น , จงสมาทานองค์ 8 ประการนั้นโดยเคารพ , เพื่อ
บูชาสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น , ด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ , ตามกำลัง
ของศฤงษ์ทั้งหลาย ชีวิตของเราทั้งหลาย , ที่ได้ดำรงมา , จนถึงวันอุโบสถ
เช่นนี้แล้ว , อย่าให้ล่วงไปเปล่า , ปราศจากประโยชน์เลย

ถึงแม้ว่ารูปแบบของเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" จะมีเพียง
รูปแบบเดียวดังที่แสดงมาข้างต้น แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยก็พบว่าการใช้คำบาลี
และคำไทยในการบอกวันทางจันทรคติในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ"
นี้จะมีการแปรรูปไปตามวันทางจันทรคตินั้นๆ โดย

ถ้าเป็นวันพระขึ้น 8 ค่ำ	ในบทบาลีจะใช้คำว่า "อฏฐมี"
	ในบทไทยจะใช้คำว่า "ขึ้น 8 ค่ำ"
ถ้าเป็นวันพระขึ้น 15 ค่ำ	ในบทบาลีจะใช้คำว่า "ปณฺณรสี"
	ในบทไทยจะใช้คำว่า "ขึ้น 15 ค่ำ"
ถ้าเป็นวันพระแรม 8 ค่ำ	ในบทบาลีจะใช้คำว่า "อฏฐมี"
	ในบทไทยจะใช้คำว่า "แรม 8 ค่ำ"
ถ้าเป็นวันพระแรม 15 ค่ำ	ในบทบาลีจะใช้คำว่า "ปณฺณรสี"
	ในบทไทยจะใช้คำว่า "แรม 15 ค่ำ"
ถ้าเป็นวันพระแรม 14 ค่ำ	ในบทบาลีจะใช้คำว่า "จาดุกฺทลสี"
	ในบทไทยจะใช้คำว่า "แรม 14 ค่ำ"

ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าคำเหล่านี้จะปรากฏในรูปอักษรตัวหนา เพื่อที่จะได้
เป็นที่สังเกตเด่นชัดว่าแตกต่างจากคำอื่นๆในคำประกาศอุโบสถ อีกประการหนึ่ง
เนื่องจากคำเหล่านี้เป็นตัวเลือกซึ่งจะแปรไปตามวันทางจันทรคติ ด้วยเหตุนี้
ผู้วิจัยจึงแสดงการปรากฏด้วยการใช้วงเล็บปีกกา ( ) คร่อมไว้

จะเห็นได้ว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" จะเริ่มต้นจาก การกล่าวคำประกาศอุโบสถเป็นภาษาบาลีว่า

"อชฺช โภกฺโข ปภุสฺส อญฺญมฺ / ปญฺณรสี / จาคฺคทฺส
ทิวโส ... อมฺหากํ ชีวิตํ มานิรตฺตํ โหตุ"

และจะลงท้ายด้วยการกล่าวคำประกาศอุโบสถเป็นภาษาไทยว่า

"ข้าพเจ้าขอประกาศเรื่องการจะรักษาอุโบสถ ให้สาธุชน
ทราบทั่วกันก่อน ... ชีวิตของเราทั้งหลาย ที่ได้ดำรงมา
จนถึงวันอุโบสถเช่นนี้แล้ว ออย่าให้ล่วงไปเปล่า ปราศจาก
ประโยชน์เลย"

นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทฺยุ" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" ก็คือการเปลี่ยนผู้ร่วมเหตุการณ์ การเปลี่ยนจุดมุ่งหมาย ของการสื่อสาร และการใช้ภาษา

การเปลี่ยนผู้ร่วมเหตุการณ์ คือ การเปลี่ยนจากเจ้าหน้าที่สถานีวิทฺยุ กระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย ผู้ทำหน้าที่กล่าวเปิด การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทฺยุ มาเป็นเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. อีกคนหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทฺยุ ส่วนผู้ฟังรายการพระธรรม เทศนาทางวิทฺยุไม่มีการเปลี่ยนแปลง

ในเรื่องจุดมุ่งหมายของการสื่อสารนั้น เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิด การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทฺยุ" มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังรายการฯ ได้ ทราบว่าลำดับต่อไปเป็นรายการพระธรรมเทศนาทางวิทฺยุ ในขณะที่วัตถุประสงค์ ของเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" คือเพื่อแจ้งให้ผู้ฟังทราบว่าวันนี้เป็นวัน รักษาอุโบสถศีล ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังรายการฯ ตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล

ลักษณะที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรม เทศนาทางวิทฺยุ" จากเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" ประการสุดท้าย คือ การใช้ภาษา การกล่าวเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทฺยุมีการใช้ภาษา ไทยภาษาเดียว ในขณะที่การประกาศอุโบสถมีการใช้ภาษา 2 ภาษา คือ ภาษา บาลีและภาษาไทย กล่าวอีกนัยหนึ่งคือมีการสลับภาษานั้นเอง

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.2.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การประกาศ"

4.2.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการแจ้งให้ทราบเรื่องการรักษาอุโบสถ หรือ การรักษาศีล 8 ในวันพระนั่นเอง

4.2.3 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุตั้งจิตสมาทานรักษาอุโบสถศีล

4.2.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของ การประกาศอุโบสถ เป็นการกล่าวถึงว่าวันนี้เป็นวันพระหรือวันอุโบสถ ช้างขึ้นหรือช้างแรมกี่ค่ำ โดย
 ถ้าเป็นวันขึ้น 8 ค่ำ หรือ แรม 8 ค่ำ ในบทบาลีจะใช้คำว่า "อฏฐมี"
 ถ้าเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ หรือ แรม 15 ค่ำ ในบทบาลีจะใช้คำว่า "ปณฺดรสี"
 ถ้าเป็นวันแรม 14 ค่ำ ในบทบาลีจะใช้คำว่า "จตุทฺทสี"
 โดยจะบอกให้ทราบว่าวันนี้เป็นวันฟังพระธรรมเทศนาและรักษาอุโบสถศีลหรือศีล 8 ที่รักษาในวันอุโบสถหรือวันพระ เจ้าหน้าที่สถานีฯ ขออวยพรให้บุญกุศลที่เกิดจากการรักษาอุโบสถศีลจงเกิดมีแก่ผู้ที่รักษาอุโบสถศีล ซึ่งอุโบสถศีลนั้นมี 8 ประการ ดังแสดงในค่าแปลข้างต้น

นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ยังขอให้ผู้ฟังรายการฯสมาทานอุโบสถศีลด้วยความเคารพเพื่อเป็นการปฏิบัติบูชาต่อองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกด้วย

4.2.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" มี 3 วัจนกรรม คือ "การแจ้งให้ทราบ" "การบอกวัตถุประสงค์" และ "การขอเรื่อง" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วิจารณ์กรม "การแจ้งให้ทราบ"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงให้ผู้ฟังทราบถึงรายละเอียดต่างๆ รวมถึงการแจ้งให้ผู้ฟังทราบด้วยว่าต่อไปผู้พูดจะทำอะไร ในที่นี้เป็นการแจ้งให้ทราบเรื่องการรักษาอุโบสถศีล

วิจารณ์กรม "การแจ้งให้ทราบ" ปกติจะปรากฏในรูปประโยคบอกเล่า แต่ถ้าวิจารณ์กรม "การแจ้งให้ทราบ" ปรากฏในรูปของวิจารณ์กรม "การขออนุญาต" โดยมีคำว่า "ขอ" + กริยา จะแสดงให้ทราบว่า การแจ้งให้ทราบในกรณีนั้นเป็นการแจ้งให้ทราบอย่างสุภาพ

คำสำคัญที่แสดงวิจารณ์กรมสื่อสาร "การแจ้งให้ทราบ" คือ คำว่า "ประกาศ" โดยหลังจากคำว่า "ประกาศ" จะเป็นหัวข้อที่นำมาแจ้งให้ทราบ ต่อจากนั้นจึงจะกล่าวข้อความที่นำมาแจ้งให้ทราบ เรียงกันตามลำดับ

ดังบทบาลีว่า "อชฺช โภจนโต ปกฺขสฺส อญฺฐมฺหิ / ปณฺณรสี / จาคฺคฺทฺทสี ทิวโส
เอวฺรุโป โข โภจนโต ทิวโส"

("ข้าพเจ้าขอประกาศเรื่องการจะรักษาอุโบสถ ให้สาธุชน
ทราบทั่วกันก่อน วันนี้ เป็นวันอุโบสถ ขึ้น 8 ค่ำแห่งปีภิกษุ")

2) วิจารณ์กรม "การบอกวัตถุประสงค์"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดเพื่อแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึงจุดมุ่งหมายของการกระทำหรือของเรื่องนั้นๆ ในที่นี้เป็นการบอกวัตถุประสงค์ของการรักษาอุโบสถศีล ดังจะเห็นได้จากคำว่า "เพื่อ"

ดังบทบาลีว่า "ตสฺส ภควโต ธมฺมานุสฺสมปฏิปัตติยา ปุชฺชนตฺถาย"

("เพื่อบูชาสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น

ด้วยธรรมานุธรรมะปฏิบัติ ตามกำลังของศฤงษ์ทั้งหลาย")

3) วิจารณ์กรม "การขอร้อง"

วิจารณ์กรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะขอร้องให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งผู้พูดทราบว่าผู้ฟังสามารถกระทำได้ และการกระทำนั้นมิได้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในที่นี้เป็นการขอร้องให้ผู้ฟังรายการตั้งใจรักษาอุโบสถศีล ดังจะเห็นได้จากคำว่า "อชฺชา"

ดังบทบาลีว่า "อภิสญฺหิ อุโปสธกาลี สมปตฺตทานํ อมฺหากํ ชีวิตํ มา นิรตฺตกํ โทตฺ"

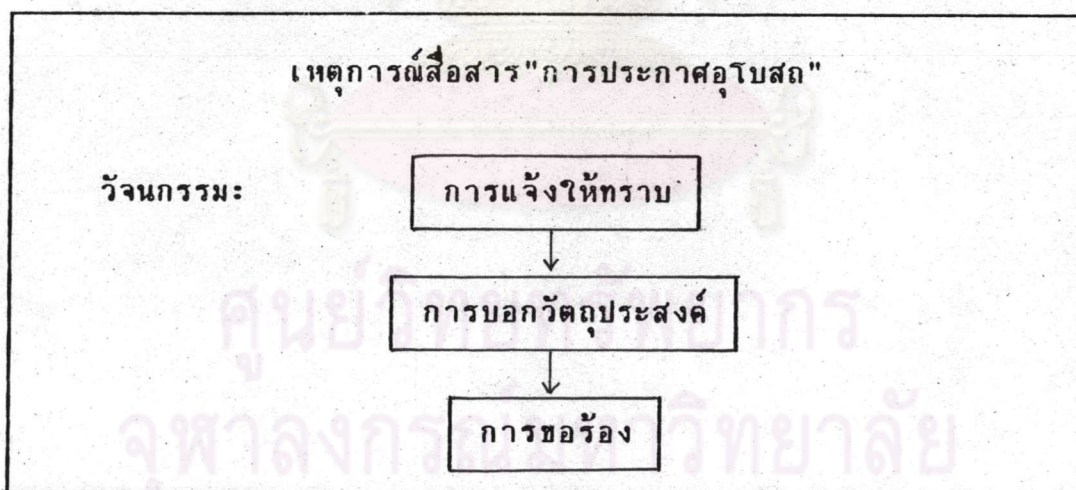

("ชีวิตของเราทั้งหลาย ที่ได้ดำรงมาจนถึงวันอุโบสถ เช่นนี้แล้ว
อย่าให้ล่วงไปเปล่า ปราศจากประโยชน์เลย")

และเมื่อพิจารณารูปประโยคที่แสดงการขอร้องแล้วจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าคำว่า
 "อย่า" จะปรากฏเป็นคำสำคัญของวัจนกรรม "การสั่ง" แต่เมื่อพิจารณาเจตนา
 ของผู้พูดประกอบกับบริบททางภาษาที่แวดล้อมแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้พูดมิได้มีเจตนาสั่ง
 ให้ผู้ฟังกระทำการใดสิ่งหนึ่งแต่ต้องการที่จะขอร้องให้ผู้ฟังกระทำในสิ่งที่ผู้พูดกล่าว
 โดยการยกเหตุผลมากล่าวก่อนการขอร้อง ทั้งยังมีคำลงท้าย"เลย"มาช่วยลด
 น้ำหนักความแรงของวัจนกรรมจากวัจนกรรม "การสั่ง" ลงมาเป็น "การขอร้อง"
 อีกประการหนึ่งด้วย

วัจนกรรมทั้งสามข้างต้นจะเรียงลำดับ โดยเริ่มต้นจากวัจนกรรม
 "การแจ้งให้ทราบ" แล้วจึงตามด้วย"การบอกวัตถุประสงค์" และลงท้ายด้วย
 วัจนกรรม "การขอร้อง" ดังในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 3 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ"

4.2.6 บรรทัดฐานของการตีความ

คำว่า "การประกาศอุโบสถ" เป็นคำที่ใช้ในวงการพระพุทธศาสนา
 ใช้เรียกพิธีกรรมในการแสดงพระธรรมเทศนาตั้งแต่การกล่าวบทบาลีว่า
 "อชฺชโกนฺโถ..." จนกระทั่งจบบทแปลภาษาไทยว่า "...อย่าให้ล่วงไปเปล่า
 ปราศจากประโยชน์เลย" เราสามารถพบคำว่า "ประกาศอุโบสถ" ได้ในหนังสือ

สวดมนต์ เช่น หนังสือแบบไหว้พระสวดมนต์ สำหรับอุบาสกอุบาสิกา สำนัก
วัดราชาธิวาสวิหาร ในหนังสือบางเล่มอาจใช้คำว่า "ประกาศองค์อุโบสถ" ซึ่งก็
มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "ประกาศอุโบสถ" เช่น หนังสือศาสนพิธี เล่ม 1
(หลักสูตรนิกกรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี) ขององค์การศึกษา

จากหนังสือพระไตรปิฎกฉบับหลวง หมวดพระวินัยปิฎก เล่ม 4
มหาวรรค ภาค 1 ของกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งพิมพ์ในโอกาส
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี ในอุโบสถชั้นชุกะ ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าเหตุการณ์
สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" เกิดขึ้นเนื่องจากพระบรมพุทธานุญาตของพระพุทธเจ้า
ให้บอกวันอุโบสถ ทั้งนี้เนื่องมาจากในสมัยพุทธกาล พระภิกษุทั้งหลายไม่ทราบว่า
วันนี้เป็นวันอุโบสถ ท่านจึงออกไปบิณฑบาต ณ หมู่บ้านที่ห่างไกลมาก จึงทำให้
พระภิกษุเหล่านั้นกลับจากการบิณฑบาตมาถึงวัดในเวลาทีภิกษุรูปอื่นๆกำลังสวด
ปาฏิโมกข์ก็มี พระภิกษุบางองค์กลับจากบิณฑบาตมาถึงวัดในเวลาที่มีการสวด
ปาฏิโมกข์จบแล้วก็มี เพราะเหตุนี้พระภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลเรื่องนั้นๆแด่องค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงทรงอนุญาตให้บอกวันอุโบสถ
ตั้งนั้นในวันอุโบสถ ซึ่งก็คือวันขึ้น 15 ค่ำและวันแรม 15 ค่ำ ถ้าเป็นเดือนขาดก็
แรม 14 ค่ำจึงมีการประกาศอุโบสถ เพื่อให้พระภิกษุลงอุโบสถฟังพระปาฏิโมกข์
ต่อมาได้มีการประกาศอุโบสถในวันขึ้น 8 ค่ำ และวันแรม 8 ค่ำด้วย จึงจะพบว่า
ในวันธรรมสวนะหรือหรือวันพระจะต้องมีการประกาศอุโบสถทุกครั้ง

ในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" มีการกล่าวคำประกาศ
อุโบสถเป็นภาษาบาลีและภาษาไทย โดยจะมีการกล่าวคำประกาศอุโบสถภาษาบาลี
ให้จบก่อน แล้วจึงกล่าวคำประกาศอุโบสถที่เป็นภาษาไทย สาเหตุที่มีการกล่าว
คำประกาศอุโบสถเป็นภาษาบาลี เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีถิ่นกำเนิด
ในอินเดีย ซึ่งในสมัยพุทธกาลมีการใช้ภาษาบาลีในการติดต่อสื่อสาร เมื่อมี
การเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังประเทศอื่นๆที่ได้ใช้ภาษาบาลีเป็นสื่อในการติดต่อ
สื่อสาร ก็ยังคงรักษาไว้ซึ่งภาษาบาลีซึ่งถือว่าเป็นภาษาทางศาสนาและกลายเป็น
ภาษาศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นจึงพบว่าบทสวดต่างๆในทางพระพุทธศาสนาแล้วแต่เป็น
ภาษาบาลีทั้งสิ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์หรือรักษาไว้ซึ่งพระบาลีแต่ดั้งเดิมไม่ให้
สูญหายไป ส่วนบทสวดซึ่งเป็นภาษาไทยนั้นเป็นบทสวดที่แต่งขึ้นมาใหม่หลังจากที่

มีการเผยแพร่พระพุทธศาสนามาถึงประเทศไทยแล้ว ดังนั้นจึงพบว่าทสวดที่เป็นภาษาบาลีจะยังคงรักษาของเดิมไว้ใช้เหมือนกันทุกวัด ในขณะที่ทสวดภาษาไทยนั้นก็จะมีการแปลที่ต่างกันไปยังในแต่ละวัด และเนื่องจากคำประกาศอุโบสถที่เป็นภาษาบาลีนั้นไม่เป็นที่คุ้นเคยกับคนไทยโดยมาก และคนไทยยังขาดความรู้ความเข้าใจในความหมายของคำประกาศอุโบสถภาษาบาลี ประกอบกับคนไทยส่วนมากไม่มีความรู้แตกฉานในภาษาบาลี ดังนั้น จึงเกิดมีการแปลคำประกาศอุโบสถภาษาบาลีเป็นภาษาไทย เพื่อให้พุทธศาสนิกชนที่ไม่รู้ภาษาบาลีหรือรู้ภาษาบาลีไม่มากได้ทราบว่าเจ้าหน้าที่สถานีวิชยกระจ่ายเสียงแห่งประเทศไทยพูดเรื่องอะไร

สาเหตุที่ต้องมีการประกาศอุโบสถเนื่องมาจากในสังคมและวัฒนธรรมไทยนั้น เมื่อถึงวันพระพุทธศาสนิกชนนิยมรักษากุโบสถศีลหรือศีล 8 ที่รักษาในวันพระหรือวันอุโบสถนอกเหนือจากการรักษาเบญจศีลหรือศีล 5 เป็นปกติในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เป็นการปฏิบัติตามคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และยังเป็นการปฏิบัติบูชาแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกด้วย ดังนั้นพอถึงวันพระหรือวันอุโบสถจึงมีการประกาศอุโบสถ เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้พุทธศาสนิกชนทราบว่าวันนี้เป็นวันพระซึ่งเป็นวันที่ควรจะรักษากุโบสถศีล ดังนั้นจึงขอให้ท่านผู้ฟังทั้งหลายตั้งใจสมาทานอุโบสถศีลกัน ณ กาลบัดนี้ จะเห็นได้ว่าคำว่า "การประกาศอุโบสถ" ในเหตุการณ์สื่อสารจึงนี้ไม่เหมือนกับคำว่า "การประกาศ" ทั่วไป เนื่องจากคำว่า "การประกาศอุโบสถ" เป็นเพียงการแจ้งให้ทราบว่าวันนี้เป็นวันพระหรือวันอุโบสถ ซึ่งเป็นวันที่ชาวพุทธควรฟังพระธรรมเทศนาและรักษากุโบสถศีล ซึ่งผู้ฟังสามารถที่จะเลือกปฏิบัติตามหรือไม่ก็ได้ ในขณะที่ "การประกาศ" โดยทั่วไปนั้นเป็นการแจ้งให้ทราบทั่วไปเป็นทางราชการ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติโดยทั่วกัน นั่นก็คือทุกคนที่เกี่ยวข้องต้องนำไปปฏิบัติตามจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น การประกาศกฎหมาย การใช้กฎอัยการศึก เป็นต้น

4.3 เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล"

เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 3 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ"

"การอาราธนาอุโบสถศีล" หมายถึง การขออุโบสถศีลหรือการขอศีล 8 ที่รักษาเฉพาะในวันพระจากพระภิกษุองค์เทศก์ ดังนั้นอาจเรียกเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ว่าการขออุโบสถศีลหรือการขอศีลก็ได้

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำคำว่า "อาราธนาอุโบสถศีล" มาจากหนังสือ "ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี) ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.) และหนังสือ "แบบไหว้พระสวดมนต์ สำหรับอุบาสกอุบาสิกา สำนักวัดราชาธิวาสวิหาร" ซึ่งจัดพิมพ์โดยวัดราชาธิวาสวิหาร (2523)

เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่มีขนาดสั้นมากดังนี้

	มย์	ภนฺเต	ติสรฺเณ	สท	อญฺฐงฺคสมฺมนาาคตํ	อุโปสถํ	ชาจาม
ทุติยมฺปิ	มย์	ภนฺเต	ติสรฺเณ	สท	อญฺฐงฺคสมฺมนาาคตํ	อุโปสถํ	ชาจาม
ตติยมฺปิ	มย์	ภนฺเต	ติสรฺเณ	สท	อญฺฐงฺคสมฺมนาาคตํ	อุโปสถํ	ชาจาม"

นอกจากนี้ยังพบว่า ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" ก็คือ การมีผู้ร่วมเหตุการณ์ต่างกัน การเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร และการใช้ภาษา ดังนี้

การมีผู้ร่วมเหตุการณ์ที่แตกต่างกันนั้นหมายความว่าจากเดิมในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" ซึ่งมีผู้ร่วมเหตุการณ์ 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์ และฝ่ายผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์ ก็มีการเพิ่มผู้ร่วมเหตุการณ์ในเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ออกเป็น 3 ฝ่าย โดยยังคงฝ่ายเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.และฝ่ายผู้ฟังรายการฯไว้ แล้วเพิ่มฝ่ายพระภิกษุองค์แสดงพระธรรมเทศนาเข้ามา

ในเรื่องจุดมุ่งหมายของการสื่อสารนั้น พบว่าเหตุการณ์สื่อสาร

"การประกาศอุโบสถ" มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุทราบว่าเป็นวันรักษาอุโบสถศีลหรือรักษาศีล 8 ในวันพระ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังรายการตั้งใจสมาทานอุโบสถศีล ในขณะที่จุดมุ่งหมายของเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ก็เพื่อขออุโบสถศีล ซึ่งประกอบไปด้วยศีล 8 ข้อกับสวณะ 3 จากพระภิกษุองค์แสดงพระธรรมเทศนา

ลักษณะที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" จากเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" ประการสุดท้ายคือเรื่องการใช้ภาษา ในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" มีการใช้ภาษา 2 ภาษา คือ ภาษาบาลีและภาษาไทย โดยจะมีการใช้ภาษาบาลีก่อนแล้วจึงใช้ภาษาไทยทีหลัง ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" มีการใช้ภาษาบาลีเพียงภาษาเดียว และลักษณะที่สำคัญทางด้านภาษาอีกประการหนึ่งก็คือ การเปลี่ยนการใช้ภาษา จากการใช้ภาษาไทยในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" เป็นภาษาบาลีในเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล"

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการจะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.3.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การขอ"

4.3.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการขอให้พระให้ศีล

4.3.3 วัตถุประสงค์

เพื่อขออุโบสถศีล

4.3.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของการอาราธนาอุโบสถศีลกล่าวถึงการขออุโบสถศีลอันประกอบด้วยองค์ของศีล 8 ประการหรือศีล 8 ทั้ง 8 ข้อกับสวณะ 3 ประการต่อพระภิกษุองค์แสดงพระธรรมเทศนา 3 ครั้ง¹ โดยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะเป็นผู้กล่าวคำอาราธนาอุโบสถศีล

4.3.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสี่สารที่ปรากฏในเหตุการณ์สี่สาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" มี 2 วัจนกรรม คือ "การเรียกขาน" และ "การขอร้อง" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วัจนกรรม "การเรียกขาน"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะเรียกขานผู้ฟัง เพื่อให้ผู้ฟังรู้ว่าผู้พูดกำลังพูดกับผู้ฟัง และกำลังจะบอกข้อความบางอย่างให้ผู้ฟังรับทราบสังเกตได้จากคำว่า "ภนฺเต" (ซึ่งแปลตรงตัวว่า "ข้าแต่ท่านผู้เจริญ")

2) วัจนกรรม "การขอร้อง"

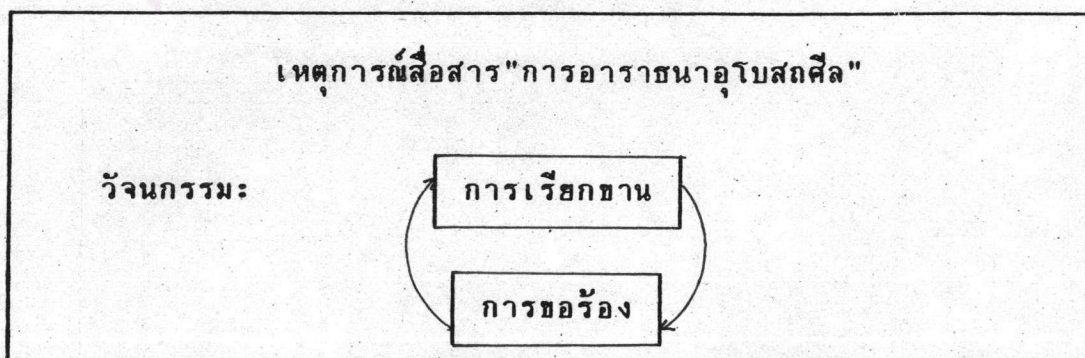
วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะขอร้องให้ผู้ฟังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้พูดทราบว่าผู้ฟังสามารถกระทำได้ และการกระทำนั้นมิได้เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ในที่นี้เป็นกรการขอให้พระภิกษุให้ศีล

ดังคำบาลีว่า "ติสรณ สห อญฺฐุคสมนฺนาคตฺ อโปสถิ ยาจาม"

("ข้าพเจ้าทั้งหลายขออุโบสถศีล ซึ่งประกอบด้วยองค์ 8 พร้อมด้วยสวณะ 3")

วัจนกรรมทั้งสองข้างต้นจะเรียงลำดับโดยเริ่มต้นจากวัจนกรรม "การเรียกขาน" แล้วจึงตามด้วยวัจนกรรม "การขอร้อง" และเนื่องจากการอาราธนาอุโบสถศีล ผู้อาราธนาจะต้องกล่าววนไปถึง 3 ครั้ง วัจนกรรม "การเรียกขาน" ซึ่งตามมาด้วยวัจนกรรม "การขอร้อง" จึงปรากฏซ้ำกันถึง 3 ครั้ง ดังแสดงด้วยเครื่องหมาย 1 2 ในแผนภูมิข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 4 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สี่สาร "การอาราธนาอุโบสถศีล"

4.3.6 บรรทัดฐานของการตีความ

ในเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" นี้ จะเห็นได้ว่าเป็นเหตุการณ์สื่อสารที่คลุมเครือ ซึ่งก็คืออุบาสกอุบาสิกา ได้ขอให้พระภิกษุองค์เทศก์ให้ศีลแก่ตน และศีลที่คลุมเครือได้ขอไปนั้นก็คืออุโบสถศีล ซึ่งก็คือศีล 8 ที่พุทธศาสนิกชนนิยมรักษากันในวันพระ ถ้ารักษาศีล 8 ในวันอื่นที่มีใช้วันพระ ก็จะใช้เรียกว่ารักษาศีล 8 ถ้ามีการขออาราธนา ก็จะเรียกว่าการอาราธนาศีล 8 จะเห็นได้ว่าอุโบสถศีลหรือศีลอุโบสถก็คือศีล 8 ที่พุทธศาสนิกชนรักษากันในวันพระหรือในวันธรรมสวนะ ซึ่งก็คือวันขึ้น 8 ค่ำ แรม 8 ค่ำ ขึ้น 15 ค่ำและแรม 15 ค่ำแห่งปักข์ แต่ถ้าเป็นเดือนขาด คือเดือนทางจันทรคติที่มี 29 วัน วันสิ้นเดือนก็จะตรงกับวันแรม 14 ค่ำ ดังนั้นวันพระหรือวันธรรมสวนะก็จะเปลี่ยนจากวันแรม 15 ค่ำเป็นวันแรม 14 ค่ำของปักข์แทน อุโบสถศีลประกอบไปด้วยองค์ 8 กับสภาวะ 3 องค์ 8 ก็คือศีล 8 ข้อ ดังที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" และสภาวะ 3 ก็คือที่พึง 3 ประการ อันได้แก่ พระพุทธพระธรรม และพระสงฆ์

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชาธรรมาวุธ ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าลักษณะสำคัญของอุโบสถศีลหรือศีลอุโบสถ ก็คือ ศีลอุโบสถมีเฉพาะวันหนึ่งคืนหนึ่งเท่านั้น และมีเฉพาะแต่ในวันธรรมสวนะเท่านั้น ดังนั้น การรักษาศีลอุโบสถศีลก็จะรักษาได้เฉพาะในวันพระหรือวันธรรมสวนะเท่านั้น และจะต้องรักษาให้ตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่งด้วย จึงจะเรียกได้ว่าเป็นการรักษาศีลอุโบสถศีล จะเห็นได้ว่าอุโบสถศีลและศีล 8 ต่างก็ประกอบไปด้วยองค์ของศีล 8 ข้อเท่ากัน หากต่างกันตรงวันที่รักษาเท่านั้น ดังได้อธิบายมาข้างต้น

ในการรักษาศีลอุโบสถศีลจะต้องขออาราธนาอุโบสถศีล 3 ครั้ง เนื่องจากเป็นประเพณีที่พุทธบริษัทปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เพื่อเป็นการกล่าวขำทบทวนให้แน่ใจในสิ่งที่ตนได้กระทำลงไป เพราะการกล่าวครั้งแรกอาจมีเปลี่ยนแปลงได้จึงมีการกล่าวซ้ำเป็นครั้งที่ 2 เพื่อให้ผู้กล่าวทบทวนแสดงความแน่ใจในการกระทำของตน แต่ก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้นจึงมีการกล่าวซ้ำเป็นครั้งที่ 3 เพื่อเป็นการย้ำว่าแน่ใจแน่นอนและจะไม่มีการเปลี่ยนแปลง

แปลงอีก ๓ ไร่ ๓ งาน ๓๐ ตารางวา ๓ ครั้งนี้ก็ปรากฏในการอาราธนาศีล 5 และศีล 8 เช่นเดียวกันกับอุโบสถศีล

อีกประการหนึ่งในการอาราธนาอุโบสถศีลนั้น จะต้องขออาราธนาศีลจากพระภิกษุเท่านั้น ถ้าผู้ใดขออาราธนาศีล พระภิกษุก็จะให้ศีล แต่ถ้าผู้ใดไม่ขออาราธนาศีล พระภิกษุก็จะไม่ให้ศีล ซึ่งการขออาราธนาศีลจากพระภิกษุเป็นธรรมเนียมที่มีมานานแล้วในสมัยพุทธกาล ตอนแรกก็ไม่มีขออาราธนาศีล มีแต่เพียงการขอถึงสรณะ ซึ่งหมายถึงการขอรับนับถือสรณะทั้ง 3 ซึ่งก็คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ มาเป็นที่พึ่งที่ระลึก อย่างเช่น การบวชเณร ผู้ที่ต้องการบวชเณรกล่าวแต่เพียงคำขอถึงสรณะ ก็ได้เข้าถึงพระรัตนตรัยและได้เป็นสามเณรแล้ว ในเวลาต่อมาสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้สามเณรมีศีล 10 ดังนั้นจึงต้องมีขอศีล โดยเวลาที่บรรพชาเป็นสามเณรผู้ที่จะบรรพชาจะต้องขออาราธนาศีลเพิ่มเติมจากการขอถึงสรณะ นอกจากนี้ยังพบว่า เรื่องการขออาราธนาศีลมีปรากฏในชาดกว่า มีพระเถระพระสาวรีบุตรไปให้ศีลแก่คนที่ไม่ขอศีล พระภิกษุทั้งหลายจึงกราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่ามีพระภิกษุพระเถระให้ศีลแก่คนที่ไม่ขอศีล พระพุทธเจ้าจึงรับสั่งว่า ถ้าเช่นนั้นก็ให้เขาขอก่อน ถ้าเขาขออาราธนาศีล พระภิกษุจึงจะให้ศีล แต่ถ้าไม่มีการขออาราธนาศีลแล้ว พระให้ศีลพระก็ผิด สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของการขออาราธนาศีลก็คือ ถ้าไม่มีการขออาราธนาศีลพระภิกษุท่านก็จะให้ศีลไม่ถูกต้อง เพราะไม่ทราบว่าผู้ขอต้องการรักษาศีลประเภทใด ทั้งนี้เนื่องจากในคำขออาราธนาศีลนั้นจะมีการระบุว่าคุณต้องการรักษาศีลประเภทใด

เช่น ถ้าต้องการขออาราธนาศีล 5 ก็จะบอกว่า

"มอฺ ฆนฺเต ติสฺรเณ สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม
ทุติยมฺปิ มอฺ ฆนฺเต ติสฺรเณ สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม
ตติยมฺปิ มอฺ ฆนฺเต ติสฺรเณ สห ปญฺจ สีลานิ ยาจาม"

แต่ถ้าต้องการขออาราธนาศีล 8 ก็จะเปลี่ยนจาก "ปญฺจ" ที่แปลว่า ห้า เป็น "อฏฺฐ" ที่แปลว่า แปด แต่ถ้าต้องการขออาราธนาอุโบสถศีล ก็จะเปลี่ยนจาก "ปญฺจ สีลานิ" เป็น "อฏฺฐคสมนฺนาคตฺ อุโปสถํ" เป็นต้น

ในหนังสือ "ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรมัธยมศึกษาและประถมศึกษาชั้นตรี)" ขององค์การศึกษา(ม.ป.ป.) กล่าวถึงการอาราธนาศีลในพิธีเทศน์ไว้ดังนี้

พิธีเทศน์ ถ้าเทศน์ต่อจากสวดมนต์ ตอนสวดมนต์ไม่ต้องอาราธนาศีล เริ่มต้นด้วยอาราธนาพระปริตร แล้วอาราธนาศีล ตอนพระขึ้นเทศน์ รับศีล แล้วอาราธนาธรรมต่อ แต่ถ้าสวดมนต์กับเทศน์ไม่ได้ต่อเนื่องกัน ถือว่าเป็นคนละพิธี ตอนสวดมนต์ก็อาราธนาตามแบบพิธีสวดมนต์เช่นที่ได้กล่าวแล้ว ตอนเทศน์ก็เริ่มต้นด้วยอาราธนาศีลก่อน จบรับศีลแล้วอาราธนาธรรม

(ศาสนพิธี เล่ม 1, ม.ป.ป.:59)

เนื่องจากรายการพระธรรมเทศนาทางวิภุมิได้ต่อจากการสวดมนต์ ดังนั้นจึงปรากฏการอาราธนาศีลในรายการพระธรรมเทศนาทางวิภุมิ

นอกจากนี้ยังพบว่าในการอาราธนาอุโบสถศีล บทอาราธนาศีลเป็นภาษาบาลีโดยปราศจากบทแปลภาษาไทย เช่นดังคำประกาศอุโบสถในเหตุการณ์สื่อสาร"การประกาศอุโบสถ" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผล 3 ประการ คือ เวลาในการแสดงพระธรรมเทศนามีจำกัด เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.คงจะคิดว่าพุทธศาสนิกชนเข้าใจความหมายของคำอาราธนาอุโบสถศีลดีอยู่แล้ว และคำอาราธนาอุโบสถศีลกลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ที่มีวิจนลีลาตายตัวเหมือนกับคาถาป้องกันอันตรายต่างๆไปแล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องแปลคำอาราธนาอุโบสถศีลเป็นภาษาไทยอีก เพราะเกรงว่าถ้ามีการแปลแล้ว จะทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาหรือบทสวดภาษาบาลีลดลง

4.4 เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน"

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 4 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิภุมิ" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล"

การกล่าวคำนมัสการในที่นี้ ก็คือการกล่าวบทนมหรือบทพุทพภาคนมการนั่นเอง ผู้วิจัยนำคำว่า "คำนมัสการ" มาใช้เรียกบทนมหรือบทพุทพภาคนมการ โดยนำมาจากหนังสือ"ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรมัธยมศึกษาและประถมศึกษาชั้นตรี)" ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.)

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" เป็น
เหตุการณ์สื่อสารที่มีขนาดสั้นมากดังนี้

พระภิกษุ: "นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส
นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส"

ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะกล่าวซ้ำตามพระภิกษุทั้ง 3 ครั้ง

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ก็คือการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร โดยเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" มีวัตถุประสงค์เพื่อขออุโบสถศีล ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ โดยวัตถุประสงค์ของพระภิกษุองค์เทศก์ก็เพื่อบอกคำนมัสการให้แก่พุทธศาสนิกชน เพื่อให้พุทธศาสนิกชนผู้ขออาราธนาอุโบสถศีลกล่าวคำนมัสการแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และวัตถุประสงค์ของพุทธศาสนิกชนผู้ขออาราธนาอุโบสถศีลก็เพื่อแสดงความเคารพและระลึกพระคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.4.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การประกาศ"

4.4.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการแสดงความเคารพและระลึกพระคุณของพระพุทธรูปเจ้า

4.4.3 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของพระภิกษุองค์เทศก์

เพื่อบอกคำนมัสการให้พุทธศาสนิกชนกล่าวตาม ทั้งนี้เพื่อให้

พุทธศาสนิกชนกล่าวคำแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า

2) วัตถุประสงค์ของเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

เพื่อแสดงความเคารพและระลึกพระคุณของพระพุทธเจ้า

4.4.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของกรกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน กล่าวถึงการที่เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ได้แสดงความเคารพและระลึกพระคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยการกล่าวคำนมัสการหรือบทนม 3 จบตามที่พระภิกษุองค์เทศก์บอก ก่อนจะกล่าวคำถึงสรณคัมม์และคำสมาทานสิกขาบท² พุทธศาสนิกชนในที่นี้จะหมายรวมถึงเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ โดยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้ฟังรายการฯ กล่าวคำนมัสการอีกประการหนึ่งด้วย

4.4.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" มี 2 วัจนกรรม คือ วัจนกรรม "การกล่าวนำ" และ "การกล่าวตาม" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วัจนกรรม "การกล่าวนำ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะพูดหรือกล่าวข้อความใดข้อความหนึ่ง เพื่อให้ผู้พูดจดจำและนำไปกล่าวตามหรือพูดเลียนแบบ ดังนั้น การพิจารณาว่าปรากฏวัจนกรรม "การกล่าวนำ" หรือไม่นั้น ก็ดูว่าถ้าผู้ส่งสารและผู้รับสารพูดเหมือนกันทุกประการ นั้นหมายความว่ามีการกล่าวนำปรากฏขึ้นแล้ว จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" พบว่าพระภิกษุองค์เทศก์ทำหน้าที่กล่าวนำคำนมัสการเพื่อให้เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. กล่าวคำนมัสการตาม

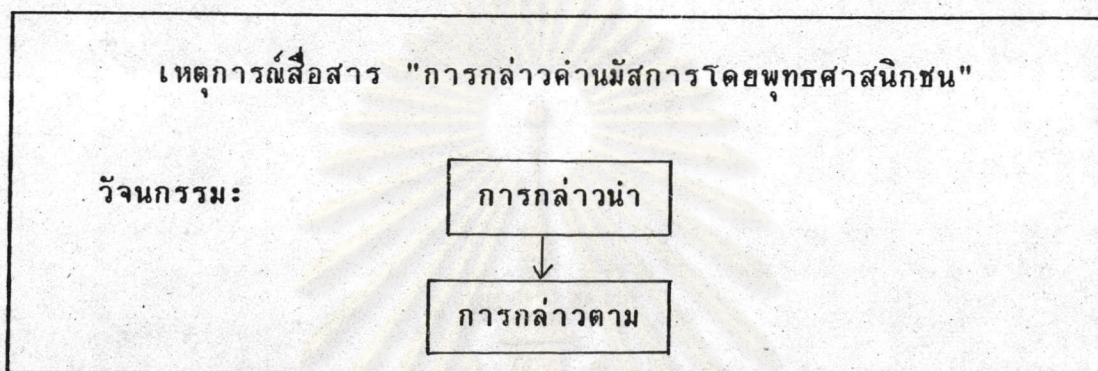
2) วัจนกรรม "การกล่าวตาม"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะพูดหรือกล่าวข้อความตามที่ผู้อื่นกล่าวนำมา ในที่นี้เป็นกรกล่าวคำนมัสการตามที่พระภิกษุให้มา

วจนกรรมทั้งสองข้างต้นจะเรียงลำดับโดยเริ่มต้นจากพระภิกษุองค์
เทศก์กล่าววจนกรรม"การกล่าวนำ" แล้วเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จึงจะกล่าวตามด้วย
วจนกรรม"การกล่าวตาม" ดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 5 ลำดับวจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร
"การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน"

4.4.6 บรรทัดฐานของการตีความ

ในการกล่าวคำนมัสการ พระภิกษุจะต้องกล่าวคำนมัสการหรือบท
ปฐกถาธรรมหรือที่เราเรียกว่าบทนม 3 จบเสมอก่อนที่จะให้สรณคมน์และให้ศีล
และฝ่ายผู้ที่ขออาราธนาศีลก็ต้องกล่าวคำนมัสการหรือบทนม 3 จบเช่นกันตามที่
พระภิกษุท่านกล่าวมาก่อนที่จะรับสรณคมน์และรับศีลจากพระภิกษุ จากการเรียน
ถามปัญหาธรรมะจากพระราชธรรมานุวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร
กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าเหตุที่มีการกล่าวคำนมัสการ ก็เพื่อเป็น
การแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพราะ
ในคำนมัสการหรือบทนมนั้นจะกล่าวถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า 3 ประการ คือ
พระมหากุญชรคุณ พระบริสุทธคุณ และพระปัญญาคุณ ในบทนมนี้นี้มีอยู่ด้วยกัน 5 คำ
คือ 1. นโม 2. ตสฺส 3. ภควโต 4. อรหโต 5. สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส บทนโมทั้งบท
มีความหมายว่า "ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยกายวาจาใจแด่พระผู้มีพระภาคพระองค์
นั้น ผู้เป็นพระอรหันต์ ได้ตรัสรู้ถูกต้องแล้ว" โดยคำว่า"ภควโต" ซึ่งแปลว่า
พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้แจก ผู้จำแนก เป็นพระมหากุญชรคุณ คำว่า "อรหโต"
ซึ่งแปลว่าผู้เป็นพระอรหันต์ ผู้บริสุทธิ เป็นพระบริสุทธคุณ และคำว่า "สมฺมา
สมฺพุทฺธสฺส" ซึ่งแปลว่าได้ตรัสรู้ถูกต้องด้วยพระองค์เอง เป็นพระปัญญาคุณ

ในการกล่าวคำนมัสการหรือบทนมหรือปฐพภาคนมการ ผู้กล่าว จะต้องกล่าวซ้ำกันถึง 3 ครั้ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการย้ำให้แน่นนอนลงไปว่าผู้กล่าว เคารพและระลึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง เช่น เดียวกับการสมาทานอุโบสถศีลที่ผู้สมาทานจะต้องกล่าวคำสมาทาน 3 รอบ

บรรทัดฐานของการตีความอีกประการหนึ่ง ก็คือ จะสังเกตได้ว่า ในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" นี้ จะไม่มีการแปล บทภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทย เช่นเดียวกับเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผล 3 ประการ คือ เวลามีจำกัด คำนมัสการเป็นบทบาลีซึ่งเป็นที่คุ้นเคยกับพุทธศาสนิกชน และพระภิกษุส่วนใหญ่ก็มักจะคิดว่าคำนมัสการเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทราบความหมายกันดีอยู่แล้ว ประกอบกับ คำนมัสการกลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ ที่มีวัจนลีลาแบบตายตัว เช่นเดียวกับคาถาต่างๆ ที่คนนิยมเสกไว้ป้องกันตัวไปแล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องแปลเป็นบทภาษาไทย ดังเช่นคำประกาศอุโบสถในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศอุโบสถ" เพราะเกรงว่า ถ้ามีการแปลแล้วจะทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาหรือบทสวดภาษาบาลีต่างๆ นั้นลดลง

4.5 เหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์"

เหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 5 ที่ปรากฏ ในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" โดยจะปรากฏต่อจาก เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน"

ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยให้ความหมายของคำว่า "การถึงสรณคมน์" ว่า "การรับนับถือหรือการยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก" เพราะในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความคำว่า "ถึง" ว่า "ก. . . ; รับนับถือ , ยึดถือ , เช่น ถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึก" และให้คำจำกัดความคำว่า "สรณคมน์" ว่า "น. การยึดเอาเป็นที่พึ่งที่ระลึก, ใน พระพุทธศาสนาหมายถึง การถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก."

ทั้งนี้อาจจะเรียกเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" นี้ว่าเหตุการณ์ "การให้-การรับสรณคมน์" ก็ได้ เพราะพระภิกษุองค์เทศก์จะเป็นผู้ให้สรณคมน์ ในขณะที่เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.จะเป็นผู้รับสรณคมน์ ซึ่งก็คือการรับพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกรู้ตนเอง

รูปแบบการกล่าวคำขอถึงสรณคมนั้นมี ดังนี้

พระภิกษุ :	"พุทฺธํ	สรณํ	คจฺจนามิ	
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	พุทฺธํ	สรณํ	คจฺจนามิ	
พระภิกษุ :	ธมฺมํ	สรณํ	คจฺจนามิ	
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	ธมฺมํ	สรณํ	คจฺจนามิ	
พระภิกษุ :	สงฺฆํ	สรณํ	คจฺจนามิ	
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	สงฺฆํ	สรณํ	คจฺจนามิ	
พระภิกษุ :	พุทฺธมฺปิ	พุทฺธํ	สรณํ	คจฺจนามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	พุทฺธมฺปิ	พุทฺธํ	สรณํ	คจฺจนามิ
พระภิกษุ :	พุทฺธมฺปิ	ธมฺมํ	สรณํ	คจฺจนามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	พุทฺธมฺปิ	ธมฺมํ	สรณํ	คจฺจนามิ
พระภิกษุ :	พุทฺธมฺปิ	สงฺฆํ	สรณํ	คจฺจนามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	พุทฺธมฺปิ	สงฺฆํ	สรณํ	คจฺจนามิ
พระภิกษุ :	ตติยมฺปิ	พุทฺธํ	สรณํ	คจฺจนามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	ตติยมฺปิ	พุทฺธํ	สรณํ	คจฺจนามิ
พระภิกษุ :	ตติยมฺปิ	ธมฺมํ	สรณํ	คจฺจนามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	ตติยมฺปิ	ธมฺมํ	สรณํ	คจฺจนามิ
พระภิกษุ :	ตติยมฺปิ	สงฺฆํ	สรณํ	คจฺจนามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	ตติยมฺปิ	สงฺฆํ	สรณํ	คจฺจนามิ
พระภิกษุ :	<u>ติสรณคมน์ นิฎฺฐิตํ / สรณคมน์ นิฎฺฐิตํ</u>			
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. :	อาม ภนฺเต"			

จะเห็นว่าในรูปแบบนี้ ส่วนที่ขีดเส้นใต้คือคำว่า "ติสรณคมน์ นิฎฐิตํ" และ "สรณคมน์ นิฎฐิตํ" ใช้แปรกันได้ รูปแบบที่ปรากฏจำนวนมากที่สุด คือ "ติสรณคมน์ นิฎฐิตํ" โดยปรากฏในข้อมูลการถึงสรณคมนั้นมากถึง 7 บทเทศน์ ในขณะที่อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งใช้คำว่า "สรณคมน์ นิฎฐิตํ" ปรากฏเพียง 2 บทเท่านั้น

เหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" จะเริ่มต้นด้วยพระภิกษุองค์เทศก์ จะกล่าวถึงพระพุทธเจ้าเป็นที่ฟังที่ระลึกว่า "พุทธ สรณ คจฺจามิ" และจะลงท้าย ด้วยเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จะกล่าวรับค่าพระภิกษุว่า "อาม ภนฺเต"

นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" ก็คือการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร โดยวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" ก็เพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งแตกต่างจากวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" คือเพื่อแสดงการรับนับถือพระรัตนตรัยเข้าเป็นที่ฟังที่ระลึกของตน

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.5.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การปฏิบัติตน"

4.5.2 หัวเรื่อง

เป็นการสัญญาเรื่องการรับนับถือพระรัตนตรัยเป็นที่ฟังที่ระลึก

4.5.3 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ของพระภิกษุองค์เทศก์ เพื่อเป็นการให้สรณะทั้ง 3 ประการ อันได้แก่ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ แก่เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ
- 2) วัตถุประสงค์ของเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์

เพื่อให้คำมั่นในการรับนับถือสรณะทั้ง 3 ประการไว้เป็นที่ฟัง

ที่ระลึก ซึ่งก็คือการสัญญาว่าจะรับสรวงทั้ง 3 เป็นที่ฟังที่ระลึคนั่นเอง

4.5.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของการถึงสรวงคมนั้นกล่าวถึงการที่พระภิกษุให้พระรัตนตรัย ซึ่งก็คือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรวงที่ฟังที่ระลึกแก่พุทธศาสนิกชน โดยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ก็พิจารณาตนรับพระรัตนตรัยเป็นที่ฟังที่ระลึกด้วย ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนผู้ฟังรายการฯ ในการให้สรวงคมนั้น พระภิกษุผู้ให้สรวงจะให้สรวงแต่ละสรวงถึง 3 ครั้ง และผู้รับสรวงคมนั้นก็จะพิจารณาตนรับสรวงทั้งสาม สรวงละ 3 ครั้งเช่นกัน³

4.5.5 การลำดับวัจนกรรม

เมื่อวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรวงคมนั้น" แล้วพบว่า เหตุการณ์สื่อสารนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วง คือ ช่วงต้น ซึ่งเป็นการให้-การรับสรวงคมนั้น โดยพระภิกษุองค์เทศก์เป็นผู้ให้สรวง ส่วนเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. เป็นผู้รับสรวง ในขณะที่ช่วงหลังเป็นช่วงที่จบการให้-การรับสรวงคมนั้นแล้ว ดังนั้น ฝ่ายพระภิกษุองค์เทศก์และฝ่ายเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จึงมีปฏิสัมพันธ์พูดโต้ตอบกัน ด้วยเหตุนี้ เมื่อพิจารณาวัจนกรรมสื่อสารจึงพบว่าวัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารนี้มี 4 วัจนกรรม คือ วัจนกรรม "การกล่าวนำ" "การกล่าวตาม" "การแจ้งให้ทราบ" และ "การรับทราบ" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วัจนกรรม "การกล่าวนำ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะพูดหรือกล่าวข้อความใดข้อความหนึ่ง เพื่อให้ผู้ฟังจดจำและนำไปกล่าวตามหรือพูดเลียนแบบ

จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรวงคมนั้น" พบว่าพระภิกษุองค์เทศก์ทำหน้าที่กล่าวนำคำขอถึงสรวงคมนั้น เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุกล่าวคำขอถึงสรวงคมนั้นตาม

2) วัจนกรรม "การกล่าวตาม"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะพูดหรือกล่าวข้อความตามที่ผู้อื่นกล่าวนำมา ในที่นี้เป็นการกล่าวคำถึงสรวงคมนั้นตามที่พระภิกษุให้มา

3) วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงให้ผู้ฟังทราบถึงรายละเอียดต่างๆ เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น ในที่นี้เป็นการแจ้งให้ทราบว่าจบการถึงสรณะแล้ว

ในบทบาลีว่า "ติสรณคมนิ นินฺุริตฺ" ("การถึงสรณะ 3 จบลงเพียงเท่านั้น")

4) วัจนกรรม "การรับทราบ"

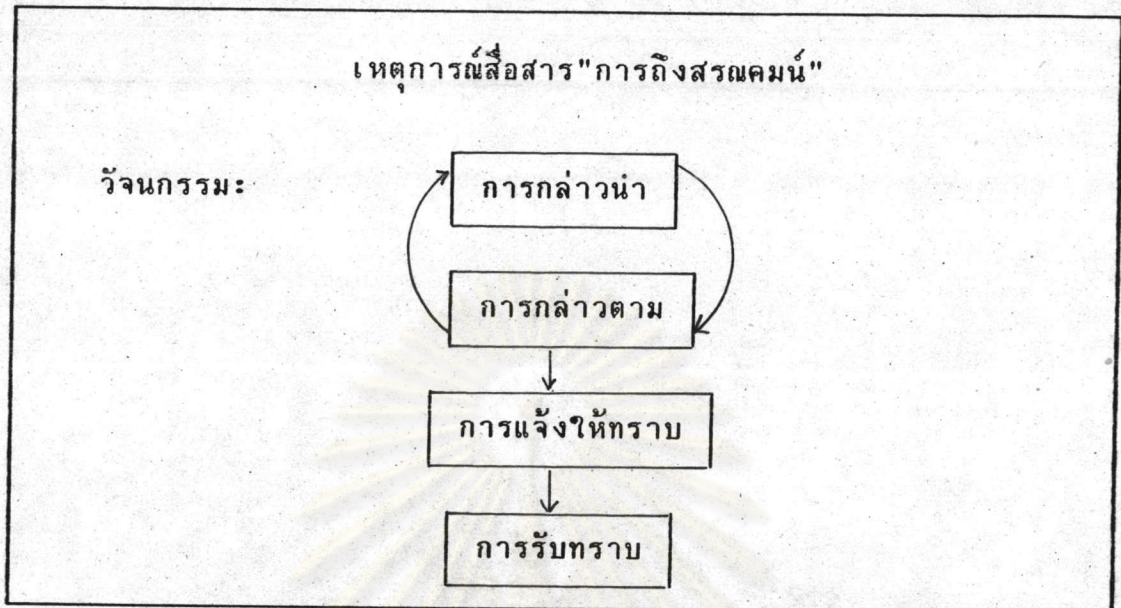
วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงการรับรู้ข้อความหรือสิ่งที่ผู้อื่นสื่อมาให้กับตน โดยการกล่าวคำรับที่แสดงความสุขภาพ

ในบทบาลีว่า "อาม ภนฺเต" (ซึ่งมีความหมายตรงตัวว่า"ขอรับเจ้าข้า")

วัจนกรรมทั้งสี่ข้างต้น คือวัจนกรรม"การกล่าวนำ""การกล่าวตาม""การแจ้งให้ทราบ" และ"การรับทราบ" จะเรียงลำดับโดยเริ่มต้นจากพระภิกษุองค์เทศก์กล่าววัจนกรรม "การกล่าวนำ" แล้วเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จึงตามด้วยวัจนกรรม "การกล่าวตาม" ต่อจากนั้นพระภิกษุองค์เทศก์จะกล่าววัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จึงจะลงท้ายเหตุการณ์สื่อสาร"การถึงสรณคมนิ" ด้วยวัจนกรรม "การรับทราบ" เรียงกันตามลำดับ และเนื่องจากการกล่าวคำขอถึงสรณคมนิในช่วงต้น ผู้กล่าวจะต้องว่าซ้ำถึง 3 ครั้ง ดังนั้นจากข้อมูลเราจึงพบว่ารูปแบบของวัจนกรรม"การกล่าวนำ"ซึ่งตามมาด้วยวัจนกรรม "การกล่าวตาม"จึงปรากฏวนกันถึง 9 ครั้ง ซึ่งก็คือการสัญญาว่าจะรับนับถือสรณะทั้งสาม คือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ โดยกล่าวแยกแต่ละสรณะออกจากกัน สรณะละ 3 ครั้ง รวมเป็น 9 ครั้งนั่นเอง ดังแสดงด้วยเครื่องหมาย ๗ ๘ ในแผนภูมิข้างล่างนี้

แผนภูมิที่ 6 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์"

4.5.6 บรรทัดฐานของการตีความ

ในการให้สรณะ 3 อันได้แก่พระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์
ในคำบาลีว่า "พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ
ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ
สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ"

จะมีการกล่าวซ้ำกันถึง 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 2 จะมีการเพิ่มคำว่า "ทุกขมฺปิ"
เช่น "ทุกขมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ" และครั้งที่ 3 จะเปลี่ยนจากคำว่า "ทุกขมฺปิ"
เป็น "ตตฺถิมฺปิ" แทน เช่น "ตตฺถิมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ" การที่มีการกล่าว
ซ้ำกันถึง 3 ครั้ง เพื่อเป็นการย้ำให้แน่นอนลงไปว่าผู้กล่าวจะรับนับถือพระรัตนตรัย
ซึ่งก็คือ พระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งที่ระลึกอย่างแท้จริง

บรรทัดฐานของการตีความอีกประการหนึ่ง ก็คือจะสังเกตได้ว่าใน
เหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" จะไม่มีการแปลคำถึงสรณะภาษาบาลีออกมาเป็น
ภาษาไทยเช่นเดียวกับเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน"
ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยเหตุผล 3 ประการ คือ เวลาจำกัด คำขอถึงสรณคมน์
เป็นบทบาลีซึ่งเป็นที่คุ้นเคยกับพุทธศาสนิกชน และพระภิกษุส่วนใหญ่ก็มักจะคิดว่าคำ
นมัสการเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทราบความหมายกันดีอยู่แล้ว ประกอบกับคำนมัสการ

กลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ที่มีวันล้าแบบตายตัวเช่นเดียวกับคาถาต่างๆไปแล้ว ดังนั้น จึงไม่จำเป็นที่จะต้องแปลเป็นบทภาษาไทย เพราะเกรงว่าถ้ามีการแปลแล้ว จะทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของคาถาหรือบทสวดภาษาบาลีต่างๆนั้นลดลง

4.6 เหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล"

เหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 6 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทญู" โดยจะปรากฏ ต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน"

คำว่า "สมาทาน" พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "น. การถือเอารับเอาเป็นข้อปฏิบัติ เช่น สมาทานศีล" ดังนั้น การสมาทานอุโบสถศีลจึงหมายถึงการถือเอารับเอาอุโบสถศีล หรือ ศีล 8 ที่รักษาเฉพาะในวันพระมาเป็นข้อปฏิบัติ อาจจะถูกกล่าวได้ว่าการสมาทานอุโบสถศีล ก็คือการให้ศีลและการรับศีลนั่นเอง ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำคำว่า "การสมาทานอุโบสถศีล" มาจากหนังสือ "ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรม และธรรมศึกษา ชั้นตรี)" ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.)

เมื่อวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" จะพบว่า ถึงแม้ว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" จะมีรูปแบบการสมาทานอุโบสถศีลหลายรูปแบบ ดังจะได้แสดงไว้ในลำดับต่อไป แต่เราสามารถแสดงรูปแบบการปรากฏของเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" ได้โดยการนำเอา รูปแบบที่มีจำนวนการปรากฏมากที่สุดมาเป็นรูปแบบของการสมาทานอุโบสถศีล ดังนี้

พระภิกษุ:	ปาณาติปาตา	เวรมณี	สิกขาปท	สมาธิยามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.:	ปาณาติปาตา	เวรมณี	สิกขาปท	สมาธิยามิ
พระภิกษุ:	อทินฺนาทานา	เวรมณี	สิกขาปท	สมาธิยามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.:	อทินฺนาทานา	เวรมณี	สิกขาปท	สมาธิยามิ
พระภิกษุ:	อปฺรหฺมจฺริยา	เวรมณี	สิกขาปท	สมาธิยามิ
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.:	อปฺรหฺมจฺริยา	เวรมณี	สิกขาปท	สมาธิยามิ

- พระภิกษุ: มุสาวาทา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: มุสาวาทา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
- พระภิกษุ: สุราเมรยมชฺชปมาทภูฏานา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: สุราเมรยมชฺชปมาทภูฏานา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
- พระภิกษุ: วิกาลโภชนา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: วิกาลโภชนา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
- พระภิกษุ: นัจจตีตวาทิตวิสุทฺทสฺสน มาลาคนฺธวิเลปนธารณ
 มณฑทณวิภูสณภูฏานา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: นัจจตีตวาทิตวิสุทฺทสฺสน มาลาคนฺธวิเลปนธารณ
 มณฑทณวิภูสณภูฏานา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
- พระภิกษุ: อัจฺจาสยนมมหาสยนา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: อัจฺจาสยนมมหาสยนา เวรมณี ลิกฺขาปทํ สมาทิสยามิ
- พระภิกษุ: อิมํ อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: อิมํ อฏฺฐงฺคสมนฺนาคตํ
- พระภิกษุ: พุทฺธปญฺญตฺตํ อโปสถํ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: พุทฺธปญฺญตฺตํ อโปสถํ
- พระภิกษุ: อิมญฺจ รตฺติ อิมญฺจ ทิวสํ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: อิมญฺจ รตฺติ อิมญฺจ ทิวสํ
- พระภิกษุ: สมฺมเทว อภิรทฺธิตฺตํ สมาทิสยามิ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: สมฺมเทว อภิรทฺธิตฺตํ สมาทิสยามิ
- พระภิกษุ: อิมานิ อฏฺฐ ลิกฺขาปทานิ อโปสถสึลวเสน
สาธกํ กตฺวา อปฺปมาเทน รทฺธิตฺตพฺพานิ
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: อาม ภนฺเต

จะเห็นได้ว่าส่วนที่ขีดเส้นใต้ คือ อิมานิ อฏฺฐ ลิกฺขาปทานิ อโปสถ
สึลวเสน สาธกํ กตฺวา อปฺปมาเทน รทฺธิตฺตพฺพานิ จะแตกต่างกันไปในแต่ละ
 รูปแปร โดยในรูปแปรแรกซึ่งปรากฏข้างต้นเป็นรูปแปรที่ปรากฏมากที่สุดในงาน
 รูปแปรทั้งหมด คือ ปรากฏถึง 6 บทเทศน์จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งหมด 9 บท จึงอาจ
 กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานของการสมาทานอุโบสถศีล โดยมีความหมายว่า
 "ขอให้ท่านรักษาอุโบสถศีล ซึ่งประกอบไปด้วยศีล 8 ประการนี้ไว้ให้ดี ด้วย
 ความไม่ประมาท"

ส่วนรูปแปรที่ 2 จะไม่ปรากฏคำว่า "กตฺวา" แต่ปรากฏคำว่า "มนสิกริตฺวา"
แทน โดยจะกล่าวว่

"อิมานิ อญฺฐ สิกฺขาปทานิ อุโปสถสีลวเสน มนสิกริตฺวา

สาธุกํ อปฺปมาเทน รกฺขิตพฺพานิ "

ซึ่งมีความหมายว่า "ขอให้ท่านรักษาอุโบสถศีล ซึ่งประกอบไปด้วยศีล 8 ประการนี้
ไว้ในใจให้ดี ด้วยความไม่ประมาท"

รูปแปรที่ 3 จะไม่ปรากฏคำว่า "กตฺวา" และ "อปฺปมาเทน"
หากแต่พบว่าปรากฏคำว่า "อชฺเชกํ รตฺตินทิวํ" โดยจะกล่าวว่

"อิมานิ อญฺฐ สิกฺขาปทานิ อชฺเชกํ รตฺตินทิวํ

อุโปสถสีลวเสน สาธุกํ รกฺขิตพฺพานิ "

ซึ่งมีความหมายว่า "ขอให้ท่านรักษาอุโบสถศีล ซึ่งประกอบไปด้วยศีล 8 ประการนี้
ไว้ให้ดี ตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง ณ เวลานั้น"

และรูปแปรสุดท้าย คือ รูปแปรที่ 4 พบว่าไม่ปรากฏคำว่า "กตฺวา"
และ "อปฺปมาเทน" ดังเช่นในรูปแปรที่ 1 โดยจะกล่าวว่

"อิมานิ อญฺฐ สิกฺขาปทานิ อุโปสถสีลวเสน สาธุกํ รกฺขิตพฺพานิ "

ซึ่งมีความหมายว่า "ขอให้ท่านรักษาอุโบสถศีล ซึ่งประกอบไปด้วยศีล 8 ประการนี้
ไว้ให้ดี"

ทั้งนี้รูปแปรที่ 2 3 และ 4 ต่างก็ปรากฏเพียงรูปแปรละ 1 ครั้งเท่านั้น
ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่ารูปแปรทั้ง 3 คงจะไม่ใช้รูปแปรที่เป็นที่นิยมแพร่หลาย หากแต่
เป็นรูปแปรที่พระภิกษุสำนักวัดนั้นๆ ใช้มากกว่า

จากรูปแปรของการสมาทานอุโบสถศีลรวบท้ายทั้ง 4 รูป ผู้วิจัยสามารถ
สรุปรูปแบบรวมของการสมาทานอุโบสถศีลรวบท้ายได้ดังนี้

"อิมานิ อญฺฐ สิกฺขาปทานิ อชฺเชกํ รตฺตินทิวํ อุโปสถสีลวเสน
มนสิกริตฺวา สาธุกํ กตฺวา อปฺปมาเทน รกฺขิตพฺพานิ "

จากรูปแบบรวมจะเห็นได้ว่าการใช้ตัวอักษรปกติและตัวอักษรขีดเส้นใต้ คำที่ใช้
ใช้ตัวอักษรปกตินั้นเป็นคำซึ่งปรากฏในรูปแบบของการสมาทานอุโบสถศีลรวบท้ายทั้ง
4 รูปแปร ส่วนคำที่ใช้ตัวอักษรขีดเส้นใต้นั้น เป็นคำซึ่งปรากฏในรูปแบบของ
การสมาทานอุโบสถศีลรวบท้ายบางรูปแปรเท่านั้น มิได้ปรากฏในทุกรูปแปร

จากรูปแบบของการสมาทานอุโบสถศีลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การสมาทานอุโบสถศีลนั้นเป็นการให้ศีลและการรับศีลที่ละเอียด ดังนั้นจึงพบว่าในการสมาทานอุโบสถศีลพระภิกษุองค์เทศก์จะให้ศีลที่ละเอียด และเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ก็จะทำตามทีละข้อๆ เช่นกัน ซึ่งศีลที่ให้นี้ก็คืออุโบสถศีลหรือศีล 8 ที่รักษาในวันพระนั่นเอง หลังจากนั้นพระภิกษุจึงให้ผู้สมาทานทำการสมาทานรวบท้ายอีกทีหนึ่ง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" จะเริ่มต้นด้วยพระภิกษุองค์เทศก์จะกล่าวนำศีลข้อแรกว่า

"ปาณาติปาตา เวรมณี สิกฺขาปทํ สมาธิยามิ"

และจะลงท้ายด้วยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุจะกล่าวว่า "อาม ภนเต"

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" ก็คือ การเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงการรับนับถือพระรัตนตรัยเข้าเป็นที่พึ่งที่ระลึกของตน ซึ่งแตกต่างจากวัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" คือเพื่อให้คำมั่นในการรับเอาอุโบสถศีลหรือศีล 8 ที่รักษาเฉพาะในวันพระมาเป็นข้อปฏิบัติ ซึ่งเป็นการสัญญาว่าจะรักษาอุโบสถศีลนั่นเอง

นอกจากนี้ลักษณะที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" ออกจาก "การสมาทานอุโบสถศีล" อีกประการหนึ่ง ก็คือ ในตอนท้ายของเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" พระภิกษุองค์เทศก์กล่าวว่า "ติสรณคมน์ นิฉฐิตํ" ซึ่งแปลความได้ว่า "การถึงสรณะ 3 จบลงเพียงเท่านั้น" นั้นเป็นข้อกำหนดขอบเขตของเหตุการณ์สื่อสารให้ทราบว่าจะจบเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณคมน์" แล้ว

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.6.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การปฏิญาณ"

4.6.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการสัญญาว่าจะรักษาอุโบสถศีล

4.6.3 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

- 1) วัตถุประสงค์ของพระภิกษุองค์เทศก์
เพื่อเป็นการให้คำสมาทานอุโบสถศีลแก่พุทธศาสนิกชนผู้ขออุโบสถศีล
- 2) วัตถุประสงค์ของเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์
เพื่อแสดงความตั้งใจของผู้สมาทานที่จะรับรักษาอุโบสถศีลหรือสัญญาว่าจะรักษาอุโบสถศีล

4.6.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของการสมาทานอุโบสถศีลกล่าวถึงศีลทั้ง 8 ข้อ ที่จะนำมารักษาในวันพระหรือวันธรรมสวนะว่ามีประการใดบ้าง โดยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ก็จะแสดงความตั้งใจในการรักษาอุโบสถศีล ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ก็กล่าวคำสมาทานอุโบสถศีลแทนผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุด้วย พร้อมทั้งนั้นพระภิกษุองค์เทศก์ก็กล่าวย้ำเตือนให้ผู้รับรักษาอุโบสถศีลตั้งใจรักษาอุโบสถศีลให้ดี⁴

4.6.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" มี 4 วัจนกรรม คือ "การกล่าวนำ" "การกล่าวตาม" "การย้ำเตือน" และ "การรับทราบ" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วัจนกรรม "การกล่าวนำ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะพูดหรือกล่าวข้อความใดข้อความหนึ่ง เพื่อให้ผู้ฟังจดจำและนำไปกล่าวตามหรือพูดเลียนแบบ

จากข้อมูลเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" พบว่าพระภิกษุองค์เทศก์ทำหน้าที่กล่าวนำคำสมาทานอุโบสถศีล เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.

กล่าวคำสมาทานอุโบสถศีลตาม โดยการกล่าวนำศีลทีละข้อๆ

2) วัจนกรรม "การกล่าวตาม"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะพูดหรือกล่าวข้อความตามที่มีผู้อื่นกล่าวนำมา ในที่นี้เป็นการกล่าวคำสมาทานอุโบสถศีลตามที่พระภิกษุให้มา

3) วัจนกรรม "การย้ำเตือน"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูด ที่จะพูดเรื่องที่ฟังกล่าวไปซ้ำอีกหนเพื่อให้ผู้ฟังไม่ลืม ในที่นี้เป็นการย้ำเตือนเรื่องการรักษาอุโบสถศีล

ในบทบาลีว่า

"อิมานิ อฏฐ สิกขาปทานิ อุโบสถศีลวเสน สาธุกั กตวา อปฺปมาเทน รกฺขิตพฺพานิ"
("ขอให้ท่านรักษาอุโบสถศีล ซึ่งประกอบไปด้วยศีล 8 ประการนี้ไว้ให้ดี
อย่าให้ขาดอย่าให้ทำลาย")

4) วัจนกรรม "การรับทราบ"

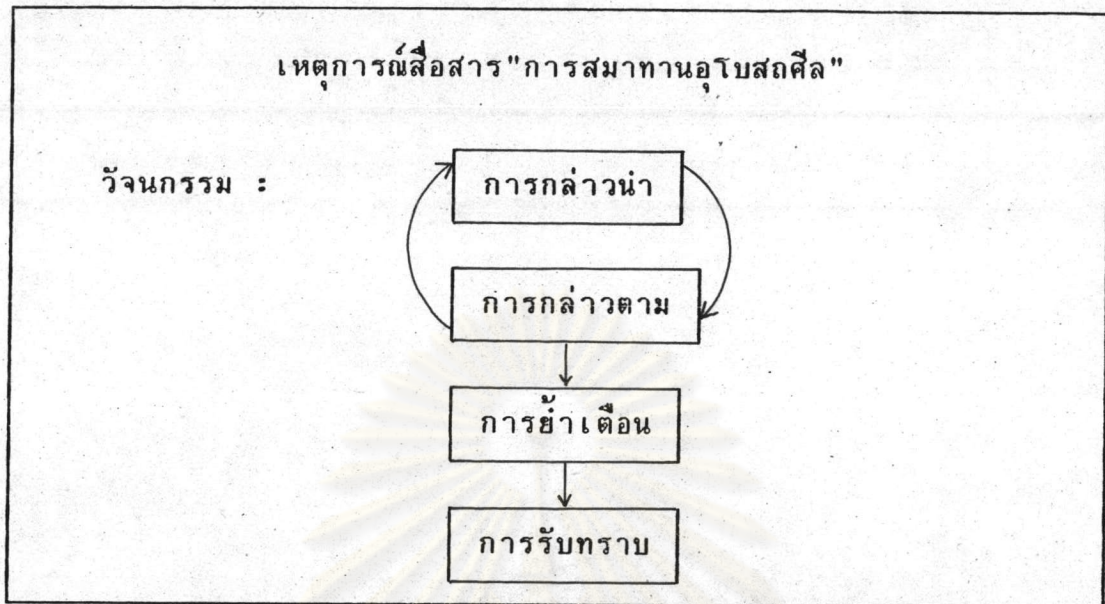
วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงการรับรู้ในข้อความหรือสิ่งที่ผู้อื่นสื่อมาให้กับตน โดยการกล่าวคำรับที่แสดงความสุภาพ

ในบทบาลีว่า "อาม ภนฺเต" (ซึ่งมีความหมายตรงตัวว่า"ขอรับเจ้าข้า")

วัจนกรรมทั้งสี่ข้างต้นคือวัจนกรรม"การกล่าวนำ""การกล่าวตาม"
"การย้ำเตือน" และ"การรับทราบ" จะเรียงลำดับโดยเริ่มต้นจากพระภิกษุองค์
เทศก์กล่าววัจนกรรม "การกล่าวนำ" แล้วเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จึงจะกล่าวตามด้วย
วัจนกรรม"การกล่าวตาม" เนื่องจากกาสมาทานอุโบสถศีล ผู้กล่าวจะต้องว่า
สิกขาบทถึง 8 สิกขาบทหรือศีล 8 ข้อ นอกจากนี้ยังพบว่าพระภิกษุยังบอกคำ
สมาทานอุโบสถศีลรวบท้ายหลังจากบอกสิกขาบททั้ง 8 ข้อให้ผู้สมาทานกล่าวตามอีก
ดังนั้นจากข้อมูลเราจึงพบว่ารูปแบบของวัจนกรรม "การกล่าวนำ" ซึ่งตามมาด้วย
วัจนกรรม"การกล่าวตาม" จึงปรากฏซ้ำกันถึง 12 ครั้ง ดังแสดงด้วย
เครื่องหมาย ๓ ๒ ในแผนภูมิข้างล่าง เพราะพระภิกษุบอกคำสมาทานรวบท้าย
ทีละตอนๆรวม 4 ตอน ต่อจากนั้นพระภิกษุองค์เทศก์จะกล่าววัจนกรรม "การย้ำ
เตือน" แล้วเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะลงท้ายเหตุการณ์สื่อสาร"การสมาทานอุโบสถศีล"
ด้วยวัจนกรรม"การรับทราบ" เรียงกันตามลำดับ แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 7 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การสมานอุโบสถศีล"

4.6.6 บรรทัดฐานของการตีความ

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชธรรมานุวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าการสมานศีล หรือที่เรียกว่าการให้ศีลการรับศีล มีข้อกำหนดไว้ว่าให้ผู้ที่ให้ศีล ซึ่งก็คือพระภิกษุองค์เทศก์ว่าให้จบทีละตอนเสียก่อน แล้วผู้รับศีลจึงจะว่าตาม เช่น พระภิกษุองค์เทศก์กล่าวว่า "ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาบทํ สมาทियามิ" จบแล้ว เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จึงกล่าวตามว่า "ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาบทํ สมาทियามิ" เพราะมีพระวินัยกล่าวไว้ว่าภิกษุสอนธรรมแก่นุปลัมบันถ้าพร้อมกันพระเป็นอาบัติ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความคำว่า "อนุปลัมบัน" ว่า "น. ผู้ที่ไม่ได้เป็นภิกษุหมายถึงสามเณรและคฤหัสถ์" ดังนั้นถ้าพระภิกษุกำลังว่าบทบาลีอยู่ ยังว่าไม่จบแล้วโยมส่วนนี้ขึ้นมาอย่างนี้ ก็จะเข้าใจว่าพร้อมกัน ซึ่งทำให้พระเป็นอาบัติได้ เพราะฉะนั้นในการให้ศีลจึงต้องมีการรอให้พระท่านว่าให้จบแต่ละสิกขาบทหรือแต่ละตอนเสียก่อน แล้วโยมหรือผู้รับศีลจึงจะว่าตามทีหลัง จึงจะเรียกว่ารับศีลหรือสมานอุโบสถศีล

ในหนังสือ"ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตตนักธรรม และธรรมศึกษาชั้นตรี) ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า ในการให้ศีลอุโบสถตลอดจน

คำสมาทานท้ายศีลซึ่งก็คือการให้สมาทานสิกขาบทและคำสมาทานอุโบสถศีล บางวัดก็ให้เฉพาะคำบาลี ไม่ได้แปลเป็นภาษาไทยไว้ให้ บางวัดก็ให้คำแปลภาษาไทยไว้ด้วย ทั้งนี้แล้วแต่ความนิยมของวัดแต่ละวัด ตามความเหมาะสมของบุคคลและสถานที่นั้นๆ ในกรณีที่วัดนั้นๆ ให้ศีลอุโบสถพร้อมคำแปลภาษาไทยด้วย ผู้ฟังพระธรรมเทศนาควรว่าตามพระภิกษุไปเป็นข้อๆตามจำนวนข้อสิกขาบท และว่าตามไปเป็นคำๆตามระยะที่พระภิกษุว่าไว้ไปจนจบ มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่าในวัดที่พระภิกษุให้สมาทานอุโบสถศีลบอกให้สมาทานทั้งคำบาลีและคำแปลเป็นข้อๆ เวลาประกาศอุโบสถจะไม่มีกรบอกองค์ 8 ประการของอุโบสถศีล ในขณะที่วัดที่พระภิกษุให้สมาทานอุโบสถศีลแต่เฉพาะคำบาลีเท่านั้นไม่บอกคำแปลด้วย จะพบว่าเวลาประกาศอุโบสถจะมีการบอกองค์ 8 ประการของอุโบสถศีล

บรรทัดฐานของการตีความอีกประการหนึ่งก็คือ จะสังเกตได้ว่าในเหตุการณ์สื่อสาร"การสมาทานอุโบสถศีล"นี้จะไม่มีการแปลบทภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทย เช่นเดียวกับเหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาอุโบสถศีล"และ"การกล่าวคำนโมสักการโดยพุทธศาสนิกชน" ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผล 3 ประการ คือ

- (1) เวลาในการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุมีจำกัด
- (2) คำสมาทานอุโบสถศีลซึ่งประกอบไปด้วยสิกขาบทหรือศีลทั้ง 8 ข้อกับคำสมาทานรวมท้ายเป็นบทบาลีซึ่งเป็นที่คุ้นเคยกับพุทธศาสนิกชน และพระภิกษุส่วนใหญ่ก็มักจะคิดว่าเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทราบความหมายกันดีอยู่แล้ว ประกอบกับคำสมาทานอุโบสถศีลกลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีวันลีลาแบบตายตัวไปแล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องแปลเป็นบทภาษาไทย ดังเช่นคำประกาศอุโบสถ
- (3) ในการสมาทานอุโบสถศีลในช่วงต้น ซึ่งเป็นการสมาทานสิกขาบททีละบทหรือที่เรียกว่าการให้ศีล-รับศีลการถือศีลนั้น ในสังคมและวัฒนธรรมไทย พระภิกษุจะให้ศีลเป็นภาษาบาลีเท่านั้น จะไม่ให้ศีลเป็นภาษาไทย และพุทธศาสนิกชนจะรับศีลเป็นภาษาบาลีเช่นกัน จะไม่รับศีลเป็นภาษาไทย ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะในการให้ศีลและรับศีลภาษาบาลีนั้นเป็นการรักษาของเดิมไว้ซึ่งเป็นการรักษาสิกขาบทภาษาบาลีเอาไว้ เพราะบทบาลีมีมาแต่สมัยพุทธกาล เป็นบทบาลีแต่ดั้งเดิมทุกวัดใช้บทบาลีบทเดียวกัน แต่ในการแปลถอดความแต่ละวัดแต่ละสำนักและพระหรือผู้รู้แต่ละที่แต่ละคนอาจจะแปลแตกต่างกันไป แต่ถ้ามีการให้ศีลโดยใช้บทบาลีก็จะทำให้เป็นรูปแบบที่เป็นสากล ทุกวัดในประเทศไทยก็จะใช้รูปแบบเดียวกัน

เมื่อพิจารณาการสมาทานอุโบสถศีลในช่วงท้ายซึ่งเป็นการสมาทานอุโบสถศีลรวบท้ายที่เรียกว่าการสมาทานศีลแบบเอกัชฌสมาทาน ดังจะได้กล่าวต่อไปนั้น พระภิกษุองค์เทศก์ในแต่ละวัดอาจให้คำสมาทานรวบท้ายที่แตกต่างกัน ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะบทคำสมาทานรวบท้ายนี้คงจะแต่งขึ้นมาทีหลัง ดังนั้น การใช้คำสมาทานรวบท้ายแบบใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับความนิยมของวัดแต่ละแห่งนั่นเอง

อนึ่งในการสมาทานศีลยังพบว่ามีการสมาทานศีล 2 แบบ คือ ปัจเจกสมาทาน และเอกัชฌสมาทาน ทั้งนี้จะทราบได้ว่าอาราธนาศีลแบบใดนั้น ต้องพิจารณาจากการอาราธนาศีล ถ้าเป็นการอาราธนาศีลแบบปัจเจกสมาทาน ซึ่งเป็นการสมาทานศีลทีละสิกขาบท ซึ่งก็คือการสมาทานศีลที่มีการแยกรักษาศีลแต่ละข้อๆออกจากกัน เป็นการรักษาศีลเฉพาะข้อไป ถ้าไปทำให้ศีลขาดข้อใดข้อหนึ่งก็หมายความว่าเฉพาะข้อที่ทำให้ขาดไปนั้นที่ขาดหายไป ข้ออื่นๆก็ยังเหลืออยู่ในการอาราธนาศีลแบบปัจเจกสมาทานจะมีการเพิ่มคำว่า "วิสุ วิสุ รกฺขณตฺถาย" เข้าไประหว่างคำว่า "มยฺ ภนฺเต" กับ "ติสรณฺสท..." ในคำอาราธนาศีล ซึ่งคำว่า "วิสุ วิสุ" แปลว่า "แยกๆกัน"

เช่น การอาราธนาศีล 5 ว่า

"มยฺ ภนฺเต วิสุ วิสุ รกฺขณตฺถาย ติสรณฺสท ปญฺจ สีลานิ ยาจาม
ทุตฺติยมฺปิ มยฺ ภนฺเต วิสุ วิสุ รกฺขณตฺถาย ติสรณฺสท ปญฺจ สีลานิ ยาจาม
ตฺตติยมฺปิ มยฺ ภนฺเต วิสุ วิสุ รกฺขณตฺถาย ติสรณฺสท ปญฺจ สีลานิ ยาจาม"

เวลาสมาทานศีลจะพบว่ามีการสมาทานสิกขาบททีละสิกขาบทเท่านั้น แต่จะไม่มีคำสมาทานรวบท้ายดังเช่นการสมาทานศีลแบบเอกัชฌสมาทานซึ่งจะได้กล่าวต่อไป แต่ถ้าเป็นการสมาทานศีลแบบเอกัชฌสมาทาน ซึ่งเป็นการสมาทานรักษาศีลที่ไม่มีการแบ่งแยกการรักษาศีลแต่ละข้อๆออกจากกัน หากแต่เป็นการสมาทานรวมหมดทุกข้อ เช่น ศีล 8 ก็สมาทานรวมหมดทั้ง 8 ข้อ ถ้าข้อใดข้อหนึ่งขาดไป จะถือว่าศีลที่รักษานั้นขาดไปหมดทุกข้อ เวลาอาราธนาศีลจะไม่ปรากฏคำว่า "วิสุ วิสุ รกฺขณตฺถาย" ดังเช่นคำอาราธนาศีลในเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ตัวอย่างของการสมาทานอุโบสถศีลแบบเอกัชฌสมาทาน เช่น

"อิมิ อฏฺฐงฺคสมฺมุนาถตฺตํ พุทฺธปญฺญตฺตํ อุโปสถิ อิมญฺจ รตฺติ
อิมญฺจ ทิวสํ สมฺมเทว อภิริกฺขิตฺตํ สมมาทियามิ"

ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความคำว่า

"ปัจเจกสมาทาน" ไว้ว่า "น. การสมาทานศีลทีละสิกขาบท เรียกว่า ปัจเจกสมาทาน , ถ้าสมาทานรวบท้ายเช่นว่า พุทธบัญญัติ อุโบสถ์ สมาธิยามิ หรือ อฎฐ สीलานิ สมาธิยามิ เรียกว่า เอกัชฌสมาทาน"

สาเหตุที่พระภิกษุองค์เทศก์ให้พุทธศาสนิกชนสมาทานอุโบสถศีลแบบเอกัชฌสมาทาน ซึ่งก็คือการสมาทานรวบท้ายรวมหมดทั้ง 8 ข้อ คงจะเป็นเพราะท่านต้องการให้ผู้สมาทานตั้งใจรักษาอุโบสถศีลจริงๆ ดังนั้น พระภิกษุองค์เทศก์จึงใช้วิธีการให้สมาทานศีลรวมทั้ง 8 ข้อเลขที่เดียว เพื่อว่าหากผู้สมาทานล่วงละเมิดศีลข้อใด ไม่เพียงแต่ศีลข้อนั้นจะขาดลงไปเท่านั้น แต่ศีลข้ออื่นๆอีก 7 ข้อ ก็จะมีผลขาดไปด้วย ดังนั้นผู้สมาทานจึงต้องตั้งใจให้ดีและต้องมีความรอบคอบ ไม่ประมาท จึงจะรักษาอุโบสถศีลทั้ง 8 ข้อไว้ได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่พระภิกษุองค์เทศก์ให้พุทธศาสนิกชนสมาทานอุโบสถศีลแบบเอกัชฌสมาทาน จึงเป็นกุศโลบายในการฝึกสมาธิไปในตัว เพื่อให้มีสติความระลึกรู้ได้อยู่กับตัวตลอดเวลาในตนเอง

บรรทัดฐานของการตีความประการสุดท้ายก็คือจะเห็นได้ว่ารูปแบบของรูปแบบคำสมาทานอุโบสถศีลนั้นมีได้หลายรูป ทั้งนี้คงจะเป็นเพราะคำสมาทานอุโบสถศีลเป็นบทบาลีที่แต่งขึ้นมาในภายหลัง มิได้ปรากฏในสมัยพุทธกาล แต่การที่สำนักวัดแต่ละวัดเลือกใช้รูปแบบที่แตกต่างกันคงเนื่องมาจากความนิยมของสำนักวัดนั้นๆนั่นเอง แต่อย่างไรก็ดีเมื่อพิจารณาความหมายโดยรวมของคำสมาทานอุโบสถศีลแล้ว จะพบว่ารูปแบบแต่ละรูปต่างก็มีแก่นทางความหมายเฉกเช่นเดียวกัน และยังพบว่าแต่ละรูปแบบก็เป็นการสมาทานแบบเอกัชฌสมาทานเหมือนกัน ดังนั้นการที่พระภิกษุองค์เทศก์ใช้รูปแบบของคำสมาทานที่แตกต่างกัน จึงไม่ส่งผลให้เหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสารแต่ละครั้งแตกต่างกัน

4.7 เหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล"

เหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 7 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิภย" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล"

คำว่า "อานิสงส์" พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า "น. ผลแห่งกุศลกรรม, ผลบุญ; ประโยชน์ เช่น อานิสงส์กรฐิน" ดังนั้นการบอกอานิสงส์ของศีลจึงหมายถึงการบอกประโยชน์ของการรักษาศีลนั่นเอง แต่ในตำราบางเล่มอาจไม่ใช้คำว่า "อานิสงส์ของศีล" แต่จะใช้คำว่า "อานิสงส์ศีล" เลย เช่นในหนังสือ "ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี)" ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.)

เหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่มีขนาดสั้นมาก โดยมีรูปแบบการปรากฏ ดังนี้

พระภิกษุ:	"สึเลน สุคติ ยนฺติ	สึเลน โภคสมุปทา
	สึเลน นิพฺพุติ ยนฺติ	ตสฺมา สึลํ วิโสชฺเย"

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" ก็คือ การเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร โดยเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความตั้งใจของผู้สมาทานที่จะรักษาอุโบสถศีล หรือสัญญาว่าจะรักษาอุโบสถศีล ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล" มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังทราบว่ารักษาศีลมีประโยชน์อย่างไร

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.7.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การประกาศ"

4.7.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการกล่าวถึงประโยชน์ของการรักษาศีล

4.7.3 วัตถุประสงค์

เพื่อแจ้งให้ผู้รักษาศีลทราบถึงประโยชน์ของการรักษาศีล

4.7.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของ การบอกอานิสงส์ของศีลกล่าวถึงอานิสงส์ของศีล หรือ ผลของการรักษาศีลว่าทำให้ผู้รักษาศีลได้ไปสู่สุคติ คำว่า "สุคติ" ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า "น. ภูมิที่ไปเกิดมีความสุข ความสบาย, สวรรค์" แต่ความหมายของคำว่า "สุคติ" ไม่ได้มีเพียงเท่านั้น พระราชธรรมานุวัตรได้อธิบายความหมายของคำว่า "สุคติ" ว่า คำว่าสุคติคือที่ที่ไป ดีๆ หมายถึงสุคติในปัจจุบันนี้ ก็คือไปสู่สังคมคนดีที่ชุมชนอันดี และสุคติในภายภาคหน้า ซึ่งก็คือภูมิที่ไปดีๆ ผลของการรักษาศีลประการที่ 2 ก็คือศีลทำให้ผู้รักษา ถึงพร้อมด้วยโภคะ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 ได้ให้คำนิยามไว้ว่า "น. สมบัติ เช่น ถึงพร้อมด้วยโภคะ. ก. กิน, ใช้สอย" ซึ่งหมายความว่าศีล จะทำให้ผู้รักษาถึงพร้อมด้วยสมบัติหรือมีทรัพย์สมบัติบริบูรณ์ ผลของการรักษาศีล ประการที่ 3 คือศีลทำให้ผู้รักษาดับทุกข์ได้ และเนื่องจากศีลคืออย่างนี้ พระภิกษุ จึงสอนให้เรารักษาศีลให้สะอาดบริสุทธิ์⁵

4.2.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล" มีเพียงวัจนกรรมเดียว คือวัจนกรรม "การอธิบาย" ในเหตุการณ์สื่อสารนี้หมายถึงวัจนกรรมที่พระภิกษุอธิบายให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจถึงประโยชน์ของการถือศีล

4.2.6 บรรทัดฐานของการตีความ

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชธรรมานุวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าหลังจากสมათานอุโบสถศีล พระภิกษุองค์เทศก์จะต้องบอกอานิสงส์ของศีลเสมอว่าเพราะศีลคืออย่างนี้ จึงชักชวนคนทั้งหลายให้มารักษาศีลกัน นั่นคือเป็นการบอกเหตุซึ่งก็คือศีลว่าถ้ารักษาศีลแล้ว อานิสงส์หรือผลที่หลังไหลมาจากการกระทำนั้นเป็นอย่างไร

บรรทัดฐานของการตีความอีกประการหนึ่ง ก็คือ จะสังเกตได้ว่า ในเหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล" จะไม่มีการแปลบทภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทย เช่นเดียวกับเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ทั้งนี้

อาจเนื่องด้วยเหตุผลเช่นเดียวกันกับเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาอุโบสถศีล" ที่ว่าเวลาในการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุมีจำกัด คำบอกอานิสงส์ของศีล เป็นบทกวีซึ่งเป็นที่ยึดเคยกับพุทธศาสนิกชน และพระภิกษุส่วนใหญ่ก็มักจะคิดว่าเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทราบความหมายกันดีอยู่แล้ว อีกประการหนึ่งคำบอกอานิสงส์ของศีลกลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ที่มีวันล้าแบบตายตัวไปแล้ว เช่นเดียวกับคาถาต่างๆ ดังนั้นจึงไม่จำเป็นที่จะต้องแปลเป็นบทภาษาไทย ดังเช่นคำประกาศอุโบสถ เพราะเกรงว่าถ้ามีการแปลแล้วจะทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ลดลง

4.8 เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม"

เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 8 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การบอกอานิสงส์ของศีล"

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความศัพท์คำว่า "อาราธนาธรรม" ไว้ว่า "ก. ขอให้แสดงธรรม" ดังนั้น เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" จึงหมายความถึงเหตุการณ์สื่อสารที่เป็นการขอให้พระภิกษุองค์เทศก์แสดงพระธรรมเทศนานั้นเอง

เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" นี้อาจจะเรียกเป็น "การอาราธนาธรรมพิเศษ" หรือ "การอาราธนาธรรมพิเศษในวันอภิสิทธิ์กาล" ดังที่ปรากฏในหนังสือ "ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี)" ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.) และหนังสือ "แบบไหว้พระสวดมนต์ สำหรับอุบาสกอุบาสิกา สำนักวัดราชาธิวาสวิหาร" ของวัดราชาธิวาสวิหาร (2523) เนื่องจากบทอาราธนาธรรมที่นำมาใช้อาราธนาธรรมหรืออาราธนาให้พระเทศน์ที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" นี้จะนำมาใช้เฉพาะในวันอภิสิทธิ์กาลหรือในวันธรรมสวนะหรือในวันพระเท่านั้น คำว่า "อภิสิทธิ์กาล" นี้ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความไว้ว่า "น. เวลาที่กำหนดไว้, วันกำหนด, (มักนิยมใช้แก่วันทำบุญคล้ายวันเกิดหรือวันทำพิธีประจำปี)" ในที่นี้คงจะหมายถึงวันธรรมสวนะหรือวันพระนั่นเอง

เหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาธรรม" มีรูปแบบการปรากฏ ดังนี้

"จาดุกทูลี่	ปณฺณรสี	ชา จ ปกฺขสฺส	อญฺฐมี
กาลา	พุกฺเขน	ปญฺญตฺตา	สทฺทมฺมสฺสวนสฺสิเม
อญฺฐมี	โฆ / ปณฺณรสี /	จาดุกทูลี่	อยนฺทานิ
เตนายั	ปริสา	ธมฺม	สมฺปตฺตา
สาธฺ	อญฺโย	ภิกฺขุสงฺโฆ	อภิลกฺขิตา
อญฺญจ	ปริสา	สพฺพา	โสตฺถุ
			อิธ
			สมาคตา
			กโรตฺ
			ธมฺมเทสนั
			อญฺฐิกตฺวา
			สฺณาตฺตํ"

ถึงแม้ว่ารูปแบบของเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" จะมีเพียงรูปแบบเดียวดังที่แสดงมาข้างต้น แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยก็พบว่าการใช้คำบาลีในการบอกวันทางจันทรคติในเหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาธรรม"นี้จะมีการแปรรูปไปตามวันทางจันทรคตินั้นๆ โดย

ถ้าเป็นวันพระ 8 ค่ำ ในบทบาลีจะใช้คำว่า "อญฺฐมี โฆ"

ถ้าเป็นวันพระ 15 ค่ำ ในบทบาลีจะใช้คำว่า "ปณฺณรสี"

ถ้าเป็นวันพระ 14 ค่ำ ในบทบาลีจะใช้คำว่า "จาดุกทูลี่"

ดังที่แสดงไว้ในรูปอักษรตัวหนาที่ปรากฏในบทอาราธนาธรรมข้างต้น และเนื่องจากผู้กล่าวจะต้องเลือกกล่าวคำใดคำหนึ่งในรูปแปรข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงใส่เครื่องหมาย / ไว้ระหว่างคำทั้ง 3 ข้างต้น จะเห็นได้ว่าถ้าวันพระเปลี่ยนไปวลีที่บอกวันทางจันทรคติก็จะเปลี่ยนตาม

เหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" เริ่มต้นจากเจ้าหน้าที่สถานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ กล่าวว่ "จาดุกทูลี่ ปณฺณรสี ชา จ ปกฺขสฺส อญฺฐมี" และลงท้ายด้วยการกล่าวว่ "อญฺญจ ปริสา สพฺพา อญฺฐิกตฺวา สฺณาตฺตํ"

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาธรรม" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การสมาทานอุโบสถศีล" มีประการเดียว คือการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร เนื่องจากเหตุการณ์สื่อสารทั้งสองต่างก็มีกลุ่มของผู้ร่วมเหตุการณ์กลุ่มเดียวกัน และยังมีการใช้ภาษาเดียวกัน คือภาษาบาลีด้วย โดยเหตุการณ์สื่อสาร"การบอกอานิสงส์ของศีล"มีวัตถุประสงค์ เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึง

ประโยชน์ของการรักษาศีล ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาธรรม"มีวัตถุประสงค์เพื่อขอให้พระภิกษุแสดงธรรมหรือเทศน์นั่นเอง

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาธรรม"ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.8.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การขอร้อง"

4.8.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการขอให้พระเทศน์

4.8.3 วัตถุประสงค์

เพื่อขอให้พระภิกษุแสดงธรรมหรือเทศน์

4.8.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของอาราธนาธรรมกล่าวถึงการประกาศว่าวันปักข์ ซึ่งมีอยู่ 3 วัน คือวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ และ 14 ค่ำมาถึงแล้ว วันเหล่านี้เป็นวันที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้เป็นวันฟังธรรม เนื่องจากวันอภิสิทธิ์กาลนี้เป็นวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ หรือ 14 ค่ำ และในขณะนี้พุทธบริษัทมาประชุมพร้อมกันแล้วกันเพื่อฟังธรรม เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จึงขอให้พระภิกษุเทศนาธรรมและยังสั่งให้พุทธศาสนิกชนตั้งใจฟังเทศน์อีกประการหนึ่งด้วย โดยเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ทำหน้าที่เป็นผู้กล่าวคำอาราธนาธรรม

4.8.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาธรรม" มี 4 วัจนกรรม คือวัจนกรรม"การแจ้งให้ทราบ" "การอธิบาย" "การขอร้อง" และ "การสั่ง" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงให้ผู้ฟังทราบถึงรายละเอียดต่างๆ เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น ในที่นี้เป็นการแจ้งให้ทราบว่าถึง

วันปักษ์หรือวันพระแล้ว ในบทบาลีว่า

"อภฺรุมิ โห / ปณฺณรสี / จาคฺคทุกฺสี อยนฺทานิ สมฺปตฺตา อภิลกฺขิตา"
(วันปักษ์ซึ่งก็คือวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ และ 14 ค่ำ มาถึงเช้าแล้ว)

2) วิจารณ์กรรม "การอธิบาย"

วิจารณ์กรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะให้ผู้ฟังทราบและเข้าใจ
หลักธรรมะข้อเท็จจริงเหตุผล ฯลฯ ดังนั้นประโยคที่แสดงวิจารณ์กรรม"การอธิบาย"
จึงมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการอธิบายให้ผู้ฟังทราบ ในที่นี้เป็นการอธิบายเกี่ยว
กับวันปักษ์ ในบทบาลีว่า "กาลา พุทฺเธน ปญฺญตฺตา สกฺขมฺมสฺสวณฺสฺสิเม"
(วันเหล่านี้เป็นวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้เป็นวันฟังธรรม)

3) วิจารณ์กรรม "การขอร้อง"

วิจารณ์กรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะขอร้องให้ผู้ฟังกระทำ
สิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งผู้พูดทราบว่าผู้ฟังสามารถกระทำได้ และการกระทำนั้นมิได้เกิดขึ้น
บ่อยครั้ง ในที่นี้เป็นการขอร้องให้พระภิกษุแสดงธรรม
ในบทบาลีว่า

"อภฺรุมิ โห / ปณฺณรสี / จาคฺคทุกฺสี อยนฺทานิ สมฺปตฺตา อภิลกฺขิตา
เตนายํ ปริสา ชมฺมํ โสตุ อิทฺ สมากฺคตา
สาธฺ อญฺโย ภิกฺขุสงฺโฆ กโรตุ ชมฺมเทสนํ"
(เนื่องจากวันอภิสิทธิ์กาลนี้ตรงกับวันพระ 8 ค่ำ / 15 ค่ำ / 14 ค่ำ
ขอพระคุณเจ้าได้ให้ธรรมแก่พุทธบริษัทที่มาประชุมพร้อมกันในที่นี้ด้วยเทอญ)

4) วิจารณ์กรรม "การสั่ง"

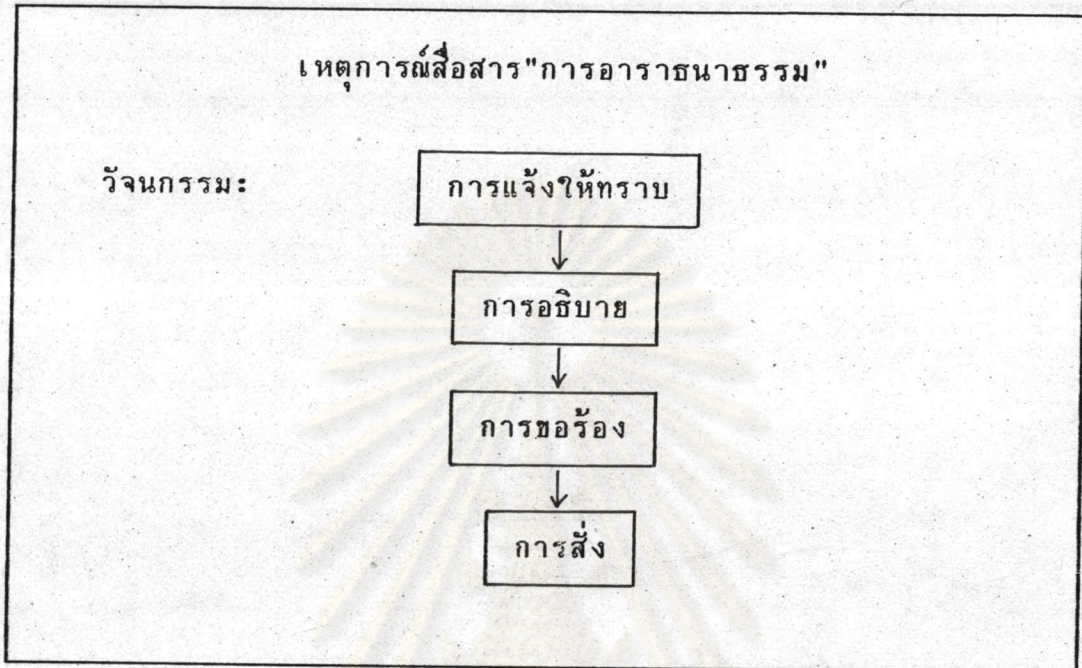
วิจารณ์กรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะให้ผู้ฟังกระทำสิ่งใดสิ่ง
หนึ่งอย่างที่คุณต้องการ ในที่นี้เป็นการสั่งให้ผู้ฟังรายการฯตั้งใจฟังธรรม
ในบทบาลีว่า "อญฺจ ปริสา สพฺพา อญฺจิกฺตฺวา สฺมาตฺตํ"
(เพราะฉะนั้นพุทธบริษัททั้งหลายจงตั้งใจฟังให้ดี)

วิจารณ์กรรมทั้งสี่ข้างต้นจะเรียงลำดับโดยเริ่มต้นจากวิจารณ์กรรม
"การแจ้งให้ทราบ" ตามด้วย"การอธิบาย" "การขอร้อง" แล้วจึงลงท้าย

เหตุการณ์สื่อสารด้วยวัจนกรรม"การสั่ง" แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 8 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม"

4.8.6 บรรทัดฐานของการตีความ

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชธรรมานูวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าในการแสดงพระธรรมเทศนา ถ้าไม่มีผู้อาราธนาให้พระภิกษุเทศน์หรือกล่าวธรรม พระภิกษุก็ไม่สามารถเทศน์หรือกล่าวธรรมได้ ทั้งนี้เป็นการรักษาธรรมเนียมเดิมในการแสดงพระธรรมเทศนาไว้ ในขณะที่การแสดงปาฐกถาธรรม การบรรยายธรรม การอภิปรายธรรม ฯลฯ ไม่ต้องมีการอาราธนาให้พระภิกษุปาฐกถาธรรม บรรยายธรรม อภิปรายธรรม ฯลฯ ก่อน ทั้งนี้มีบัญญัติเรื่องการแสดงธรรมไว้ในอุโบสถชั้นตึกะ คัมภีร์พระวินัยปิฎก มหาวรรค ภาค 1 ความว่า ในสมัยพุทธกาล พระฉัพพัคคีย์ไม่ได้รับอาราธนาให้แสดงธรรม แต่ได้แสดงธรรมในท่ามกลางสงฆ์ พระภิกษุทั้งหลายได้กราบทูลเรื่องนั้นแก่พระพุทธเจ้า สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงรับสั่งห้ามพระภิกษุทั้งหลายว่าถ้าไม่ได้รับอาราธนา ไม่พึงแสดงธรรมในท่ามกลางสงฆ์ รูปใดแสดง ต้องอาบัติทุกกฏ แต่ทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้เถระแสดงธรรมเองหรือให้อาราธนาให้ผู้อื่นแสดง เรื่องนี้ปรากฏในหนังสือพระไตรปิฎก

ภาษาไทยฉบับหลวง พระวินัยปิฎก เล่ม 4 มหาวรรค ภาค 1 พิมพ์เนื่องในโอกาส
สมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี โดยกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ
พิมพ์ครั้งที่ 4 (2525)

ประการต่อมา จะเห็นได้ว่าธรรมเนียมในการอาราธนาธรรมเหมือนกับ
การอาราธนาอุโบสถศีลตรงที่พระภิกษุไม่สามารถให้ศีลและเทศน์เองได้ จะต้อง
มีผู้อาราธนาให้พระภิกษุให้ศีลก่อน ท่านจึงจะให้ศีล เช่นเดียวกันกับการเทศน์จะต้อง
มีผู้อาราธนาให้พระภิกษุเทศน์หรือแสดงธรรม ท่านจึงจะเทศน์หรือแสดงธรรมได้

อีกประการหนึ่ง บทอาราธนาธรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร
"การอาราธนาธรรม" ซึ่งเป็นบทอาราธนาธรรมพิเศษในวันอภิสิทธิ์กาลนี้เป็นบท
อาราธนาธรรมที่แตกต่างจากบทอาราธนาธรรมในวันที่มีใช้วันอภิสิทธิ์กาล ดังนี้

บทอาราธนาธรรมพิเศษในวันอภิสิทธิ์กาล

"จาตุทถลี ปรณฺวรี	ยา จ ปกฺขสฺส อญฺฐมี
กาลา พุทฺเธน ปญฺญตฺตา	สทฺธมฺมสฺสวนสฺสิเม
อญฺฐมี โข / ปรณฺวรี / จาตุทฺถลี	อยนฺทานิ สมฺปตฺตา อภิสิทธิ์กาล
เตนายํ ปริสา ฌมฺมํ	โสตุํ อิทฺ สมมาตฺตา
สาธฺ อโย โภจฺจํ ภิภฺชฺชฺสฺส	กโรตุ ฌมฺมเกสฺนํ
อญฺญจ ปริสา สพฺพา	อญฺฐิกตฺวา สฺนมาตฺตํ"

บทอาราธนาธรรมในวันที่มีใช้วันอภิสิทธิ์กาล

"พรหมา จ โลกาทิปตี สหฺมปติ
กตฺตอญฺชฺลี อนฺธิวาริ อชาจถ
สนฺติธ สตฺตปาปฺรชกฺขชาติกา
เทเสตุ ฌมฺมํ อนุกฺมปิมี ปชํ"

แต่อย่างไรก็ดีเมื่อกล่าวถึง "การอาราธนาธรรม" ในวันที่เป็นวัน
อภิสิทธิ์กาลหรือวันธรรมสวนะแล้ว พุทธบริษัทก็เข้าใจตรงกันว่าเป็นบทอาราธนา
ธรรมที่ขึ้นต้นว่า "จาตุทถลี ปรณฺวรี ยา จ ปกฺขสฺส อญฺฐมี ... อญฺญจ ปริสา
สพฺพา อญฺฐิกตฺวา สฺนมาตฺตํ" มิใช่บทอาราธนาธรรมที่ขึ้นต้นว่า "พรหมา จ

โลกาธิปัตย์ สหมฺพติ ... เทเสตุ ฆมฺมํ อนุกุมฺปิมี ปชํ" ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงจะเรียกเหตุการณ์สื่อสารนี้ว่า "การอาราธนาธรรม"

นอกจากนี้ยังพบว่าในเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" บทอาราธนาธรรมเป็นบทภาษาบาลี ไม่มีการแปลเป็นบทภาษาไทยดังเช่นบทประกาศอุโบสถที่มีทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ คงจะเข้าใจว่าบทอาราธนาธรรมเป็นบทที่พระภิกษุองค์เทศก์และพุทธบริษัท เข้าใจกันดีอยู่แล้วจึงไม่ได้แปลภาคภาษาไทยไว้ให้ประกอบกับข้อจำกัดเรื่องเวลาจึงทำให้ไม่มีการแปลบทอาราธนาธรรมเป็นภาษาไทย

4.9 เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์"

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 9 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม"

"การกล่าวคำนมัสการ" ก็คือ การกล่าวบทนมหรือบทปฐพีภาคนมการนั่นเอง ผู้วิจัยนำคำว่า "คำนมัสการ" มาใช้เรียกบทนมหรือบทปฐพีภาคนมการ โดยนำมาจากหนังสือ "ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี)" ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.)

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" เป็นเป็นเหตุการณ์สื่อสารที่มีขนาดสั้นมากดังนี้

พระภิกษุ : "นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ" (3 จบ)

นอกจากนี้ยังพบว่าลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" ก็คือการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร โดยเหตุการณ์

สื่อสาร "การอาราธนาธรรม" มีวัตถุประสงค์เพื่อขอให้พระภิกษุแสดงธรรมหรือเทศน์นั่นเอง ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสาร 6 ประการปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.9.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การประกาศ"

4.9.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการแสดงความเคารพและระลึกพระคุณของพระพุทธเจ้า

4.9.3 วัตถุประสงค์

เพื่อแสดงความเคารพและระลึกพระคุณของพระพุทธเจ้า

4.9.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื่องจากบทคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์ในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" เป็นบทเดียวกันกับคำแปลภาษาไทยของบทคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชนในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" ⁷ ดังนั้น เมื่อพิจารณาเนื้อหาของบทคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์แล้ว จะพบว่ากล่าวถึงการที่พระภิกษุองค์เทศก์แสดงการนอบน้อมตนต่อพระพุทธเจ้า โดยการกล่าวคำนมัสการหรือบทนม 3 จบก่อนที่จะเริ่มเทศน์

4.9.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" มีเพียงวัจนกรรมเดียว คือ วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงให้ผู้ฟังทราบถึงรายละเอียดต่างๆ เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้น ในที่นี้เป็นการแจ้งว่าผู้พูดเคารพและระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ดังบทบาลีว่า "นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส" (ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น)

4.9.6 บรรทัดฐานของการตีความ

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชธรรมานุวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าพระภิกษุองค์เทศก์จะต้องกล่าวคำนมัสการหรือบทปฐพภาคนมการ หรือที่เราเรียกว่าบทนม 3 จบก่อนที่จะแสดงธรรมหรือเทศน์เสมอ เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นพระบรมศาสดาของศาสนาพุทธ คำนมัสการเป็นบทบาลีที่แสดงการเคารพและระลึกถึงพระคุณขององค์พระพุทธรูปเจ้า เพราะในคำนมัสการหรือบทนมนั้นจะกล่าวถึงพระคุณของพระพุทธรูปเจ้า 3 ประการ คือ พระมหากุญาคคุณ พระบริสุทธิตคุณ และพระปัญญาคุณ บทนมนั้นทั้งบทมีความหมายว่า "ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันต์ ได้ตรัสรู้ถูกต้องแล้ว" โดยคำว่า "ภควโต" ซึ่งแปลว่าพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้แจก ผู้จำแนก เป็นพระมหากุญาคคุณ คำว่า "อรหโต" ซึ่งแปลว่า ผู้เป็นพระอรหันต์ ผู้บริสุทธิ เป็นพระบริสุทธิตคุณ และคำว่า "สมฺมา สมฺพุทฺธสฺส" ซึ่งแปลว่า ได้ตรัสรู้ถูกต้องด้วยพระองค์เอง เป็นพระปัญญาคุณ

ในการกล่าวคำนมัสการหรือบทนมนหรือปฐพภาคนมการ ผู้กล่าวจะต้องกล่าวซ้ำกันถึง 3 ครั้ง เพื่อเป็นการย้ำให้แน่นอนลงไปว่าผู้กล่าวเคารพและระลึกถึงพระคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างแท้จริง

บรรทัดฐานของการตีความอีกประการหนึ่ง ก็คือจะสังเกตได้ว่าในเหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์"นี้จะไม่มีมีการแปลบทภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทย ดังเช่นเหตุการณ์สื่อสาร"การอาราธนาอุโบสถศีล" ที่มีทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลดังกล่าวมาแล้ว คือ มีการจำกัดเวลา ประกอบกับคำนมัสการภาษาบาลีเป็นบทบาลีซึ่งเป็นที่คุ้นเคยกับพุทธศาสนิกชน และพระภิกษุส่วนใหญ่มักจะคิดว่าคำนมัสการเป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนทราบความหมายกันดีอยู่แล้ว อีกทั้งคำนมัสการกลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ ที่มีวันลีลาแบบตายตัวไปแล้ว ดังนั้นจึงไม่จำเป็นต้องแปลเป็นบทภาษาไทย

จะเห็นได้ว่าบรรทัดฐานของการตีความเหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์"มีความคล้ายคลึงกันกับบรรทัดฐานของการตีความ

ของเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" เกือบทุกประการ (ดู 4.4 เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน" หัวข้อย่อยที่ 4.4.6)

4.10 เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทอุเทศ"

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทอุเทศ" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 10 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์"

คำว่า "อุเทศ" พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า "น. การยกขึ้นแสดง, การยกขึ้นชี้แจง" ดังนั้นคำว่า "บทอุเทศ" ในที่นี้จึงหมายถึงบทตั้งต้นหรือบทที่นำยกขึ้นมาชี้แจงแสดงก่อนที่จะเทศน์ โดยบทที่จะนำมาเทศน์ก็คือพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุชาตินั้นเอง ดังนั้นคำว่า "การกล่าวบทอุเทศ" ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงหมายความถึงการนำพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุชาตินั้นที่จะนำมาเทศน์มายกขึ้นกล่าวแสดงให้ทราบก่อนที่จะเริ่มเทศน์นั่นเอง คำว่า "บทอุเทศ" ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยนำมาจากการเทศน์ธรรมะของพระราชรัตนวิมล วัดสุทัศนเทพวราราม เรื่องปฏิบัติ 4 ประการ ซึ่งแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ วันพระที่ 15 มีนาคม 2536 เวลา 8.00 น.

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทอุเทศ" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่มีขนาดสั้นมาก ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากขนาดความสั้นยาวของพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุชาตินั้นนำมาใช้เทศน์นั่นเอง

เช่น "สทา โสตุถิ ภวานตุเตติฯ"

"อตุตตานญฺเจ ปิยํ ชญญา รกฺเขยฺย นํ สุรกฺขิตํ
ติณฺณมญฺญตรํ ยามิ ปณฺธิชคฺเคยฺย ปณฺทิตฺติ"

ดังนั้นจึงพบว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทอุเทศ" จะเริ่มต้นและลงท้ายอย่างไร นั้น ก็ขึ้นอยู่กับพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุชาตินั้นนำมาใช้เทศน์นั่นเอง

เช่น บทพระพุทธานิเทศที่ว่า

"อตฺตทานุเจ ปิยํ ชญญา รุกฺเขยฺย นํ สุรฺกฺขิตํ
ติณฺณมณฺญุตฺรํ ยามํ ปฏิชฺคฺเคยฺย ปณฺทิตฺติ"

จะเริ่มต้นจากการกล่าวว่ "อตฺตทานุเจ ปิยํ ชญญา" และลงท้ายด้วยการกล่าวว่ "ปฏิชฺคฺเคยฺย ปณฺทิตฺติ" โดยพระภิกษุองค์เทศก์

ตั้งนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบการกล่าวบทเทศน์มีเพียงรูปแบบเดียว คือ การกล่าวบทพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานิเทศที่เป็นภาษาบาลีเท่านั้น

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทเทศ" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" ก็คือ การเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร โดยเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศก์" มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพและระลึกถึงพระคุณของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทเทศ" มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ทราบว่าในการเทศน์ครั้งนั้นๆ ได้นำพระบาลีพุทธพจน์ หรือพระพุทธานิเทศบทใดมาเทศน์

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวบทเทศ" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ ปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.10.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การประกาศ"

4.10.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการบอกบทพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานิเทศที่จะนำมาเทศน์

4.10.3 วัตถุประสงค์

เพื่อแจ้งให้ทราบถึงหัวข้อเรื่องที่นำมาเทศน์ครั้งนั้นๆ ว่าได้นำพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานิเทศบทใดมาเทศน์ ทั้งยังเป็นการอ้างอิงถึงคำสอนของพระพุทธรเจ้า เพราะเป็นการนำเอาบทพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานิเทศมาเป็นบทตั้งต้น

4.10.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เมื่อพิจารณาบทพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุญาต ที่นำมาใช้ในการเทศน์จากข้อมูลการแสดงพระธรรมเทศนาทั้ง 9 ครั้งแล้ว พบว่าพระบาลีที่นำมาเทศน์เป็นพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุญาตที่แตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณืสื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" ดังนี้

- 1) "บุญญญเจ ปุริโส กยิรา กยิราเถน ปุณปุณ
 ตมฺหิ ฌนฺทํ กยิราถ สุโข บุญญญส อัจจโยติ"

แปลความได้ว่า "หากว่าบุคคลจะพึงทำบุญ พึงทำบุญนั้นบ่อยๆ

พึงทำความพอใจในบุญนั้น เพราะการสั่งสมบุญนำสุขมาให้ ดังนี้"
 (จากพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เรื่องการสั่งสมบุญ โดยพระธรรมกิตติวงศ์
 วัดราชโอรสาราม)

- 2) "อภิตถเรถ กลฺยาเณ ปาปา จิตฺตํ นิวารเย
 ทนฺธํ หิ กรโต ปุญฺญํ ปาปสฺมิมิ รมตี มโนติ"

แปลความได้ว่า "บุคคลพึงรีบทำความดี พึงห้ามจิตจากบาป

เพราะว่าเมื่อบุคคลทำความดีช้าอยู่ ใจจะกลับยินดีในบาป ดังนี้"
 (จากพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เรื่องการทำกรรมดี โดยพระราชเวที
 วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม)

- 3) "ทฺฐชฺชิวิตมชฺชิวิมฺหา เยสนฺโน น ททามฺหเส
 วิชฺชมาเนสุ โภเคสุ ทิปิ นากมฺห อตฺตโนติ"

แปลความได้ว่า "เมื่อโภคทรัพย์ทั้งหลายมีอยู่ พวกเราก็ไม่ได้ถวายนาน

ไม่ได้ทำที่พึงไว้เพื่อตน พวกเราจึงจัดว่ามีชีวิตอยู่อย่างชั่วช้า ดังนี้"
 (จากพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เรื่องทฺฐ ชะ นะ โส โดยพระราชวรารณ
 วัดนรนาถสุนทริการาม)

- 4) "สทา โสตฺถิ ภาวนตุ เตติ"

(จากพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เรื่องความสวัสดี โดยพระเทพศีลวิสุทธี
 วัดอรุณราชวราราม)

แปลความได้ว่า ความสวัสดี

5) "อินทริยานิ มนุสฺसानิ หิตาย อหิตาย จ
อรกฺษิตานิ อหิตาย รกฺษิตานิ หิตายจติ"

แปลความได้ว่า "อินทริย์ของมนุษย์ทั้งหลายมีอยู่เพื่อประโยชน์และเพื่อมิใช่ประโยชน์
กล่าวคือ ที่ไม่รักษาก็ย่อมไม่เป็นประโยชน์ ที่รักษาจึงเป็นประโยชน์ ดังนี้"
(จากพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เรื่องอินทริย์ โดยพระราชธรรมานุวัตร
วัดราชาธิวาสวิหาร)

6) "ปญฺจิเม ภิกฺขเว อานิสฺสา ฆมฺมสฺสวเน กตเม ปญฺจ
อสุสฺสํ สุณตฺติ ปริโยทเปติ กงฺขํ วิหนติ ทิฏฺฐิ อูชฺ์
กโรติ จิตฺตมสฺส ปสฺสิตติ อิมेष ภิกฺขเว ปญฺจ
อานิสฺสา ฆมฺมสฺสวเนติฯ"

แปลความได้ว่า

"ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการคือประการอะไรบ้าง

1. อสุสฺสํ สุณตฺติ ผู้ฟังยอมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
2. สุตฺติ ปริโยทเปติ สิ่งใดที่เคยฟังแล้ว แต่ยังไม่
เข้าใจชัด ย่อมเข้าใจสิ่งนั้นชัด
3. กงฺขํ วิหนติ ย่อมบรรเทาความสงสัยเสียได้
4. ทิฏฺฐิ อูชฺ์ กโรติ ย่อมกระทำความเห็นให้ถูกต้อง
5. จิตฺตมสฺส ปสฺสิตติ จิตของผู้ฟังธรรมยอมผ่องใส

เหล่านี้แล ภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ในการฟังธรรม 5 ประการ"

(เรียบเรียงจากพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เรื่องอานิสงส์แห่งการฟังธรรม
โดยพระราชสุธรรมาภรณ์ วัดทองธรรมชาตวรวิหาร)

7) "ทีนํ ฆมฺมํ น เสเวยฺย ปมาเทน น สฺวเส
มิจฺจนาทิฏฺฐิ น เสเวยฺย น ลินฺยา โลกาทุณฺณินติ"

แปลความได้ว่า "บุคคลไม่ฟังสมาคณธรรมที่เลว ไม่ฟังอยู่ด้วยความประมาท
ไม่ฟังถึงความเห็นที่ผิด ไม่ฟังเป็นคนรกโลก ดังนี้"

(จากพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เรื่องปฏิบัติ 4 ประการ

โดยพระราชรัตนวิมล วัดสุทัศนเทพวราราม)

8) "อิธ ภิกขเว ภิกขุ ฐานกุสโล จ โหติ กุเรปาคี จ
อกุชฌเวที จ มหโต จ กายสฺส ปทาเลตาคิฯ"

แปลความได้ว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ฉลาดในฐานะ 1
ยิ่งได้ไกล 1 ยิ่งได้เร็ว 1 ทำลายข้าศึกหมู่ใหญ่ได้ 1 ดังนี้"
(จากพระธรรมเทศนาทางวิทฺย เรื่องคุณสมบัติของนักรบ โดยพระราชาญาณปริชา
วัดราชผาติการาม)

9) "อตฺตานญฺเจ ปิยํ ชญญา รกฺเขยฺย นํ สุรกฺขิตํ
ติณฺณมญฺญตรํ ยามํ ปฏิชฺคฺเคยฺย ปณฺทิตฺติ"

แปลความได้ว่า "คนฉลาดเมื่อรู้ว่าตนเป็นที่รักแล้ว ก็ควรรักษาตนไว้ให้ดีทั้ง 3 วัย
หรือวัยใดวัยหนึ่ง"
(จากพระธรรมเทศนา เรื่องการรักษาตน โดยพระธรรมวิสุทธาจารย์
วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร)

4.10.5 การลำดับวัจนกรรม

เหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวบทุเทศ" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ใช้
ภาษาบาลีในการกล่าววพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธภาษิต โดยพระภิกษุองค์เทศก์
แต่ละองค์ต่างก็นำเอาพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธภาษิตที่เป็นคำกล่าวขององค์
พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาเป็นบทุเทศทุกองค์ ซึ่งก็คือ พระภิกษุองค์เทศก์แต่ละองค์
ต่างก็นำเอาพระพุทธภาษิตหรือพระบาลีพุทธพจน์มาเป็นบทตั้งต้นเพื่อใช้เทศน์ทั้งสิ้น
ผู้วิจัยจึงพิจารณาว่าการกล่าวบทุเทศประกอบด้วยวัจนกรรม "การกล่าวอ้าง"
ซึ่งแสดงเจตนาของผู้พูดว่านำเอาคำพูดหรือคำกล่าวของบุคคลอื่นมากล่าวซ้ำเพียง
วัจนกรรมเดียว

4.10.6 บรรทัดฐานของการตีความ

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชาธรรมานุวัตร ผู้ช่วย
เจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าในการแสดง
พระธรรมเทศนา พระภิกษุองค์เทศก์จะต้องกล่าวบทุเทศทุกครั้ง ก่อนที่จะเริ่ม
เทศน์ธรรมะ เพื่อเป็นการรักษาธรรมเนียมเดิมของการแสดงพระธรรมเทศนาไว้
และยังเป็นการทำให้การแสดงพระธรรมเทศนามีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะผู้แสดง

ธรรมได้กล่าวอ้างคำพูดของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งเป็นผู้ที่พุทธศาสนิกชนเคารพบูชาอย่างสูงสุดมาใช้อธิบายขยายความ

นอกจากนี้ยังพบว่า ในการกล่าวบทอุเทศจะเป็นการนำพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุญาตที่เป็นภาษาบาลีมากล่าวไว้เท่านั้น จะไม่มีการแปลเป็นภาษาไทยเลย คงจะเป็นเพราะวัตถุประสงค์ของการกล่าวบทอุเทศนั้นเพื่อแจ้งให้ทราบว่าในการแสดงพระธรรมเทศนาในคราวนี้ พระภิกษุองค์เทศก์ได้นำพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุญาตบทใดมาเทศน์เท่านั้น และคงจะไม่จำเป็นต้องแสดงความหมายของพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุญาต เพราะในเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" นั้นจะมีการให้ความหมายของพระบาลีพุทธพจน์หรือพระพุทธานุญาตอยู่แล้ว

4.11 เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา"

ตามลำดับของเหตุการณ์สื่อสารที่พบในการวิเคราะห์ เหตุการณ์สื่อสารที่ต่อจากเหตุการณ์ข้างต้น คือ เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" แล้วจึงจะตามด้วยเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" แต่เนื่องจากเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" มีขนาดใหญ่มาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำไปกล่าวไว้เป็นเอกเทศในบทที่ 5

คำว่า "อนุโมทนา" พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความไว้ว่า "ก. ยินดีตาม, ยินดีด้วย, พลอยยินดี ; เรียกคำให้ศีลให้พรของพระว่าคำอนุโมทนา" ดังนั้นเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" จึงหมายถึงเหตุการณ์สื่อสารที่พระภิกษุองค์เทศก์ได้แสดงความชื่นชมยินดีกับการกระทำของพุทธศาสนิกชน ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุด้วยการให้พร ทั้งนี้ก็เพราะพุทธศาสนิกชนได้สร้างบุญบารมีโดยการฟังพระธรรมเทศนานั้นเอง ดังนั้น เราอาจจะเรียกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" นี้ว่า "การให้พร" ก็ได้

เหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวคำอนุโมทนา"มีรูปแบบการปรากฏดังนี้

พระภิกษุองค์แรก:	ยถา วาริวหา ปุรา	ปริปุเรนต์ิ สาคริ
	เอวเมว อิตทิ ทินนั	เปตานิ อุกกูปติ
	อิจฺฉิตฺติ ปตฺถิตฺติ ตุมหํ	ชิปปเมว สมัชชตุ
	สพฺเพ ปุเรนต์ุ สงฺกุปฺปา	จนฺโท ปณฺณโรโส ยถา
	สพฺพิตฺติโย วิวชฺชนตุ	สพฺพรโรโค วินสฺสตุ
	มา เต ภวตฺตวนฺตรโร	สฺสิ ทิฆายุกิ ภว
	อภิวาทนลลิสฺส	นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิน
	จตฺตาริ ธมฺมา วุฑฺฒนฺติ	อายุ วมฺโณ สฺสิ พล

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ก็คือ การเปลี่ยนภาษา และการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร

เหตุการณ์สื่อสาร"การเทศน์" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ใช้ภาษาไทยเป็นหลัก แต่เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ใช้ภาษาบาลีเพียงภาษาเดียว

นอกจากนี้ยังพบว่าจุดมุ่งหมายของเหตุการณ์สื่อสารทั้งสองยังแตกต่างกัน เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงธรรมสั่งสอนพุทธศาสนิกชนผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ในขณะที่วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" เพื่อเป็นการแสดงความชื่นชมยินดีกับการกระทำความดีของพุทธศาสนิกชนในการฟังพระธรรมเทศนา และได้อุทิศส่วนกุศลไปให้แก่ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว พร้อมกับให้พรในตอนท้าย

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ดังนี้

4.11.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การให้พร"

4.11.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการให้พร

4.11.3 วัตถุประสงค์

การที่พระภิกษุองค์เทศก์อนุโมทนาต่อสาธุชนพุทธบริษัทด้วยบทกถาสัพพีชนั้น เพื่อเป็นการแสดงความชื่นชมยินดีกับการกระทำของพุทธศาสนิกชน โดยการให้พรแก่พุทธศาสนิกชน

4.11.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของกรกล่าวคำอนุโมทนา กล่าวถึงพรประการต่างๆที่พระภิกษุองค์เทศก์ได้ให้แก่พุทธศาสนิกชน โดยตอนแรกพระภิกษุองค์เทศก์จะแจ้งให้ทราบว่าทานที่พุทธศาสนิกชนได้ทำแล้วนี้ ย่อมเป็นประโยชน์แก่ญาติมิตรของผู้ทำทานที่ได้เสียชีวิตไปแล้ว หลังจากนั้นพระภิกษุองค์เทศก์จึงได้ให้พรแก่พุทธศาสนิกชนให้สิ่งที่ตั้งใจ สิ่งหวัง และความคิดต่างๆที่ดีที่ถูกต้องจงสำเร็จตามความต้องการ นอกจากนี้ยังได้ให้พรว่าขอให้พุทธศาสนิกชนพ้นจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลาย จากโรค และอันตรายทั้งหลายทั้งปวง และขอให้เป็นผู้ที่ถึงพร้อมด้วยอายุ วรรณะ สุขะ พละ

4.11.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" มี 3 วัจนกรรม คือ "การชื่นชมยินดี" "การแจ้งให้ทราบ" และ "การให้พร" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วัจนกรรม "การชื่นชมยินดี"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงความเห็นชอบกับการกระทำของผู้อื่น ในที่นี้พระภิกษุแสดงความชื่นชมยินดีที่พุทธศาสนิกชนได้ทำบุญสร้างบารมีโดยการฟังธรรม

2) วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงให้ผู้ฟังทราบถึงรายละเอียดต่างๆ เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น ในเหตุการณ์สื่อสาร "การอนุโมทนา" พบว่าเป็นการแจ้งให้ทราบถึงผลแห่งกุศลว่าบุญกุศลที่ได้ทำจะไปถึงแก่ญาติมิตรที่เราอุทิศส่วนกุศลไปให้แน่

ตั้งข้อความภาษาบาลีว่า "ธลา วาริวหา ปุรา

ปริปุเรนฺติ สาครี

เอวเมว อิติ ทินฺนํ

เปตานํ อุกฺกปฺปติ"

("ห้วงน้ำสายเล็กสายน้อยที่ไหลมาจากทิศต่างๆย่อมไหลมารวมกัน ณ มหาสมุทร หรือฝนตกจากที่สูงย่อมไหลบ่าลงสู่ที่ต่ำฉันใด ทานที่ญาติมิตรทั้งหลายทำแล้วนี้ ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วฉันนั้น")

3) วัจนกรรม"การให้พร"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงความปรารถนา ให้ผู้ฟังประสบแต่สิ่งดีๆ ดังกล่าวว่า

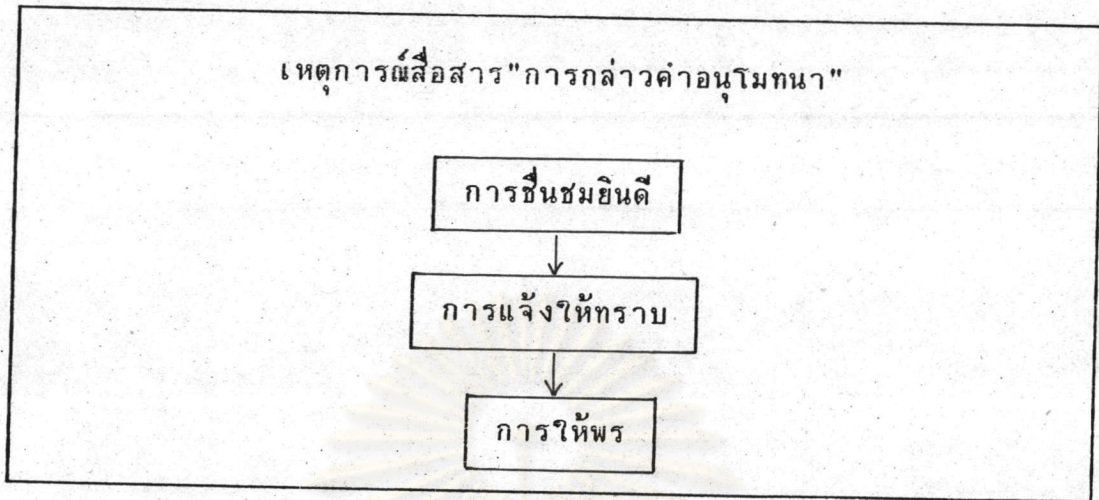
อิจฺฉิตฺ	ปตฺถิตฺ	ตุมฺหิ	ชิปปเมว	สมิขฺชตุ
สพฺเพ	ปุเรนฺตุ	สงฺกปฺปา	จนฺโท	ปณฺรโส
			ยถา	มณิ
				โชติโรโส
				ยถา
สพฺพิติโย	วิวชฺชนฺตุ		สพฺพรโรโค	วินสฺสตุ
มา	เต	ภวตฺตวนฺตฺราโย	สุชฺชี	ทึฆายุกิ
			ภว	
อภิวาทนสฺลิสฺส			นิจฺจํ	วุทฺธปาจาโยโน
จตฺตารโ	ธมฺมา	วทฺถนฺติ	อายุ	วณฺโณ
			สุขํ	พลํ

("อันใดที่ท่านตั้งใจแล้วปรารถนาแล้ว ขอให้สำเร็จแก่ท่านโดยพลัน ขอความดำริตริตติทั้งปวงที่ถูกต้อง ให้สำเร็จตามประสงค์ และโชติช่วง ชัชวาลย์ดุจพระจันทร์ในวันเพ็ญหรือแก้วมณีโชติโรส ขอเสด็จจัญไรทั้งหลายทั้งปวงจงบาราตไป โรคทั้งหลายทั้งปวงของท่านจงหาย อันตรายทั้งหลายจงอย่ามีแก่ท่าน ธรรม 4 ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมมีย่อมสำเร็จแก่บุคคลผู้มี ปกติไหว้กราบ มีปกติอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่")

วัจนกรรมทั้งสามข้างต้นจะเรียงลำดับ โดยเริ่มต้นจากวัจนกรรม "การขึ้นชมนินดี" "การแจ้งให้ทราบ" แล้วตามด้วยวัจนกรรม"การให้พร" ดังใน แผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 9 ลำดับวิจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การกล่าวคำอนุโมทนา"

4.11.6 บรรทัดฐานของการตีความ

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชธรรมมาณูวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าธรรมเนียมของพุทธศาสนิกชนชาวไทยที่เกี่ยวข้องกับคำอนุโมทนาของพระภิกษุ หรือที่เรียกว่า บทสวด สัพพี นั้นมีอยู่ว่า พุทธศาสนิกชนชาวไทยคิดว่าการทำบุญทุกอย่าง เช่น การให้ทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา การฟังเทศน์ฟังธรรม ล้วนแล้วแต่เป็นการกระทำที่ได้บุญทั้งสิ้น ดังนั้น หลังจากที่ได้ทำบุญแล้ว ก็จะกรวดน้ำเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลที่ได้จากการทำบุญให้ถึงแก่บรรดาสรรพสัตว์ทั้งหลาย ที่ยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในห้วงวัฏสงสาร เนื่องจากมีการเปรียบว่าบุญเหมือนกับน้ำ ดังนั้นจึงเกิดเป็นธรรมเนียมว่าเมื่อได้ทำบุญแล้ว ก็จะกรวดน้ำเสมอ โดยจะกรวดน้ำให้เสร็จตอนพระสวดบทสวดฯ พอถึงบทสัพพีก็จะพนมมือรับพร ดังนั้นจึงจะเห็นได้ว่าการอนุโมทนาบุญหรือการให้พรจึงดำเนินมาคู่กับการกรวดน้ำเสมอ

อีกประการหนึ่งจะเห็นได้ว่าบทสวดนั้น นอกจากพระภิกษุจะให้พรในตอนท้ายของบทแล้ว ตอนต้นของบทยังเป็นการอุทิศส่วนกุศลด้วย ซึ่งถือได้ว่าบทสวดเป็นบทอุทิศส่วนกุศล ส่วนบทสัพพีเป็นบทให้พรแต่เพียงประการเดียวจะสังเกตได้ว่าบทสวดและบทสัพพีเป็นบทที่มาด้วยกันเสมอ จึงมักจะเรียกรวมกันว่า บทสวด สัพพี บางคนก็เรียกว่าบทให้พร และเรียกบทสวด สัพพีที่รวมกันทั้ง 2 บทนี้ว่าบทอนุโมทนา ซึ่งก็คือพระภิกษุกล่าวอนุโมทนาด้วยบทสวดและบทสัพพีนั่นเอง

คำว่า "อนุโมทนา" แปลตามตัวว่า ขึ้นชมด้วยกับการกระทำ ดังนั้นการที่พระอนุโมทนาจึงคือการที่พระภิกษุขอแสดงความชื่นชมยินดีกับการกระทำของพุทธศาสนิกชน การที่พระภิกษุต้องมีการอนุโมทนาจึงเพื่อที่จะให้พระให้สมกับที่โยมได้กระทำ

นอกจากนี้ยังพบว่าในการกล่าวคำอนุโมทนา พระภิกษุจะว่าแต่บทภาษาบาลี ไม่ได้แปลเป็นบทภาษาไทยภายหลังจากที่มีการกล่าวบทภาษาบาลีจบแล้ว คงจะเป็นเพราะสาเหตุดังนี้ คือ เนื่องจากเวลาในการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุมีจำกัด ประกอบกับบทคำอนุโมทนาหรือบทยถาสัพพี เป็นสิ่งที่พุทธศาสนิกชนคุ้นเคยกันดี เพราะได้ยินได้ฟังกันมาตั้งแต่เล็กแต่น้อย ดังนั้นจึงเข้าใจกันว่าพุทธบริษัทคงจะเข้าใจความหมายของบทคำอนุโมทนาหรือบทยถาสัพพีกันดีอยู่แล้ว อีกประการหนึ่ง คำอนุโมทนาจากลายเป็นคำศักดิ์สิทธิ์ไปแล้ว ดังนั้นจึงไม่นิยมแปลเป็นภาษาไทย เพราะคิดกันว่าถ้ามีการอนุโมทนาด้วยบทแปลภาษาไทยแล้ว จะทำให้ความศักดิ์สิทธิ์ของพรลดลง

4.12 เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ"

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 13 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา"

คำว่า "สาธุการ" พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความไว้ว่า "น. การเปล่งวาจาว่าชอบแล้ว เมื่อเวลาเห็นควรหรือยกย่องสรรเสริญ ; ..." ดังนั้น การกล่าวคำสาธุการจึงหมายถึงการเปล่งวาจาแสดงความเห็นชอบหลังจากที่พระภิกษุองค์เทศน์ให้พรจบ เพื่อเป็นการรับพรพระ ขอให้พรเหล่านั้นเป็นจริง ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยนำคำว่า "สาธุการ" มาจากหนังสือ "ศาสนพิธี เล่ม 1 (หลักสูตรนักธรรมและธรรมศึกษาชั้นตรี)" ขององค์การศึกษา (ม.ป.ป.)

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" มีขนาดสั้นมาก ดังนี้
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. : "หนุท มยฺ สาธุการํ กโรมเส
สาธุ สาธุ สาธุ"

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" คือ การเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร จากวัตถุประสงค์ของการกล่าวคำอนุโมทนา คือการแสดงความชื่นชมชื่นชมยินดีกับการกระทำของพุทธศาสนิกชน มาเป็นการรับพรที่พระภิกษุองค์เทศก์ให้มา โดยปรารถนาให้พรนั้นเป็นจริง ซึ่งเป็นการแสดงความเห็นชอบต่อสิ่งที่ผู้อื่นกระทำว่าดีแล้ว ถูกต้องแล้ว นั้นเอง

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.12.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การรับพร"

4.12.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการรับพรพระ

4.12.3 วัตถุประสงค์

เพื่อเป็นการรับพรที่พระภิกษุองค์เทศก์ให้มา โดยปรารถนาให้พรนั้นเป็นจริง

4.12.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของการกล่าวคำสาธุการกล่าวถึงการที่เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. กล่าวชักชวนให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุสวดบทสาธุการ เพื่อรับพรพระพร้อมกัน โดยการกล่าวคำว่า "สาธุ" 3 ครั้ง¹⁰

4.12.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" มี 2 วัจนกรรม คือ "การชักชวน" และ "การแสดงความคิดเห็นชอบ" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วัจนกรรม "การชักชวน"

วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะชักชวนให้ผู้ฟังกระทำ

บางสิ่งบางอย่างด้วยกันกับผู้พูด

ตั้งข้อความภาษาบาลีว่า "หนุท มยฺ สาธุการํ กโรมเส"

(เอาเถิด ต่อจากนี้ไป เรามาสวดบทสาธุกันนะ)

2) วัจนกรรม "การแสดงความคิดเห็นชอบ"

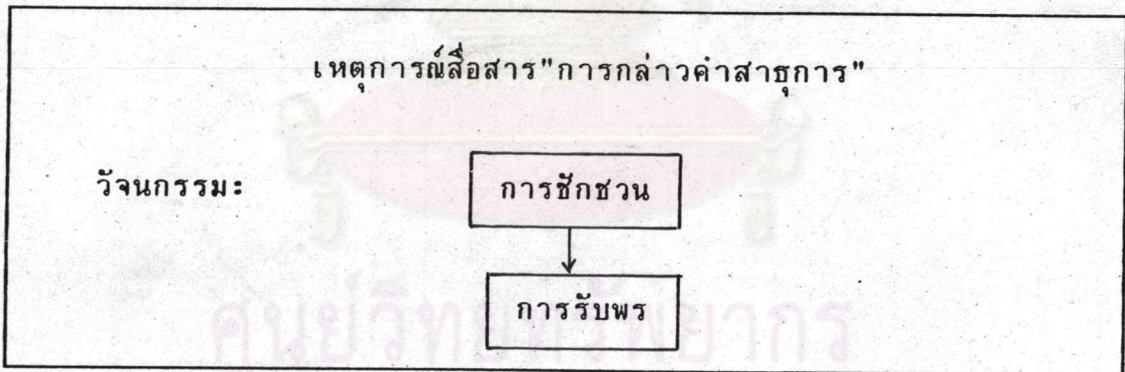
วัจนกรรมนี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงความคิดเห็นชอบกับการกระทำของผู้อื่น ในที่นี้เป็นการแสดงความคิดเห็นชอบกับการที่พระภิกษุองค์ เทศก์ ให้พรมา ด้วยการกล่าวคำว่า "สาธุ" 3 ครั้ง

ตั้งข้อความภาษาบาลีว่า "สาธุ สาธุ สาธุ"

(ดีแล้ว ชอบแล้ว ดีแล้ว ชอบแล้ว ดีแล้ว ชอบแล้ว)

วัจนกรรมทั้งสองข้างต้นจะเรียงลำดับโดยเริ่มต้นจากวัจนกรรม "การชักชวน" แล้วจึงตามด้วยวัจนกรรม "การรับพร" แสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 10 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ"

4.12.6 บรรทัดฐานของการตีความ

จากการเรียนถามปัญหาธรรมะจากพระราชธรรมานูวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าในการสวดมนต์ ถ้าหากผู้นำสวดมนต์ต้องการบอกให้ผู้ที่สวดมนต์ด้วยกันทราบว่าต่อไปจะสวดมนต์บทใด ผู้นำสวดมนต์จะกล่าวชักชวนให้ผู้อื่นสวดมนต์บทนั้น โดยการกล่าวคำว่า "หนุท มยฺ" แล้วจึงกล่าวชื่อบทสวดที่จะสวดต่อไป

เช่น ต่อไปจะสวดบทพุทฺพภาคนมการหรือบทนม ผู้นำสวดมนต์ก็จะกล่าวว่า
 "หนท มย พุทฺธสฺส ภควโต พุทฺพภาคนมการํ กโรมเส"
 ถอดความได้ว่า

"เอาเถิด ต่อจากนี้ไป เรามาสวดบทพุทฺพภาคนมการ (บทนม) กันนะ"
 สาเหตุที่ต้องมีการกล่าวชักชวนให้สวดมนต์บทนั้นบทนี้ เพื่อให้ผู้ที่ร่วมสวดมนต์ด้วยกัน
 ทราบว่าต่อไปจะสวดมนต์บทไหนหรือสูตรไหน เพื่อให้ผู้ฟังหรือผู้ที่ร่วมสวดมนต์ได้
 สวดมนต์ได้ถูกบทหรือถูกสูตรและจะได้ไม่แย้งกัน อีกประการหนึ่งเพื่อ
 ความพร้อมเพรียงกันของผู้สวดมนต์ในการสวดมนต์ด้วย

ธรรมเนียมประการหนึ่งที่พุทธบริษัทนิยมปฏิบัติ ก็คือ เวลาที่เรา
 พบใครที่เขาทำบุญหรือทำความดีมา เราก็จะแสดงความยินดีกับผู้อื่นที่ได้ทำบุญหรือ
 ทำความดีนั้นๆ นั่นก็คือเราจะแสดงความเห็นชอบด้วยเมื่อผู้อื่นกระทำความดี
 โดยเราจะกล่าวคำว่า "ขออนุโมทนาบุญ" กับบุญที่ผู้อื่นได้กระทำ นั่นก็คือการแสดง
 มุทิตาจิต ซึ่งก็คือพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีหรือเมื่อผู้อื่นทำความดี ซึ่งเป็นคุณธรรม
 ประการที่ 3 ในพรหมวิหาร 4 นั้นเอง ตัวอย่างของการแสดงความยินดีกับผู้อื่น
 เมื่อผู้อื่นได้ทำความดี เรามักจะพบที่วัด เช่น ถ้ามีบุคคลทำบุญปล่อยปลา ให้ทาน
 ชีวิตสัตว์ หรือ ถวายน้ำปานะแก่พระภิกษุสงฆ์ เมื่อผู้อื่นทราบก็จะกล่าวคำว่า
 "ขออนุโมทนาบุญด้วยครับ / ค่ะ" เป็นต้น

ในทางตรงกันข้าม ถ้าหากตัวเราได้ทำบุญหรือได้ทำความดีมา
 และมีผู้อื่นมาแสดงความยินดีกับบุญหรือความดีที่เราได้กระทำมา โดยการกล่าว
 คำว่า "ขออนุโมทนาบุญด้วยครับ / ค่ะ" เราก็จะกล่าวคำว่า "สาธุ" ตอบกลับไป
 เพื่อแสดงว่าเราโมทนากับเขาด้วย ถ้าเราไม่กล่าวคำว่า "สาธุ" แสดงว่า
 เราไม่โมทนากับเขา ไม่แสดงความยินดีกับเขา เราเรียกบุญที่เกิดจาก
 การอนุโมทนาเมื่อคนอื่นทำความดี แล้วเราก็จะได้รับส่วนบุญของเขานั้นด้วยว่า
 "ปัตตานุโมทนามัย" ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้คำ
 จำกัดความว่า "น. การอนุโมทนาส่วนบุญที่ผู้อื่นให้"

นอกจากนี้ยังพบว่าคำว่า "สาธุ" เป็นคำที่พุทธศาสนิกชนชาวไทย
 รู้จักและคุ้นเคยกับคำนี้เป็นอย่างดี และแทบจะทุกคนก็ทราบว่าจะใช้คำว่า "สาธุ"

นี้เมื่อใด เช่น หลังจากที่พระให้พร ไม่ว่าจะท่านจะให้พรเป็นภาษาไทยหรือภาษาบาลี เช่นบทสวด สัพพัตถิ เป็นต้น พุทธศาสนิกชนก็จะรับพรพระโดยการกล่าวคำว่า "สาธุ" ซึ่งเป็นการรับพรที่พระท่านให้และขอให้พรที่พระท่านให้นั้นเป็นจริง และในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" ก็เข้าข่ายนี้ด้วย

บรรทัดฐานของการตีความประการสุดท้าย ก็คือ จะเห็นได้ว่าในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำอนุโมทนา" เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ผู้ดำเนินรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุซึ่งทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรม จะไม่แปลบทสวดคำสาธุการบทภาษาบาลีเป็นภาษาไทย ทั้งนี้เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. คงจะเข้าใจว่าพุทธศาสนิกชนเข้าใจความหมายของคำว่า "สาธุ" กันดีอยู่แล้ว ดังนั้นจึงไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องแปลบทสวดคำสาธุการภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทย

4.13 เหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา"

เหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 14 ที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" โดยจะปรากฏต่อจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ"

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำจำกัดความคำว่า "อุบาสก" ไว้ว่า "น. คฤหัสถ์ผู้ชายที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง" และให้คำจำกัดความคำว่า "อุบาสิกา" ไว้ว่า "น. คฤหัสถ์ผู้หญิงที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง" ดังนั้นเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" จึงหมายถึง เหตุการณ์สื่อสารที่เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ประกาศตนเป็นคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนที่รับนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

เหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" มีรูปแบบดังนี้

"หนุท มยฺ สรณานุสรณคาถาโย ภณามเส	
อหิ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ	สงฺฆญฺจ สรณํ คโต
อุปาสกตฺตํ เทเสสิ	ภิกฺขุสงฺฆสฺส สมฺมุขา
เอตํ เม สรณํ เขมํ	เอตํ สรณมุตฺตมํ
เอตํ สรณมาคฺคม	สพฺพทฺตฺตา ปมฺจุจเย
ยถาพลํ จเรยฺยาหิ	สมฺมาสมฺพุทฺธสํ
ทฺตฺตฺนินิสฺสรณสฺเสว	ภาคิ อสฺสึ อนาคเต

(เอาเถิด ต่อจากนี้ไป เรามาสวดบทสรณานุสรณคาถากันนะ)

ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็น
สรณะที่พึ่งที่ระลึก ขอแสดงตนเป็นอุบาสกต่อหน้าพระภิกษุสงฆ์ พระ
รัตนตรัยนี้เป็นสรณะอันเกษมของข้าพเจ้า พระรัตนตรัยนี้เป็นสรณะอัน
อุดมของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอาศัยสรณะนี้แล้ว พึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวง
ข้าพเจ้าขอประพฤติคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามสติกำลัง
พึงเป็นผู้มีส่วนแห่งความพ้นทุกข์ในอนาคตกาล เทอญ"

ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอุบาสก
อุบาสิกา" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" ก็คือ การใช้ภาษา
และการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร

ในเรื่องการใช้ภาษานั้นพบว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ"
มีการใช้ภาษาเดียวคือ ภาษาบาลี ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตน
เป็นอุบาสกอุบาสิกา" มีการใช้ภาษา 2 ภาษา คือ ภาษาบาลีและภาษาไทย และ
มีการสลับภาษา โดยในตอนต้นของการประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาจะสวดบท
สรณานุสรณคาถาเป็นภาษาบาลี และในตอนท้ายของการประกาศตนเป็นอุบาสก
อุบาสิกาจะกล่าวคำประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาเป็นภาษาไทย

ในเรื่องการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร พบว่าวัตถุประสงค์ของ
เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวคำสาธุการ" ก็เพื่อเป็นการรับพรที่พระภิกษุองค์เทศก์
ให้มาโดยปรารถนาให้พรนั้นเป็นจริง ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตน
เป็นอุบาสกอุบาสิกา" มีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังซึ่งก็คือพระภิกษุองค์เทศก์ทราบ

ว่าผู้พูด ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.และผู้ฟังรายการฯ ได้ประกาศตนเองเป็นอุบาสกอุบาสิกาผู้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร"การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.13.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การปฏิญาณตน" เพราะข้อความว่า "อหิ พุทธญจ ธมฺมญจ สงฺฆญจ สรณํ คโต" ซึ่งแปลความได้ว่า "ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก" แสดงให้เห็นว่าผู้พูดปฏิญาณตัวเป็นอุบาสก

4.13.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการปฏิญาณตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาผู้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

4.13.3 วัตถุประสงค์

เพื่อแจ้งให้พระภิกษุองค์เทศก์ทราบว่าผู้พูดซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ส.ว.ท.ผู้เป็นตัวแทนพุทธศาสนิกชนผู้ฟังพระธรรมเทศนาขอปฏิญาณตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

4.13.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาการประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาเป็นการกล่าวชักชวนให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุสวดบทสรวณานุสรณคาถาร่วมกัน หลังจากสวดบทสรวณานุสรณคาถาจบแล้วจึงกล่าวคำประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาผู้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงพร้อมกัน และยืนยันในการรับนับถือพระพุทธพระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึก ทั้งยังแสดงตนเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง นอกจากนี้ยังแสดงความจำนงที่จะปฏิบัติตามคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และแสดงความปรารถนาที่จะเป็นผู้พ้นจากทุกข์ในอนาคตด้วย

4.13.5 การลำดับวิจารณ์

วิจารณ์เรื่องราวที่ปรากฏในเหตุการณ์เรื่องราว "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" มี 2 วิจารณ์ คือวิจารณ์ "การชักชวน" และ "การแจ้งให้ทราบ" เรียงกันตามลำดับ ดังนี้

1) วิจารณ์ "การชักชวน"

วิจารณ์นี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะชักชวนให้ผู้ฟังกระทำบางสิ่งบางอย่างด้วยกันกับผู้พูด ในที่นี้เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ชักชวนให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุสวดบทสรวณาสุสรวณคาถาร่วมกัน

ในบทบาลีว่า "หนุท มยฺ สรวณาสุสรวณคาถาโย ภณามเส"

("เอาเถิด ต่อจากนี้ไป เรามาสวดบทสรวณาสุสรวณคาถากันนะ")

2) วิจารณ์ "การแสดงความปรารถนา"

วิจารณ์นี้แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแจ้งให้ผู้ฟังทราบถึงความปรารถนา ความต้องการของผู้พูดที่จะกระทำหรือได้มาซึ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งในเหตุการณ์เรื่องราว "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" นี้เป็นการแสดงความปรารถนาของพุทธศาสนิกชนที่จะรับพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึก และปรารถนาจะเป็นผู้พ้นจากความทุกข์

ในบทบาลีว่า "อหิ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ สงฺฆญฺจ สรวณํ คโต"

("ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ว่าเป็นสรวณะที่พึ่งที่ระลึก")

"อุปาสกตฺตํ เทเสสิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส สมฺมุชา"

("ขอแสดงตนเป็นอุบาสกต่อหน้าพระภิกษุสงฆ์")

"เอตํ เม สรวณํ เขมิ เอตํ สรวณมุตฺตมํ"

เอตํ สรวณมาคฺคม สัพพทุกฺขา ปมฺจุจเย"

("พระรัตนตรัยนี้เป็นสรวณะอันเกษมของข้าพเจ้า พระรัตนตรัยนี้เป็นสรวณะอันอุดมของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าอาศัยสรวณะนี้แล้ว พึงพ้นจากทุกข์ทั้งปวง")

"ยถาลํ จเรยฺยหาสิ สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนํ"

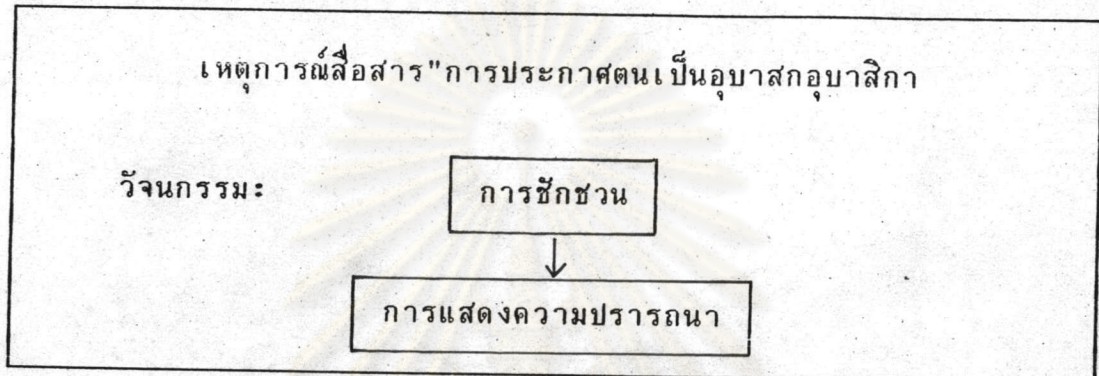
ทุกฺขนิสฺสรวณสฺสเสว ภาคี อสฺสํ อนาคเต"

("ข้าพเจ้าขอประพาศคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตามสติกำลัง พึงเป็นผู้มีส่วนแห่งความพ้นทุกข์ในอนาคตกาล เทอญ")

วัจนกรรมทั้งสองข้างต้น จะเรียงลำดับโดยเริ่มต้นจากวัจนกรรม "การชักชวน" ต่อจากนั้นจึงลงท้ายด้วยวัจนกรรม "การแสดงความจริงใจ" ดังในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 11 ลำดับวัจนกรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา"

4.13.6 บรรทัดฐานของการตีความ

ในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" มีการกล่าวคำประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาทั้งที่เป็นภาษาบาลีและภาษาไทย โดยคำประกาศตนภาษาบาลีมีไว้เพื่อเป็นการรักษาไว้ซึ่งบทประกาศตนที่มีมาแต่เดิม ไม่ให้สูญหายไป ส่วนคำประกาศตนภาษาไทยมีไว้เพื่อที่จะให้สาธุชนได้ทราบอย่างชัดเจนว่าบทประกาศตนภาษาบาลีที่จบไปแล้วนั้นมีความหมายว่าอย่างไร¹¹

หลังจากที่พุทธบริษัทได้ฟังเทศน์ฟังธรรมจบแล้ว จะต้องมีการประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการย้ำเตือนให้พุทธบริษัทไม่ลืมว่าขณะนี้พวกตนได้รับเอาพระรัตนตรัยเข้ามาเป็นสรณะที่พึ่งที่ระลึกไว้แล้ว เพราะผู้ที่ประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา ก็คือผู้ที่ปฏิญาณตนเป็นผู้ที่รับนับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงนั่นเอง และในทางพระพุทธศาสนา พระท่านสอนว่าพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกอันสูงสุด จะหาที่พึ่งที่ระลึกอื่นใดที่เหนือไปกว่าพระรัตนตรัยนี้ไม่มีอีกแล้ว พระรัตนตรัยในทางพระพุทธศาสนาหมายถึงแก้ว 3 ดวงคือพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ในการทำวัตรเช้า-ทำวัตรเย็นซึ่งก็คือการสวดมนต์ตอนเช้า-สวดมนต์ตอนเย็น เมื่ออุบาสกอุบาสิกาทำวัตรเช้า-ทำวัตรเย็นเสร็จแล้ว ก็จะมีการกล่าว

บทนมัสการพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เพื่อระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัย โดยเมื่อสวดบทนมัสการจบแต่ละตอน ก็จะมีการกล่าวคำประกาศเตือนตนเองว่า พระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึกของเรา ดังนี้

อรหัง สมมาสัมพุทโธ ภควา	พุทฺธัง ภควนฺตํ อภิวาเทมิ
พุทฺโธ เมนาโถ	พระพุทฺธเจ้าเป็นที่พึ่งของเรา
สวากุขาโต ภควตา ธมฺโม	ธมฺมํ นมสฺสามิ
ธมฺโม เมนาโถ	พระธรรมเป็นที่พึ่งของเรา
สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสงฺโฆ	สงฺฆํ นมามิ
สงฺโฆ เมนาโถ	พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเรา

หนังสือ "สวดมนต์ชาวพุทธ สำหรับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป" (ม.ป.ป.) ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์วิภาณต์ (1988) ได้ให้เหตุผลของการกล่าวเช่นนั้นไว้ว่า การกล่าวเช่นนั้นเป็นการแสดงการคารวะอย่างแน่นแฟ้น และเป็นการทำจิตใจให้มั่นคงในพระรัตนตรัยยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากการที่พุทธศาสนิกชนมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งที่ระลึกอันสูงสุดแล้ว ที่พึ่งที่ระลึกอีกประการหนึ่งของมนุษย์ก็คือตัวของเราเอง ดังในพระพุทฺธภาษิตที่ว่า "อตุตฺตาหิ อตุตฺตโนนาโถ ตนฺนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน"

4.14 เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์"

เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่ 15 ซึ่งเป็นเหตุการณ์สื่อสารสุดท้ายที่ปรากฏในสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์"

เมื่อวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" จะพบว่าถึงแม้ว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" จะมีรูปแบบของรูปแบบการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์หลายรูปแบบแต่จะได้กล่าวต่อไป แต่เราสามารถสรุปรูปแบบการปรากฏ

ของเหตุการณ์สื่อสารนี้ได้ โดยการนำรูปแบบที่มีจำนวนการปรากฏมากที่สุดมาเป็น
รูปแบบของการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ดังนี้
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. : "พระธรรมเทศนาเรื่องการสั่งสมบุญ ที่ท่านได้สดับจบลงไปใน
พระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร
เป็นองค์แสดง ประจำวันพระที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2535"

จะเห็นว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนา
ทางวิทยุ" เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่เริ่มต้นจากการที่เจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศหญิง กล่าวบอกหัวข้อที่ใช้แสดงพระธรรม
เทศนา เช่น "พระธรรมเทศนา เรื่องการสั่งสมบุญ ที่ท่านได้สดับจบลงไปใน"
และจะลงท้ายด้วยการบอกวัน เดือน ปี ที่แสดงพระธรรมเทศนา

เช่น "ประจำวันพระที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2535"
หรือบางครั้งอาจจะลงท้ายด้วยการบอกรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เทศน์โดยปราศจาก
การบอกวัน เดือน ปี ที่แสดงพระธรรมเทศนา

เช่น "พระราชวรารามณ์ วัดนรนาถสุนทริการาม กรุงเทพมหานคร
เป็นองค์แสดง"

ในบางครั้งเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนา
ทางวิทยุ" จะกล่าวปิดสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ"
ด้วยการกล่าวบอกแต่เพียงรายละเอียดเกี่ยวกับผู้เทศน์แต่เพียงอย่างเดียว ดังนี้
"ที่ท่านได้สดับจบลงไปใน พระราชเวที วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม
กรุงเทพมหานคร เป็นองค์แสดงค่ะ"

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรม
เทศนาทางวิทยุ" โดยใช้องค์ประกอบของการสื่อสารมาเป็นหลักในการวิเคราะห์นั้น
ผู้วิจัยพบว่าถ้าพิจารณาจากรูปแบบของการสื่อสารและเนื้อหาของสื่อสารแล้ว
เราจะพบว่าเหตุการณ์สื่อสารนี้ แม้จะมีวัจนลีลาแบบตายตัว หากแต่ยังมีรูปแบบของ
ภาษาที่ใช้ในการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุถึง 3 รูปแบบ ดังนี้

- 1) "พระธรรมเทศนาเรื่องการสั่งสมบุญ ที่ท่านได้สดับจบลงไปใน
พระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร
เป็นองค์แสดง ประจำวันพระที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2535"

รูปแปรนี้อาจพิจารณาได้ว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานของการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ เพราะมีการปรากฏมากที่สุดถึง 6 บทเทศน์จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งหมด 9 ครั้ง

เนื้อหาที่กล่าวถึงในรูปแปรนี้มี 3 ประการ คือ รายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาแสดงพระธรรมเทศนา รายละเอียดเกี่ยวกับพระภิกษุองค์เทศน์ และรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่แสดงพระธรรมเทศนา เรียงกันตามลำดับ

- 2) "พระธรรมเทศนาเรื่องปฏิบัติภา 4 ประการ ที่ท่านได้สดับจบลงไปในพระราชรัตนวิมล วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพมหานคร เป็นองค์แสดง"

รูปแปรนี้ปรากฏเพียง 2 บทเทศน์ จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งสิ้น 9 บทเทศน์ เมื่อเปรียบเทียบกับรูปแปรที่ 1 ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานของการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์แล้ว จะสังเกตได้ว่าเนื้อหาที่กล่าวถึงในรูปแปรนี้จะไม่ปรากฏรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่แสดงพระธรรมเทศนา

- 3) "ที่ท่านได้สดับจบลงไปใน พระราชเวที วัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม กรุงเทพมหานคร เป็นองค์แสดงค่ะ"

รูปแปรนี้ปรากฏน้อยที่สุดเพียง 1 บทเทศน์จากข้อมูลที่เก็บมาทั้งสิ้น 9 บท เนื้อหาที่กล่าวถึงในรูปแปรนี้จะกล่าวถึงเพียงแต่รายละเอียดเกี่ยวกับพระภิกษุองค์เทศน์เท่านั้น โดยปราศจากการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาเทศน์ และรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่แสดงพระธรรมเทศนา ดังที่ปรากฏในรูปแปรที่ 1 ซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบพื้นฐานของการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์

เป็นที่น่าสังเกตว่ารูปแบบการปรากฏของเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" ทั้ง 3 รูปแปร จะต้องกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับพระภิกษุองค์เทศน์ ในขณะที่รายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาเทศน์และรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่แสดงพระธรรมเทศนาอาจละไปได้

ลักษณะสำคัญอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในการวิเคราะห์ "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" คือ ลักษณะหรือคุณสมบัติที่ใช้แยกเหตุการณ์

สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" ออกจากเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอนุสาวกอนุสาวิกา" คือ การใช้ภาษา การเปลี่ยนผู้ร่วมเหตุการณ์ และการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร

ในเรื่องการใช้ภาษานั้น พบว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอนุสาวกอนุสาวิกา" มีการใช้ภาษา 2 ภาษา คือ ภาษาบาลี และภาษาไทย และมีการสลับภาษา ซึ่งก็คือการเปลี่ยนภาษาที่ใช้จากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งภายในเหตุการณ์สื่อสารเดียวกัน โดยจะมีการใช้ภาษาบาลีก่อน แล้วจึงเปลี่ยนมาใช้ภาษาไทย ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" มีการใช้ภาษาเดียว คือ ภาษาไทย

ในเรื่องการเปลี่ยนผู้ร่วมเหตุการณ์ พบว่าในเหตุการณ์สื่อสาร "การประกาศตนเป็นอนุสาวกอนุสาวิกา" มีผู้ร่วมเหตุการณ์ 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศชาย ผู้ทำหน้าที่ฝ่ายพิธีกรรมของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์ ฝ่ายพระภิกษุองค์เทศก์ และฝ่ายผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์ ในขณะที่เหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" มีผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสารเพียง 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ เพศหญิง ผู้ทำหน้าที่กล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ และฝ่ายผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์

ในเรื่องของการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร พบว่าวัตถุประสงค์ของการประกาศตนเป็นอนุสาวกอนุสาวิกา ก็เพื่อแจ้งให้พระภิกษุองค์เทศก์ทราบว่าเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ และผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์ได้พิจารณาตนเองเป็นอนุสาวกอนุสาวิกา ผู้นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ในขณะที่วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทย์ได้ทราบว่าการแสดงพระธรรมเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ภาคเช้า ได้สิ้นสุดลงแล้ว

เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" ในด้านองค์ประกอบของการสื่อสารอีก 6 ประการ จะปรากฏผลการวิเคราะห์ ดังนี้

4.14.1 ชนิดของเหตุการณ์

เป็นเหตุการณ์สื่อสารชนิด "การปิดการแสดงพระธรรมเทศนา"

4.14.2 หัวข้อเรื่อง

เป็นการแจ้งให้ทราบว่าสิ้นสุดการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ

4.14.3 วัตถุประสงค์

เพื่อแจ้งให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุได้ทราบว่าการแสดงพระธรรมเทศนาทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ภาคเข้า ได้สิ้นสุดลงแล้ว

4.14.4 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาเทศน์ พระภิกษุองค์เทศก์ และ วันที่แสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุภาคเข้า ที่ฟังจะสิ้นสุดไป

ในเรื่องของรายละเอียดเกี่ยวกับหัวข้อที่นำมาเทศน์ จะกล่าวถึงเรื่องที่นำมาเทศน์ว่าเทศน์เรื่องอะไร

เช่น " พระธรรมเทศนาเรื่องการสั่งสมบุญ ที่ท่านได้สดับจบลงไปนั้น"

ในเรื่องเกี่ยวกับพระภิกษุองค์เทศก์ จะกล่าวถึงชื่อของพระภิกษุองค์เทศก์ชื่อวัดและจังหวัดที่ท่านประจำอยู่

เช่น "พระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม

กรุงเทพมหานคร เป็นองค์แสดง"

และในเรื่องรายละเอียดเกี่ยวกับวันที่แสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ จะกล่าวถึงวันที่ เดือนและปีพุทธศักราชที่ได้แสดงพระธรรมเทศนาในครั้งนั้นๆ

เช่น "ประจำวันพระที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2535"

4.14.5 การลำดับวัจนกรรม

วัจนกรรมสื่อสารที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" มีเพียงวัจนกรรมเดียวเท่านั้น คือ วัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" ซึ่งเป็นวัจนกรรมที่แสดงเจตนาของผู้พูดที่จะแสดงให้ผู้ฟังทราบ

ถึงรายละเอียดต่างๆ เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น ในที่นี้เป็นการแจ้งให้ทราบว่าจบ
การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ภาคเช้าแล้ว

คำสำคัญของการแจ้งให้ทราบที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร
"การกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ" ก็คือ "ที่ท่านได้สดับจบลงไปนั้น"
เช่นในประโยคที่ว่า

"พระธรรมเทศนา เรื่องการสั่งสมบุญ ที่ท่านได้สดับจบลงไปนั้น

พระธรรมกิตติวงศ์ วัดราชโอรสาราม กรุงเทพมหานคร

เป็นองค์แสดง ประจำวันพระที่ 9 ธันวาคม พุทธศักราช 2535"

และเมื่อพิจารณารูปประโยคที่แสดงการแจ้งให้ทราบว่าใครเป็นพระภิกษุองค์เทศก์
แล้ว จะเห็นได้ว่าคำว่า "เป็น" น่าจะเป็นคำสำคัญที่แจ้งให้ทราบว่า เป็นวัจนกรรม
"การอธิบาย" มากกว่าที่จะแสดงวัจนกรรม "การแจ้งให้ทราบ" แต่เมื่อ
พิจารณาเจตนาของผู้พูดซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ผู้ทำหน้าที่กล่าวปิดการแสดงพระ
ธรรมเทศนาทางวิทยุประกอบด้วยบริบททางภาษาที่แวดล้อมแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้พูด
ต้องการที่จะแจ้งให้ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุได้ทราบว่าพระภิกษุองค์
ใดที่แสดงพระธรรมเทศนาในครั้งนั้นๆ เนื่องจากผู้พูดคงจะคิดว่าผู้ฟังรายการ
พระธรรมเทศนาบางคนอาจจะทราบว่าใครเป็นพระภิกษุองค์เทศก์ เพราะติดตาม
ฟังรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุมาตั้งแต่ต้น แต่ผู้ฟังรายการพระธรรมเทศนา
บางคนอาจจะไม่ทราบว่าใครเป็นพระภิกษุองค์เทศก์ ทั้งนี้คงจะพลาดการฟังตอน
ต้นของรายการพระธรรมเทศนาทางวิทยุ ดังนั้นจึงต้องมีการบอกให้ผู้ฟังรายการ
พระธรรมเทศนาทางวิทยุทราบว่าพระภิกษุองค์ใดที่แสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ

4.14.6 บรรทัดฐานของการตีความ

หลังจากจบการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ เจ้าหน้าที่สถานี
วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ จะต้องแจ้งให้ผู้ฟังรายการ
พระธรรมเทศนาทางวิทยุ ทราบว่าจบการแสดงพระธรรมเทศนาแล้วเสมอ ทั้งนี้
เนื่องจากธรรมเนียมปฏิบัติในการจัดรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง
ประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ที่ว่าหลังจากจบรายการวิทยุทุกรายการของ
ทางสถานีนั้น เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะต้องประกาศแจ้งให้ประชาชนผู้รับฟังรายการ
ต่างๆของทางสถานีทราบว่ารายการที่จบไปนั้นคือรายการอะไร

ทั้งนี้เราอาจพิจารณาว่าเหตุการณ์สื่อสาร "การกล่าวปิด
การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" นี้ เป็นจุดสิ้นสุดหรือจุดลงท้ายของสถานการณ์
สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์" ของสังคมและวัฒนธรรมไทยก็ได้

ในบทต่อไปจะเสนอผลการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสาร "การเทศน์" ซึ่ง
เป็นเหตุการณ์สื่อสารที่สำคัญที่สุดของสถานการณ์สื่อสาร "การแสดงพระธรรมเทศนา
ทางวิทย์"

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เชิงอรรถที่ 4

¹ เมื่อแปลบทอาารานาอุโบสถศีลภาษาบาลีออกเป็นภาษาไทยแล้วพบว่ามีความหมายดังนี้

"ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขออุโบสถศีล ประกอบด้วยองค์ 8
พร้อมด้วยสวณะ 3

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขออุโบสถศีล ประกอบด้วยองค์ 8
พร้อมด้วยสวณะ 3 เป็นครั้งที่ 2

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลายขออุโบสถศีล ประกอบด้วยองค์ 8
พร้อมด้วยสวณะ 3 เป็นครั้งที่ 3"

(เรียบเรียงจากบทแปลของพระราชธรรมานูวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร)

² เมื่อแปลบทค่านมัสการภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทยแล้ว พบว่ามีความหมาย ดังนี้

"ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
ผู้เป็นพระอรหันต์ บริสุทธิหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และได้ตรัสรู้
ถูกถ้วนด้วยพระองค์เอง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
ผู้เป็นพระอรหันต์ บริสุทธิหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และได้ตรัสรู้
ถูกถ้วนด้วยพระองค์เอง

ข้าพเจ้าขอนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น
ผู้เป็นพระอรหันต์ บริสุทธิหมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และได้ตรัสรู้
ถูกถ้วนด้วยพระองค์เอง"

(เรียบเรียงจากบทแปลของพระราชธรรมานูวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร

และหนังสือแบบไหว้พระสวดมนต์ ของศิษย์สำนักวัดราชาธิวาสวิหาร

ซึ่งเรียบเรียงโดยพระธรรมวโรดม (แช่ง อุตตมเถระ)

วัดราชาธิวาสวิหาร (2524))

³ เมื่อแปลคำบาลีที่ใช้ในเหตุการณ์สื่อสาร "การถึงสรณะ" เป็นภาษาไทยแล้ว พบว่ามีความหมายดังนี้

ในช่วงต้นของการถึงสรณะ พระภิกษุองค์เทศก์จะกล่าวนำคำถึงสรณะและเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะกล่าวถึงสรณะตามที่ละตอนๆ ดังนี้

"ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระพุทธเจ้า , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระธรรม , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระสงฆ์ , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระพุทธเจ้า , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง ครั้งที่ 2
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระธรรม , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง ครั้งที่ 2
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระสงฆ์ , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง ครั้งที่ 2
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระพุทธเจ้า , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง ครั้งที่ 3
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระธรรม , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง ครั้งที่ 3
 ข้าพเจ้าถึงซึ่งพระสงฆ์ , ว่าเป็นที่พึ่งที่ระลึกถึง ครั้งที่ 3"

และในช่วงท้ายของการถึงสรณะ พระภิกษุองค์เทศก์และเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะกล่าวจบการถึงสรณะ ดังนี้

พระภิกษุ: "การถึงสรณะ 3 จบลงเพียงเท่านี้
 เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: ขอรับเจ้าข้า"

บทแปลคำขอถึงสรณะนี้ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงขึ้นใหม่จากคำแปลคำขอถึงสรณะในหนังสือ "แบบไหว้พระสวดมนต์ของศิษย์สำนักวัดราชาธิวาส" ซึ่งเรียบเรียงโดยพระธรรมวโรดม (เช่ง อุตตมเถระ) วัดราชาธิวาสวิหาร (2524) และจากคำแปลของพระราชธรรมานุวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร

⁴ เมื่อแปลคำสมาทานอุโบสถศีลภาษาบาลีออกเป็นภาษาไทยแล้ว พบว่ามีความหมาย ดังนี้

ในช่วงต้นของการสมาทานอุโบสถศีล พระภิกษุองค์เทศก์จะกล่าวนำคำสมาทานอุโบสถศีล และเจ้าหน้าที่ส.ว.ท. จะกล่าวตามที่ละตอนๆ ดังนี้

"ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และใช้คนอื่นให้ฆ่า

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์
ด้วยตนเอง และใช้คนอื่นให้ลัก

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากกรรมอันเป็น
ข้าศึกต่อพรหมจรรย์

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการพูด
พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา
อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือ เจตนาเครื่องงดเว้นจากการบริโภค
โภชนะในเวลาวิกาล คือตั้งแต่เที่ยงแล้วจนอรุณขึ้นมาใหม่

ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือเจตนาเครื่องงดเว้นจากการพ้อนรำขับร้อง
ประโคมดนตรี ดูการเล่นต่างๆ อันเป็นข้าศึกแก่กุศล ตลอดจนลูบไล้ทัดทรง
เครื่องประดับตกแต่งร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอม เครื่องย้อม เครื่องทา

ข้าพเจ้าขอสมาทานซึ่งอุโบสถ ที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ประกอบไปด้วย
องค์ 8 ประการนี้ เพื่อจะรักษาไว้ให้ดี ไม่ให้ขาดไม่ให้ทำลาย สิ้นวันหนึ่งคืนหนึ่ง
ณ เวลานั้น"

และในช่วงท้ายของการสมาทานอุโบสถศีล พระภิกษุองค์เทศก์จะ
กล่าวข้ายาให้เจ้าหน้าที่ส.ว.ท. ตั้งใจสมาทานรักษาอุโบสถศีล ดังนี้

พระภิกษุ: "ขอให้ท่านรักษาอุโบสถศีลซึ่งประกอบไปด้วยศีล 8 ประการ
นี้ไว้ให้ดี ตลอดวันหนึ่งคืนหนึ่ง อย่าให้ขาดอย่าให้ทำลาย
เจ้าหน้าที่ส.ว.ท.: ขอรับเจ้าข้า"

บทแปลคำสมาทานอุโบสถศีลนี้ ผู้วิจัยเรียบเรียงมาจากหนังสือ"แบบไหว้
พระสวดมนต์ สำหรับอุบาสกอุบาสิกา สำนักวัดราชาธิวาสวิหาร" จัดพิมพ์โดย
วัดราชาธิวาสวิหาร (2523) และจากคำแปลของพระราชธรรมมานูวัตร ผู้ช่วย
เจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร โดยส่วนที่เป็นบทแปลคำสมาทานสิกขาบททั้ง 8
หรือศีลทั้ง 8 ข้อมในตอนต้นนั้น ผู้วิจัยนำมาจากหนังสือ"สวดมนต์ชาวพุทธ สำหรับ
นักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไป" ซึ่งจัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์วิภาณต์(1988)
(ม.ป.ป.)

⁵ เมื่อแปลบท"คำบอกอานิสงส์ของศีล"ภาษาบาลีออกเป็นภาษาไทยแล้วพบว่ามีความหมาย ดังนี้

"คนทั้งหลายจะถึงสุคติได้ก็เพราะศีล
 คนทั้งหลายจะพร้อมด้วยโภคะก็เพราะศีล
 คนทั้งหลายจะไปสู่ความดับทุกข์ได้ก็เพราะศีล
 เพราะศีลคืออย่างนี้ คนจึงควรชำระศีลให้บริสุทธิ์"

ความหมายของคำบอกอานิสงส์ของศีลนี้ได้มาจากการแปลของพระราชธรรมานุวัตร ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดราชาธิวาสวิหาร กรุงเทพมหานคร

⁶ เมื่อแปลบท"คำอาราธนาธรรม" ภาษาบาลีออกเป็นภาษาไทยแล้วพบว่ามีความหมาย ดังนี้

วันปักษ์ซึ่งก็คือวันพระ 8 ค่ำ 15 ค่ำ และ 14 ค่ำมาถึงเข้าแล้ว วันเหล่านี้เป็นวันที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ให้เป็นวันฟังธรรม

เนื่องจากวันอภิสิทธิ์กาลนี้ตรงกับวันพระ 8 ค่ำ / 15 ค่ำ / 14 ค่ำขอพระคุณเจ้าได้ให้ธรรมแก่พุทธบริษัทที่มาประชุมพร้อมกันในที่นี้ด้วยเทอญ เพราะฉะนั้นพุทธบริษัททั้งหลายจงตั้งใจฟังให้ดี

(เรียบเรียงจากคำแปลของพระราชธรรมานุวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร ก.ท.ม.)

⁷ เมื่อแปลบท "คำนมัสการ" ภาษาบาลีออกเป็นภาษาไทยแล้วพบว่ามีความหมายดังนี้

พระภิกษุ: ข้าพเจ้าขออนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันต์ บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และได้ตรัสรู้ถูกถ้วนด้วยพระองค์เอง

ข้าพเจ้าขออนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันต์ บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และได้ตรัสรู้ถูกถ้วนด้วยพระองค์เอง

ข้าพเจ้าขออนอบน้อมด้วยกายวาจาใจ แต่พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น ผู้เป็นพระอรหันต์ บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง และได้ตรัสรู้ถูกถ้วนด้วยพระองค์เอง

(เรียบเรียงจากบทแปลของพระราชธรรมานุวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร และหนังสือ

แบบไหว้พระสวดมนต์ ของศิษย์สำนักวัดราชาธิวาสวิหาร ซึ่งเรียบเรียงโดย
พระธรรมวโรดม (เซ่ง อุตตมเถระ) วัดราชาธิวาสวิหาร (2524))

๑ เมื่อแปลคำอนุโมทนาภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทยแล้ว พบว่ามี
ความหมายดังนี้

ในบทกษัตริย์มีความหมายดังนี้

ห้วงน้ำสายเล็กสายน้อยที่ไหลมาจากทิศต่างๆย่อมไหลมารวมกัน ณ มหาสมุทร
หรือฝนตกจากที่สูงย่อมไหลบ่าลงสู่ที่ต่ำจันใด ทานที่ญาติมิตรทั้งหลายทำแล้วนี้
ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วจันนั้น
อันใดที่ท่านตั้งใจแล้วปรารถนาแล้ว ขอให้สำเร็จแก่ท่านโดยพลัน
ขอความดำริตริตติทั้งปวงที่ถูกต้อง ให้สำเร็จตามประสงค์ และ
โชติช่วงชัชวาลย์ดุจพระจันทร์ในวันเพ็ญหรือแก้วมณีโชติรส"

(เรียบเรียงมาจากคำแปลของพระราชธรรมานุวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร)

ในบทสัพพัญญูมีความหมายดังนี้

ขอเสนียดจัญไรทั้งหลายทั้งปวงจงบาราาศไป
โรคทั้งหลายทั้งปวงของท่านจงหาย
อันตรายทั้งหลายจงอย่ามีแก่ท่าน
ธรรม 4 ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมมีย่อมสำเร็จ
แก่บุคคลผู้มีปกติไหว้กราบ มีปกติอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่"

(เรียบเรียงมาจากคำแปลของพระราชธรรมานุวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร)

๒ อันได้แก่ผู้ที่มีกำเนิดอยู่ในลักษณะ 4 ประการนี้ คือ

1. ชลาพุชะ หมายถึงพวกที่เกิดในครรภ์ ได้แก่มนุษย์และสัตว์บางจำพวก
2. อัณฑชะ หมายถึงพวกที่เกิดในไข่แล้วเป็นตัวที่หลัง
3. สังเสทชะ หมายถึงพวกที่เกิดในที่สกปรก เช่น เถา ไคล เหงื่อ
สิ่งสกปรก สิ่งปฏิกูล เช่น ตัวหนอน เป็นต้น
4. โอปปาติกะ หมายถึงพวกที่เกิดผุดขึ้นทันที พวกนี้พอเกิดปั๊บ ก็ปรากฏโต
ทันที เช่น เทวดา ภูติผี เปรต

¹⁰ เมื่อแปลคำสาธการภาษาบาลีออกมาเป็นภาษาไทยแล้ว พบว่ามีความหมายดังนี้ "เอาเถิด ต่อจากนี้ไป เรามาสวดบทสาธกันนะ

สาธ สาธ สาธ"

(เรียบเรียงมาจากคำแปลของพระราชธรรมานวัตร วัดราชาธิวาสวิหาร)

¹¹ ในการสวดมนต์ภาษาบาลีจะมีคำบางคำที่เพศชายและเพศหญิงใช้ต่างกัน นั่นคือเพศชายใช้คำหนึ่ง เพศหญิงใช้อีกคำหนึ่ง ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากภาษาบาลีมีการเติมปัจจัยที่ใช้แสดงเพศลงไปท้ายศัพท์ด้วย ดังเช่นบทสวดสรณสูตรคาถาที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสาร"การประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกา" เป็นบทสวดที่ผู้สวดเป็นผู้ชาย ซึ่งก็คือเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรมประชาสัมพันธ์ ดังนั้นคำศัพท์ที่ใช้สวดจึงใช้ปัจจัยเพศชายเติมท้ายดังจะแสดงให้เห็นในบทสวดดังนี้

อิหิ พุทฺธญฺจ ธมฺมญฺจ

สงฺฆญฺจ สรณํ คโต

อุปาสกตฺตํ เทเสสิ

ภิกฺขุสงฺฆสฺส สมฺมุขา

เอตํ เม สรณํ เขมํ

เอตํ สรณมุตฺตมํ

เอตํ สรณมาคฺคมุม

สพฺพทุกฺขา ปมฺจุจเย

ยถาพลํ จเรยฺยยาหิ

สมฺมาสมฺพุทฺธสาสนํ

ทุกฺขนิสฺสสรณสฺเสว

ภาตี อสนฺสิ อนาคเต"

แต่ถ้าผู้ว่าคำสวดนี้เป็นผู้หญิงจะมีการเปลี่ยนคำที่ขีดเส้นใต้

โดยจะเปลี่ยนคำว่า "คโต" เป็น "คตา"

"อุปาสกตฺตํ" เป็น "อุปาสิกตฺตํ"

"ภาตี อสนฺสิ" เป็น "ภาคินีสนฺสิ"

นอกนั้นกล่าวเหมือนกันทุกประการ และเนื่องจากผู้สวดเป็นผู้หญิงนี้เองจึงส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำบางคำในการประกาศตนเป็นอุบาสกอุบาสิกาที่เป็นภาษาไทยด้วย โดยจะมีการเปลี่ยนคำว่า "อุบาสก" ที่ขีดเส้นใต้ไว้ เป็นคำว่า "อุบาสิกา" นอกนั้นกล่าวเหมือนกันทุกประการ